

Georg Frederik André Lütken

**OPTEGNELSER FRA OG OM NYSTED
I AARENE 1866 - 79.**

**Første Gang nedskrevne
i Juni og Juli 1902 og Januar 1903**

OPTEGNELSER FRA OG OM NYSTED I AARENE 1866 - 79.

Første Gang nedskrevne i Juni og Juli 1902 og Januar 1903

Naar jeg herved imødekommer Stiftsfysikus Hansens Opfordring til at give nogle Bidrag til den lille venlige By Nysteds og dens Befolknings Fysiognomi, som det var eller i alt Fald for min Opfatning syntes mig at være i de Aar, jeg var bosat der som praktiserende Læge - nemlig fra 30. Jan. 1866 til 22. Maj 1879 - anser jeg dog for nødvendigt at forudskikke nogle faa Bemærkninger.

For det første vil det ikke kunne undgaas at benytte Jeg-Formen, da det, jeg vil kunne fortælle, næsten udelukkende grunder sig paa personlige lagttagelser og Indtryk, og da det saaledes vil blive fastslaaet, at jeg bærer Ansvar for, hvad der siges. Det er jo indlysende, at der let vil kunne indløbe Fejltagelser, da der er forløbet saa mange Aar, siden jeg som en ung, rask, glad, 27-aarig Mand, fuld af Selvtillid, kom til Nysted, og nu, da jeg som en over 63 Aar gammel Mand, træet af Livet, udslidt og overanstrengt, har trukket mig helt tilbage fra Verden. Jeg har naturligvis glemt meget, ligesom adskilligt nu staar mig dunkelt og uklart, uagtet Minderne fra mit Ophold i Nysted høre til mit Livs bedste og kæreste og stadig dukker frem for min Erindring. En stor Nytte vil jeg imidlertid kunne drage af en lang Række Breve, som jeg fra Nysted har skrevet til min fader*, og som jeg efter hans Død fandt opbevarede og nummererede i hans Pult.

For det andet vil jeg, da Nysted for mig væsentlig er identisk med dens Befolkning, ikke kunne undgaa at nævne Navne, og det er da meget muligt, at min kære Kollega, Stiftsfysikus Hansen, hvis Hensynsfuldhed er mig vel bekendt, slet ikke vil eller kan benytte mine Optegnelser som alt for personlige. Jeg ved nemlig godt, at jeg i mine yngre Aar var temmelig humoristisk anlagt, og at jeg havde et ret skarpt Blik for mine Medmenneskers smaa Pudsigheder. Nu var der imidlertid paa den Tid, da jeg kom til Nysted, en efter Byens Indbyggerantal saa paafaldende stor Mængde af "Originaler" og snurrige Personligheder", at den lille By vilde have været en sand Guldgrube for en virkelig humoristisk Forfatter; man vil derfor let forstaa, at heller ikke jeg med mine førnævnte Antæg kunde være blind eller døv for det ofte yderst pudsige Menne-skeliv, der rørte sig saa livligt omkring mig, og det kunde maaske derfor tage sig ud, som om jeg havde været for skarp og ukærlig i min Opfat-telse og Omtale af Nystedbefolkningen. Jeg skynder mig derfor med paa Æresord at erklære, at der ikke er en Draabe Ondskab i min Be-dømmelse af Befolkningen; mig bevidst har jeg aldrig haft nogen Fjen-de blandt dens Beboere, og som jeg ser i de omtalte Breve til min Fa-der, har jeg altid prist dem som "venlige, rare og elskværdige Menne-sker"; jeg har end ikke noget ubehageligt Minde tilbage vedrørende mit Forhold til denne Befolkning, og jeg ved, at jeg, lige fra jeg satte min Fod paa Nysteds den Gang forfærdelige, knudrede Stenbro, følte mig

Overretsassessor, Etatsraad F.T. Lütken (d.1879) i København,

som hjemme og i Virkeligheden ogsaa stræbte efter hurtigst muligt at blive en "Indfødt".

Den daværende voksne Befolkning er nu med faa Undtagelser gaaet bort. Jeg har, siden jeg i 1879 vendte tilbage til København, hver Dag fulgt med i Avisernes Dødslistor for Provinserne og har truffet alle de mange Navne paa afdøde Nystedboere, som jeg omgikkes for 35 Aar siden eller længere, og som jeg var glad ved at kunne kalde mine Venner. Det var mig stedsse en større eller mindre Sorg, naar jeg traf paa et af de mig saa velbekendte og altid kun med Venlighed erindrede Navne. Jeg tror og haaber derfor, at ingen af dem, der endnu er tilbage, vil forarges over mine harmløse Optegnelser eller over min maaske undertiden vel hurtige og ungdommelige Bedømmelse af saadanne smaa menneskelige Skrøbeligheder, vi jo alle have vor Part af; jeg havde under alle Omstændigheder min Del deraf, især for saa vidt som jeg i ungdommelig Selvtillid og i en vel stærk Vurdering af mine Kundskaber og min københavnske Ekstraktion lidt vel aabenmundet udtalte mig om Reformers og Fremskridts, der burde foretages; jeg ved ogsaa, at de gamle Nystedborgere, der hadede alt nyt som Pest, ofte udtalte sig skarpt om "denne unge Københavner-Doktor, der vilde indføre nye Moder". Jeg har da ogsaa saaledes maattet underkaste mig Bedømmelser, der maaske endda vare en Del skarpere end dem, jeg lod "de Indfødte" blive til Del.

Til Forstaaelse af min Optræden som "Fremskridtsmand" skal det her anføres, at jeg lige fra min tidligste Studentertid ivrigt deltog i den Bevægelse, som navnlig kom op i Slutningen af Halvtredserne og havde til øjemed at udbrede Dannelse og Oplysning i Haandværkerstanden; jeg var saaledes med til at grundfæste den af C.V. Rimestad stiftede "Arbejderforening af 1860", stod paa en meget venskabelig Fod med denne begavede Mand, og var en meget søgt og afholdt Foredragsholder i nævnte Forening. Med disse Antecedenter var det jo ikke saa underligt, at jeg meget hurtigt fik den Ide at faa dannet en lignende Forening i Nysted, hvor man den Gang sandelig - det tør jeg sige uden at krænke nogen - stod forfærdelig langt tilbage netop i Henseende til almindelig Dannelse og Oplysning.

Hermed vil jeg slutte dette Forord, som jeg har troet at være nødvendigt. Hvor vidt nu min kære Kollega, Stiftsfysikus, Dr. med. Hansen vil benytte mine Optegnelser eller ikke, henstiller jeg ganske til ham*. Jeg gentager, at jeg umuligt kan tro, at nogen vil kunne tage Forargelse af dem, da de, som jeg allerede har sagt, ere nedskrevne i den kærligste Aand uden den fjerneste Hensigt at ville støde eller krænke nogen; der-til har jeg alt for mange gode, lyse og glade Minder tilbage og for stor Følelse af Taknemlighed for Nysted og dets Beboere, blandt hvilke jeg tilbragte mine kraftigste Manddomsaar.

Georg Lütken

Et Uddrag af Optegnelserne er optaget i min Bog om Nysted. C. Hansen.

*Den omtalte bog er en håndskreven statusrapport med nedslag i byens historie og aktuelle tilstand. Bogen kan læses her: http://www.nysted-lokalthistorie.dk/status_1899.htm
Heri har C.A. Hansen bragt længere afsnit, men ikke hele Lütkens beretning. Begrundelsen er følgende (E. Damskier):*

Ved et Besøg i København hos Dr. Lütken opfordrede jeg ham til at nedskrive sine Erindringer fra sit 13 aarige Ophold her i Nysted og overlade mig dem, for at jeg kunde benytte dem ved min Beskrivelse af Nysted. Dette lovede han, og i Sommeren 1902 begyndte han at skrive sine "Optegnelser fra og om Nysted i Aarene 1866-79". Han sendte mig den første Del til Gennemsyn og stillede Fortsættelsen i Udsigt. Desværre naaede han ikke at fuldføre sin Hensigt; andet litterært Arbejde og vistnok ogsaa en tiltagende Melankoli hindrede ham deri.

Han tænkte med vemodig Glæde tilbage paa sit Ophold i Nysted, Følgen deraf er, at hans Optegnelser helt igennem ere prægede af den varmeste Sympathi for Nysted og dets Beboere. Naar jeg alligevel kun gengiver dem in extenso, er grunden den, at Dr. Lütken var i Besiddelse af megen humoristisk sans, han havde et skarpt Blik for sine Kære Medborgeres Pudsigheder, for alt det ravnkrogsagtige og gammeldags, der prægede Byen. Selv om nu hans Skildringer af Personer og Forhold ere mildnede af Erindringens Vemod, selv om hans Smil næsten altid er godmodigt og harmløst, saa frygter jeg dog for, at enkelte kunde blive ilde berørte, thi Mennesker kan daarligt finde sig i at stilles i humoristisk Belysning. Ganske vist ere næsten alle de omtalte mennesker døde, men Slægtninge af dem leve endnu og kunde maaske - som sagt - føle sig saarede. Jeg indskrænker mig derfor til at indføre enkelte Brudstykker i denne bog.

C.A. Hansen

I. ANKOMST TIL NYSTED OG FØRSTE INDTRYK.

Ærlig talt havde jeg i Januar 1866, da jeg første Gang rejste over til Nysted, ikke synderligt Bekendtskab til Byens Beliggenhed; ja, Navnet var mig næppe nok bekendt, da en gammel Onkel, Overlæge Krieger i Søetaten, henledte min Opmærksomhed paa Byen, hvor jeg muligvis kunde skabe mig en Praksis. Det kan her bemærkes, at man den Gang næsten altid i Udskriften paa Breve tilføjede "paa Lolland", som om Byens Beliggenhed ikke turde forudsættes bekendt for andre end Geografer af Faget. Det var den Gang, og det er dog nu kun 36 Aar tilbage i Tiden, overhovedet mærkværdigt, hvor lidet kendt Nysted var, og hvor forunderligt afsides dens Beliggenhed var for den almindelige Bevidsthed. Væsentlig grundede denne Mangel paa Bekendtskab sig paa, at Rejsen dertil fra København var meget lang og besværlig; man kørte paa Jærnbane til Ringsted, men derfra maatte man befordres videre med Diligence og Sejl- eller Robaad; man kunde dog tage gennemgaaende Billet i Postekspeditionen paa Ringsted Banegaard og lade sin Bagage indskrive, men Turen gik i en rumlende og skumplende Karet til 6 (seks) indvendige Passagerer over Næstved og Vordingborg - 8 Mil, der med passende "Bedetid" tog omtrent 9 Timer - til Gaabense Færgegaard paa Falster, hvortil benyttedes store Færgebaade, som i stille Vejr eller i Modvind maatte roes over det lille Vand, hvor dog ofte en rivende Strøm kunde forsinke Overfarten betydeligt. Fra Gaabense kørte man saa igen i Diligence til Nykøbing, og da der endnu ikke var lagt nogen Bro over Guldborgsund, maatte man paa ny i Færge befordres over til Lolland, hvor saa en yderst tarvelig lukket Vogn i omtr. 2 ¼ Time bragte En til Nysted, hvis man da for øvrig var kommen med en Københavnerpost, der stod i Forbindelse med Nystedposten; i modsat Fald maatte man, som jeg den første Gang, overnatte i Nykøbing.

Uden at have været i Stand til at skaffe mig nærmere Oplysninger om Staden Nysted i København besluttede jeg da personlig at undersøge Forholdene, især da jeg af min foran nævnte Slægtning var bleven henvist til en Ven af ham, Dr. Struckmann i Nykøbing p.F. der formentlig vilde kunne give mig enhver ønskelig Oplysning og vel endogsaa et godt Raad om, hvor vidt jeg skulde prøve min Lykke i Nysted eller ikke.

Jeg rejste da om Morgenen den 19. Jan. 1866 fra København og var Kl. 9 Aften i Nykøbing, hvor jeg straks opsøgte Dr. Struckmann. Jeg blev overordentlig venligt modtaget af denne Kollega, der, som jeg senere erfarede, nød stor Tillid over hele Stiftet og havde en meget udbredt Praksis; særlig var han bekendt som Operatør og havde i det hele en

Stilling som Lolland-Falsters Mirakeldoktor. Han havde et belevent og meget vindende Væsen og var, som sagt, meget elskværdig lige overfor mig, den langt yngre Kollega. I Aarenes Løb maatte jeg dog i mange Retninger ændre min første Opfattelse af denne Mands Karakter; han var utvivlsomt en ganske dygtig Læge, der imidlertid i høj Grad overvurderede sig selv; han kom derved til at se ned paa sine Kolleger, hvor han alt for ofte omtalte paa en nedsættende og alt andet end kollegial Maade. Han var derfor med god Grund ilde lidt af de fleste af Kollegerne i Stiftet, der frygtede hans hvasse Tunge, men som imidlertid var nødte til at respektere hans fagmæssige Kundskaber og hans Dristighed som Kirurg, Egenskaber, der ganske vist ikke ere just saa meget almindelige hos Provinslæger, der ofte kæmpe mod økonomisk Tryk, og hvis opslidende Arbejde kun i ringe Grad levner dem Tid til at vedligeholde og udvide deres Videnskab og Kunst. Jeg maa dog sige, at jeg i de Aar, jeg praktiserede paa Lolland, kom godt ud af det med Dr. Struckmann, og at jeg ved flere alvorlige Sygdomstilfælde var glad ved at kunne tilkalde ham til Konsultation og drage Nytte af hans større Erfaring.

Struckmanns Meddelelser om Nysted var ikke videre lovende, og det var paa et hængende Haar, at jeg næste Morgen var rejst tilbage mod nord, og at jeg aldrig havde faaet Nysted at se. Han sagde mig, at Nysted var i stærk Tilbagegang, at det vilde blive rent galt, naar først Broen over Guldborgsund blev færdig, og at Nykøbing var en Storby, sammenlignet med Nysted. Der havde aldrig været mere end een Læge; den nuværende, Dr. Skouboe, var en brav Mand, der havde en stor Børneflokk, men som ikke havde vovet sig til at forbedre de usle Honorarer, han havde modtaget i Arv fra Forgæengeren, Dr. Poulsen (?); han sad derfor meget smaat i det og havde en betydelig Gæld, og Struckmann udtalte sig meget ringeagtende om hans Kundskaber og Dygtighed som Læge, saa en Konkurrence vilde falde temmelig let. Jeg syntes imidlertid ikke videre om denne Udtalelse, da jeg var opdraget i en ganske anden Anskuelse af den Kollegialitet, Læger skylder hinanden, og det var som sagt lige ved, at jeg var vendt tilbage til København. Da jeg havde sovet paa det og tilbragt en god Nat i Thomsens Gæstgivergaard (den Gang det mest ansete Hotel i Nykøbing), kørte jeg saa næste Morgen med Diligencen til Nysted.

Denne Tur var alt andet end morsom, men det lavede jo godt op, da vi vare komne igennem Kettinge og fra Bakken noget udenfor Nysted fik det smukke Skue af Aalholm, Skovene, Havet med Bugten og den venlige lille By med dens statelige Kirke. Dette første gode Indtryk blev imidlertid hurtigt udslettet, da vi kom ind paa Hovedgadens Stenbro; den var forfærdelig, sammensat, som den var, af Sten af den forskellige Størrelse og Form og anbragt, uden at der var gjort noget Forsøg paa at skabe et Slags jævn Overflade. Den gamle Postvogn hang, saa

vidt jeg mindes, i de gammeldags Hængefjedre af stift Læder, og den kunde derfor tage lidt af for de voldsomme Bump; den raslede og rumlede dog godt nok til at vække Ekkoet i Nysteds lange og mennesketomme Adelgade, og den øresønderrivende Larm kaldte da overalt Befolkningen til Vinduerne. Det var dog for intet at regne mod det Spektakel, en Arbejds- eller Bondevogn kunde levere, naar den passerede Gaden; paa den Tid havde man nemlig ikke - i alt Fald endnu ikke i Nysted, Fjedre paa saadanne Vogne.

Posthuset laa omtrent i den modsatte Ende af Gaden, men jeg fik heldigvis i Tide at vide, at man godt kunde staa af ved Byens eneste Gæstgivergaard, der laa eller ligger næsten helt uforandret (med Undtagelse af, at den i adskillige Aar har ført Benævnelsen "Hotel") temmelig nær ved Indkørselen til Byen.

Skumplingen af Postvognen havde bevirket, at jeg næsten ikke fik taget noget Overblik over Husene, men jeg erindrer dog, at de forekom mig paafaldende lave. Det var maaske ogsaa Grunden til, at jeg blev imponeret ved den to Etager høje Gæstgivergaard*, skønt Gud skal vide, at man havde maattet ledet længe og sikkert forgæves for at finde Magen til en slig elendig, utidssvarende og uhensigtsmæssig indrettet Kasse, som Nysted Gæstgivergaard viste sig at være ved første øjekast, skønt den var en forholdsvis ny Bygning. Saa vidt jeg husker, var den nok ogsaa opført i et helt andet øjemed; med ægte nystedsk Konservatisme henstod den desuagtet uden Forbedringer i den Aarrække, jeg levede i Byen, og modstod sejrrikt alle de Angreb og al den Haan, som de faa Rejsende, der nødvendigvis skulde til Nysted, i rigt Maal udgød over dens syndige Hoved. En ganske anden Ting er det, at en ung, livsglad Mand, som jeg dem Gang var, formaaede at tilbringe fire hele Maanedere meget tilfreds under dens Tag som Pensionær hos de elskværdige Jochumsens, der havde overtaget Gaarden og Gæstgiveriet som Lejere. Herom kommer jeg senere til at fortælle adskilligt.

Mit første Besøg i Byen gjaldt naturligvis min eventuelt tilkommende Kollega, Dr. Skouboe, der mærkeligt nok havde taget Bolig paa det store Torv i Byens modsatte Ende, saa at han i Almindelighed ved sine Kørsler til Patienter paa Landet maatte passere hele den lange Hovedgade med den omtalte forfærdelige Brolægning. Under min Spadseretur fra Gæstgivergaarden til hans Bolig fik jeg da nu det egentlig første Vue over Byen. Husene havde saa godt som alle kun een Etage, og Vinduerne var anbragte saa lavt, at man næsten overalt kunde se helt ind i Stuerne; Bygningerne tage sig temmelig forfaldne ud, og mange af dem var, som jeg senere fik at vide, ogsaa af en betydelig Ælde; meget almindelige var nogle meget primitive Trætrapper, der førte op til Indgangsdøren, og som ofte ragede saa langt ud paa "Fortovet", at man maatte gaa ud paa Kørebanen; det var iøvrigt en ganske ligegyldig Omstændighed, da Brolægningen var aldeles ens, maaske endda lidt slettere paa "Fortovet". Jeg lagde da ogsaa paa denne min første Udflugt i Staden Mærke til, at de meget faa Fodgængere, jeg mødte, foretrak

I Modsætning til næsten alle andre Huse i Byen var den ikke af Bindingsværk mod Gaden

Kørebanen. Gadelygter fandtes ikke, og naar Indbyggerne nødvendigvis skulde færdes paa Gaden efter Mørkets Frembrud, vare de da ogsaa forsynede med Haandlygter. Man saa saa godt som ingen Skilte eller anden Anvisning til at finde Byens Handlende og Haandværkere, og selv de største Købmandsbutikker havde Vinduer med smaa bitte Ruder og skilte saa godt som ikke ved nogen Udstilling af Varer i Vinduet.

Overalt fløj Folk til Vinduerne for at tage det nye, ubekendte Væsen i Kikkerten. Senere fik jeg at vide, at jeg havde vakt en almindelig Forargelse ved at gaa med høj Silkehat, en Hovedbeklædning, jeg imidlertid var vant til at benytte, og som jeg trods stadige Stikpiller vedblev at benytte under mit mangeaarige Ophold i Nysted. De "Indfødte", en Benævnelse, Befolkningen yndede at give sig selv, bar aldrig høj Hat undtagen ved Begravelser o. lign.; men da viste der sig ogsaa Hovedbeklædninger af saa afvekslende, groteske Former og af en aldeles ufattelig Ælde, saa at disse Klædningsstykker utvivlsomt burde have været indlemmede i Oldsagsmuseer eller i alt Fald i Kostumesamlinger fra de to foregaaende Aarhundreder.

(Nærværende lille Skildring er jo ikke skreven for Fremmede, da jeg i saa Fald vilde skrive mere om f. Eks. Byens Beliggenhed, de smaa Stræder, der fra Hovedgaden mere eller mindre stejlt løbe nedad mod Vandet, o. s. v. Jeg maa overhovedet for ikke at blive alt for vidtløftig holde mig til Hovedsagen, nemlig at give et nogenlunde paalideligt Billede af Nysted, som det den Gang var).

Indtrykket, som jeg modtog af Byen, og som sikkert vilde have været ganske det samme hos enhver, der første Gang passerede igennem den, var ganske vist ikke just saa meget straalende, især naar det skulde være et ikke uvæsentligt Moment til Bedømmelse af, hvor vidt man turde vente at skabe sig en Virksomhed her og en taalelig Eksistens. Ærlig talt bar det helt og holdent Præg af Fattigdom eller i alt Fald yderste Tarvelighed; Byen lignede mere en Landsby end en Købstad, og det var kun lidet opmuntrende, at faa at vide, at de to grimme Toetagesbygninger her til venstre paa det lille Torv var Byens Raad- og Domhus og offentlige Skole. Skønt det var Vintertid, viste de talrige Duske mellem Stenene, at der om Sommeren var en rigelig Græsvækst, som man uhindret lod brede sig. Jeg fik ikke øje paa et eneste industrielt Anlæg i hele den Del af Byen, jeg passerede. I Virkeligheden var der heller ikke flere end to saadanne, nemlig Sparres Skibsbyggeri nede ved Bugten og Dampmøllen ved Indkørselen til Byen, hvor Nysteds eneste Dampmaskine var installeret.

Det var, kort sagt, alt andet end opmuntrende; det hele havde et saa udtalt Præg af Stilstand eller endog Død, at jeg blev staaende en kort Tid, idet jeg igen var halvt besluttet paa at vende om. Jeg ved imidler-

tid ikke, hvorledes det var; trods den dødlignende Tavshed, de tydelige Tegn paa en fuldstændig Mangel paa Energi, den forfærdelige Brolægning, der umuliggjorde mig Benyttelsen af mit københavnske Fodtøj, og meget andet, hvilede der dog en ejendommelig tiltalende, fredelig Stemning over den lille By, som bragte mig til at betænke mig. Og saa hændte der noget højst pudsigt, som jeg tillod mig at optage som et godt Varsel.

Ud fra et ganske lille Hus, paa hvilket et lille rundt Skilt med en paamalet rød Støvle betegnede dets Beboer som Skomager, kom der en lille duknakket ældre Mand ud, beklædt med et stort grønt Forklæde. Han gik lige løs paa mig og spurgte mig "om jeg var den nye Doktor?" Naturligvis blev jeg aldeles forbauset over dette Spørgsmaal; der var næppe forløbet en Time, siden jeg stod af Postvognen ved Gæstgivergaarden, og saa vidt jeg mindes, havde jeg endnu ikke nævnet hverken min Stilling eller mit Navn til nogen Nystedboer.

Noget senere erfarede jeg, at der for nogle Dage siden i "Berlingske Tid." havde været indrykket et Avertissement, hvori en Læge opfordredes til at nedsætte sig i Nysted - formodentlig hidrørende fra en af Dr. Skouboes misfornøjede Klienter - og denne Omstændighed kunde vel nok forklare noget af det gaadefulde; jeg havde endvidere medbragt en lille Haandkuffert, hvor der paa en Messingplade var indgraveret: "Dr. Lütken", men det var dog ubegribeligt, at min Ankomst i Løbet af saa kort Tid allerede skulde have rygtet sig saa langt nede i Byen.

Den Gang vidste jeg endnu ikke, at det var meget almindeligt nede i Sydenden at sige "Prosit", naar nogen nøs i den nordlige Ende og omvendt; der er i det hele meget at lære for en Københavner, som pludseligt overflyttes fra Hovedstaden til en lille Provinsby. Jeg blev saa befiippet over Skomager O.s Spørgsmaal, at jeg imod min Vilje kom til at sige Ja, hvorpaa han straks bad mig gaa ind med for at se til hans Datter, der længe havde været sygelig men ingen Bedring havde set under Dr.S.s Behandling. Det holdt meget haardt at slippe bort fra Manden og at gøre ham forstaaeligt, at det slet ikke var afgjort, at jeg vilde bosætte mig her, og at jeg under alle Omstændigheder ikke saaledes kunde gaa ind i en Kollegas Praksis.

Maatte det ikke nødvendigvis gøre Indtryk paa en ung Læge saaledes at blive tilbudt Praksis nogle Minutter efter at være kommen, som jeg selv mente, ganske inkognito til Stedet; der maatte da absolut være Brug for udvidet Adgang til Lægehjælp! Under alle Omstændigheder var jeg

ungdommelig nok til at optage den lille pudsige Hændelse som et opmuntrende Moment til at prøve sin Lykke, og saa hurtigt, Stenbroen tillod mig det, fortsatte jeg nu min Gang til Dr. S.s Bolig.

Dr. Skouboes Hus var en meget langstrakt, lav, en Etages Bygning med en stor Port paa Midten, flankeret af 5 Fag Vinduer paa hver Side, der, som det syntes at være Skik i Byen, vare anbragt saa lavt, at man med største Lethed kunde se helt igennem Værelserne. Kun meget faa Bygninger var overhovedet forsynede med nogen Sokkel, i alt Fald i Hovedgaden, rimeligvis fordi Jordsmonnet fra Gaden skraanede saa stærkt ned mod den bagud liggende, til Aalholm hørende og med Siv næsten fuldstændigt tilgroede Rørsø. Gulvene i Stuerne til Gaden laa derfor i Regelen lige paa Jorden, hvorimod der meget almindelig kunde være 2 Etager eller i alt Fald en dyb Kælder under Værelserne til Gaardene, hvortil der da ogsaa som oftest førte ret høje Trapper. Hvad her er sagt gælder imidlertid kun om Hovedgadens Husrække tilhøjre for den nordlige Indkørsel til Byen; Forholdene i de andre Gader var anderledes, naturligvis rettende sig efter Terrainet.

Doktorens Hus laa i Hovedgaden tilhøjre, hvor denne passerede det store eller saakaldte "gamle Torv", en ret anelig Plads, hvad Størrelsen angaar, men indrammet af nogle af de tarveligste og mindste Huse i hele Byen med Undtagelse af Præstegaarden, der laa paa dets Nordside, men som i høj Grad trængte til og da ogsaa efter den daværende Præsts Død fik en Afløser. "Torvet" var ikke brolagt men egentlig en Grønning, der var gennemskaaret af nogle Veje eller Stier, som øjensynlig vare dannede af Vognhjul eller Menneskefødder uden Assistance af nogen Gartner, Vejbygmester e.lign.

I Nysted lukkede man ikke sin Gadedør af (Tyveri forefaldt overhovedet yderst sjældent), men det var dog ogsaa kun meget faa Huse, hvori en Tyv vilde kunne have høstet noget Udbytte. Jeg aabnede da ogsaa uden videre Dr. Skouboes Husport, der viste sig at være omdannet til en Forstue med Knagerækker o.s.v. Det var med en vis Hjertebanken, at jeg traadte ind i dette Hus; jeg vidste jo ikke, hvorledes min eventuelle Kollega vilde optage Medbejlerens Besøg. Men det gik ganske anderledes, og jeg havde ikke behøvet at nære nogen Frygt. I det Brev, jeg tilskrev min gamle Fader om denne Visit, har jeg fundet stærke Udtryk for den Agtelse, jeg kom til at nære for Skouboe, hvem jeg kalder en "fuldendt Gentleman". Endskønt min Ankomst umulig kunde være ham behagelig, modtog han mig med stor Venlighed.

Han var den Gang 51 Aar* og havde været i Nysted i 8 Aar; han havde forud praktiseret mindst tre forskellige Steder men havde ikke ringe Gæld og havde en stor Børneflokk; han var af en meget godmodig og alt for blød Karakter, saa at Folk meget let "kunde løbe med ham"; hertil kom, at han var sig bevidst, at hans Kundskaber som Læge var meget tarvelige, og han frygtede derfor for at miste for megen Praksis, hvis han forsøgte at forbedre sin økonomiske Stilling ved at sætte sine i Virkeligheden uanstændigt usle Honorarer noget op. Han viste mig med største Uforbeholdenhed sine Bøger og Regnskaber, hvoraf det fremgik, at han i de sidste Aar havde haft en Indtægt af 2000-2200 Rigsdaler, og at næsten hele Indtægten var fast, idet han havde en aarlig Akkord med hele sit Klientel. En Gaardmand paa det rige Lolland gav aarlig - 2 (to) Rigsdaler for Lægetilsyn med sig og hele sit Hus, og der var Indsiederfamilier, som betalte 24 Skilling aarlig. I Byen betragtedes et Huslægehonorar paa 5-10 Rigsdaler for "meget flot".

Nu var det jo ganske vist saa, at Skouboe og senere ogsaa jeg i de første Aar ret jævnligen modtog Naturalydelser i Gave fra nogle af Bønderne; men Pengeforholdene var, som man jo straks vil se, forfærdeligt usle, selv om Priserne paa visse Fødevarer og andre Nødvendighedsartikler den Gang var noget lavere end i senere Aar.

Det var et ligefrem umenneskeligt Slid for den stakkels Skouboe at indvinde den tarvelige Aarsindtægt, som oven i Købet altid var optaget forud eller pantsat for nødvendigt optagne Laan, og det var sandelig intet Under, at Skouboe gjorde Indtrykket af en forpint, overanstrengt og forkuet Mand. Det var heller intet Under, at der, som jeg senere erfarede, meget almindelig blandt Publikum klagedes over, at Skouboe var glemsom, efterladende og kunde falde i Staver ved en Sygeseng; formodentlig har han allerede lidt af Begyndelsen til den Hjerneblødhed (Emollitio cerebri), som i de følgende Aar udviklede sig mere og mere, og som jeg maaske nok allerede ved mit første Møde med ham kunde have set Spor til, hvis jeg selv havde haft en større Erfaring.

Jeg bad Skouboe om at betragte min eventuelle Nedsættelse mere som en kærkommen Hjælp end som en Konkurrence og sagde ham, at jeg umulig kunde gaa ind paa saadanne lave Honorarer som hans. Han svarede mig, at han virkelig i den sidste Tid havde været saa overvældet med Arbejde, at han ikke havde kunnet overkomme det, og at han ogsaa i den nærmeste Tid vilde forsøge at faa en bedre Betaling for sit Arbejde. Efter at have hilst paa Fru Skouboe, der ligeledes havde et overanstrengt og forslidt Udtryk, og som tydelig nok ingenlunde var glad ved mit Komme, forlod jeg Doktorboligen i højeste Grad vaklende m.H.t., hvilken Bestemmelse, jeg skulde tage.—

Gud ske Lov, at jeg nu efter saa mange Aars Forløb med Glæde og en god Samvittighed kan se tilbage paa de Aar, Skouboe og jeg var Kollager i Nysted. Da jeg sad ved hans Døds seng d. 25. Febr. 1870, trykkede

han hjerteligt min Haand og sagde: ”De har rigtig nok været mig en god Kollega, som De lovede mig det!” - Jeg nævner dette, fordi jeg virkelig er stolt og glad derover, især naar jeg mindes, hvor ofte de kære Nystedboere med den ægte provinsielle Sladderlyst gjorde deres til at forplumre Forholdet ved at ”betro” mig, hvad Dr. S. havde sagt om mig hist eller Fru S. her, ved at ”raade” mig til endelig ikke at stole paa dem, da de skadede mig, hvor de kunde o.s.v., altsammen noget, som jeg snart lærte at le ad og satte paa dets rette Plads. Naturligvis har Skouboes faaet ganske lignende Sladder med mig som Genstand, men der var aldrig det mindste onde Ord mellem ham og mig.

Nyheden om, at der var kommen en ”ny Doktor” til Nysted, var nu under mit Besøg hos Skouboe bleven udbredt over hele Staden. Jeg mærkede det tydeligt, dels af Ytringer, der kom til mig ud fra Vinduerne eller fra forbigaaende, dels af Udtalelser, der faldt i de Familier, hvor jeg derefter gjorde Visit. Først fra Doktorboligen til Præstegaarden skraas over det gamle Torv. Her residerede Nysteds Præst Thorgeir Gudmundsson, en 72 aarig Islænder, lille og mager med langt, hvidt og flagrende Haar, Kind- og Hageskæg og hjemme altid iført en meget plettet graa Slaabrok, Tøfler eller Listesko og ledsaget af sin uadskillelige Ven, Piben. Han var en venlig og mild gammel Mand, der ikke havde formaaet at aflægge sit islandske Tonefald, og som, navnlig i Samtale med studerede Personer yndede at lade latinske Sentenser og Fynd-sprog rykke i Marken ved den første den bedste Anledning; særlig under L'hombrespillet, som han elskede, kom den ene latinske Floskel efter den anden - mon han ikke i denne Henseende har været Model for Hustrup?

Som det saa meget Tilfældet, var den lille spinkle Præsts Hustru en temmelig høj, meget svær og meget djærv Dame, der tydelig nok var Husets egentlige Styrer. Madam Gudmundsson (da jeg kom til Nysted, eksisterede der i selve Byen kun to ”Fruer”, nemlig Byfogdens, Justitsraad Schwensens, og den for nyligt afskedigede Toldkontrollør, Kammeraad Brunnemanns Hustru; honnet Ambition gjorde dog i Løbet af de følgende Aar Ende paa de gamle patriarkalske ”fra Fædrene nedarvede” Benævnelser) spillede: i det hele taget en ikke ringe Rolle i Byen, ikke blot som Præstekone men ogsaa som Moder til to Døtre, hvoraf den ene var gift med Stadens næststørste Købmand, Adrian Bekker, den anden med Købmand C.B. Sidenius, samt til en Søn, Bjarne Gudmundsson, der ligeledes var bosat i Nysted og gift med en Søster til sin Svoger Sidenius. Der vil senere blive talt nærmere om disse; her skal blot allerede nævnes, at Præstens Svigersønner og Svigerdatter ogsaa havde en stor Del af deres nærmeste Slægtninge boende i Byen, saa at Præstens Slægt udgjorde en ret anseelig Brøk af Indbyggertallet.

Jeg lærte snart, at man som Fremmed maatte være i høj Grad forsigtig og tilbageholdende i sine Udtalelser i Nysted, da Beboerne var i en gan-

Et Portræt af Skouboe kan vist let skaffes; hvis det maatte ønskes, besidder jeg et godt Billede, som er til Tjeneste til Samlingen. G.L.)

ske utrolig Grad - hvis jeg tør bruge et saadant Udtryk - beslægtede eller besvogrede indbyrdes, og man saaledes let kunde komme slemt af Sted. Jeg erindrer, at jeg den Gang kom til at tænke paa de skotske Clan'er eller Stammeforbindelser; der eksisterede saaledes i Nysted i Virkeligheden saadanne "Forbindelser", væsentligst begrundede i Slægtskab, der bøjede sig for et "Overhoved" (Laird), mandligt eller kvindeligt, delte Anskuelse indbyrdes og holdt fast sammen lige overfor andre "Clan'er", hvis Medlemmer da ofte kunde blive yderst skarpt kritiserede. Der var ikke i Nysted, saaledes, som det saa ofte er Tilfældet i de smaa Provinsbyer, Partidannelser, baserede paa Rang eller Embedsstilling, paa Antagonisme mellem f.Eks. studerede og merkantilt uddannede Personer, paa Forskellighed i æstetiske, etiske, politiske Anskuelse o.s.v. - nej i Nysted var det med den saa tydelig fremtrædende patriarkalske Grundtone egentlig kun Familien eller Slægtskabet, der afgav Grundlaget til Partidannelser; af saadanne var der dog efter mit Skøn kun nogle ganske faa, maaske endda kun tre, fire, som dannede de Rammer, hvorunder det samlede Indbyggerantal, c. 1400 Individer var fordelte, med Undtagelse af saadanne Løsgængere, der vare komne til Nysted fra fremmede Steder, og som af de ægte "Indfødte" paa en Maade betragtedes som uvedkommende, samt mod hvem alle de ægte Clan'er til en Begyndelse indgik en ubevidst Alliance.

Jeg havde nu ganske vist ingen egentlig Grund til Klage; man modtog mig overalt med stor Venlighed, sagde mig mange behagelige Ord, mente, at Skouboe ganske vist var temmelig efterladende, og at det var meget heldigt, hvis der var to Læger i Nysted o.s.fr.; men i flere af de Familier, jeg besøgte, og som jeg senere kom til at betragte som mine bedste Venner, sporedes der dog tydeligt en Uvilje mod den fremmede, en Uvilje, der endog senere ytrede sig ved, at der lagdes - jeg ved det med Bestemthed - Hindringer af alvorlig Natur i Vejen for mig, da jeg skulde søge at skaffe mig Bolig, og som nødte mig til, meget imod min Vilje, at blive Grundejer i Nysted.

I øvrigt var der dog en kendelig Forskel, idet nogle af de omtalte Familieforbindelser, væsentlig i deres Uvilje mod alt fremmed, holdt paa Skouboe, fraraadede mig paa en forblømt Maade at gøre Forsøg paa at nedsætte mig, ja endog kunde trække Skouboes aldeles private økonomiske Forhold ind blandt Argumenterne, medens andre Familieskaber udtalte sig aldeles modsat. Jeg lærte - jeg kan næsten sige i Løbet af nogle Timer - forud at vide, hvorledes jeg vilde blive modtaget, naar jeg blot vidste, til hvilken Clan den Familie hørte, som mit Besøg

gjaldt. Naa! jeg taler nu spøgende om alt dette, men, oprigtig talt, gjorde denne Modtagelse mig ondt, indtil jeg havde lært at indse, at det var langt fra saa slemt ment, som det tog sig ud; det skal nok være ganske det samme i alle andre danske Provinsbyer.

Pastor Gudmundsson modtog mig, som sagt, meget venligt; hans Frue noget mere køligt og protegerende. Præsten fortalte livligt med sit islandske Tonefald og fik undertiden paasat en Dæmper af sin Gemalinde med et "Tal nu ikke for meget, Præstemand! husk Du har to Tjenester i Morgen!" e.lign. Jeg tog da snart Afsked. Jeg lærte efterhaanden Præsten at kende som en rigtig elskværdig gammel Mand, der ogsaa var almindeligt afholdt. Han var som saa mange Islændere af en barnlig naiv Karakter, og der gik mange Fortællinger om Udslag af denne. En saadan, som jeg samme Dag fik at høre fra en meget paalidelig Kilde skal hid sættes her som et venligt Minde om den rare Gamle.

Han havde Aaret forud været i København og fik da Lyst til at hilse paa hans Majestæt, Kongen. Han fik straks Audiens, og den ligefremme Præst gjorde et godt Indtryk, og "vi fik os en rigtig lun Passiar", som Gudmundsson altid sagde, naar han fortalte om denne Visit. "Ja, jeg har egentlig ikke noget særlig paa Hjertet, Deres Majestæt!" sagde Præsten, "Jeg vil nærmest kun hilse paa min Konge." Kongen spurgte ham ud om allehaande, om hvorledes han var tilfreds i Nysted, om hvorledes Forholdene vare i denne By o.s.v., men blev da afbrudt af Pastoren, der ugenert spurgte: "Naa! hvorledes har saa Alexandra det?" (Prinsessen var, som bekendt, et Par Aar forud bleven formælet med Prinsen af Wales). Med vanlig Elskværdighed besvarede Kongen Spørgsmaalet, der dog vel nok maa være forekommet ham at have været temmelig ugenert, hvad Formen angik, og svarede som en jævn borgerlig Fader, at hun befandt sig vel, og at han netop havde haft Brev fra hende. Pastor Gudmundsson udbrød derefter (ja nu maa man tænke sig Ordene sagte med dette aparte islandske Tonefald, som man desværre ikke kan gengive ved Bogstaver og Accenter): Det glæder mig! Ja, for jeg skal nu sige Deres Majestæt, at Alexandra alltid har værret min Kælledægge!" Kongen skal have takket for de venlige Følelser, den gamle Præst nærrede for hans Datter, og sagt, at han i sit næste Brev til Prinsessen af Wales skulde erindre at hilse hende fra Pastoren.

Efter endnu samme Formiddag at have besøgt Nysteds to største Købmænd, Bønnelyche og Bekker, om hvilke mere senere, maatte jeg skynde mig tilbage til Middagen paa Gæstgivergaarden, da Dagens Hovedmaaltid her som overalt i Provinsen indtoges tidligt, og da jeg havde

aftalt at spise sammen med Gæstgiver Jochumsen og hans Hustru og deres Pensionær, Skibsbygger Sparre.*

Baade gamle Jochumsen og Sparre, hvilken sidste endnu lever, meget bedaget, maa regnes til Nysteds Særlinge; begge kom jeg til at holde meget af; navnlig nærer jeg stor Agtelse og hjerteligt Venskab for Sparre, fra hvem det var mig en stor Sorg at skilles, da jeg forlod Nysted; men en Særling var og er han nu alligevel, og jeg tror, at han selv vil være den første til at indrømme det; det kan man da for øvrigt ogsaa sagtens gøre, naar man, som han, besidder saa mange store, gode og ædle Egenskaber, der let nok kunne vippe Særhederne til Vejrs; det er jo imidlertid saa, at et Menneskes Særheder nok skulle præsentere sig øjeblikkeligt, medens de gode Egenskaber i Almindelighed først komme frem efter et længere Bekendtskab. Sparres Optræden var temmelig frastødende, tvær og tilbageholdende, som man for øvrigt saa hyppig træffer det hos Sømænd; til sine Tider kunde han være helt menneskesky og kunde formelig krybe i Skjul for at undgaa at komme i Tale med Folk; dertil havde han adskillige af Pebersvendens Uvaner. Han var maaske en af de mest omtalte (af adskillige ældre Damer bagtalte) af alle Nystedboere, men desuagtet blev han ivrig søgt, maaske netop af de selvsamme Damer, naar det gjaldt om at drage Nytte af hans specielle Færdigheder, saaledes især paa Havekunstens og Blomstergartneriets Omraade; altid var han dog villig til at yde sin Bistand og plyndrede sin lille Have for dens smukkeste og sjældneste Blomster, for at den paagældende kunde præstere en Bryllups- eller anden Gave, for hvilket hun fik Æren og Takken.

Lærte man først Sparre nøjere at kende, var det eet med at beundre og elske ham trods hans mange Særheder. Det er utroligt saa mange, især Smaakaarsfolk, han i sine Dage har hjulpet med Raad og Daad; men han kunde ikke udstaa, at nogen uvedkommende fik saadant at se; jeg har derfor ogsaa ved flere Lejligheder set ham yde sin Hjælp paa en saadan Maade, at man absolut maatte tro, at det skete med den største Uvilje, og at han tværtimod viste Modtageren ligefrem Haan eller Ringagt.

Sparre var Søn af en gammel Læge, der praktiserede til langt udoover Støvets Aar ved Corselitze paa Falster. Jeg besøgte ham en Gang sammen med Sønnen, og jeg fik det bestemte Indtryk, at Sparres store Interesse for Naturen og Naturvidenskaben hidrørte fra den gamle Fader. Det var ganske mærkværdigt, at Sparre ved Siden af at uddanne sig til den dygtige Mester, han var i sit Fag, havde faaet Tid til at lægge sig efter sit ikke ringe, væsentlig dog praktiske Kendskab til Naturen, som han navnlig udvidede ved ensomme Ture i Mark og Skov.

Hans Skibsbyggeri var ganske vist kun af de mindre, men hans Dygtighed sattes højt af Fagmænd. Han valgte sit Materiale med største Om-sigt og taalte ikke, at et Stykke Tømmer indfattedes i Bygningen, hvis det havde den mindste Fejl. Da jeg kom til Nysted laa en Skønnert paa Stabelen, hvori flere af Byens og Omegnens bekendte Mænd havde Part. Den skulde sættes i Vandet den 14. Marts, en af Redernes, Godsforvalter daværende Kammerraad (nu Justitsraad) Alstrups Fødselsdag og fik Navn efter Dagens Helgen "Euty chius". Lad mig her med det sam-me notere, at den blev ført af en af Nysteds flinkeste Sømænd, Jørgen-sen, der senere kom saa ulykkeligt af Dage. (Om Festen ved Skibets Afløbning haaber jeg senere at faa lidt fortalt). Sparres Dygtighed be-virkede ogsaa, at han fik Bestillinger af Staten; han har saaledes bygget flere Toldkrydsere m.m., i det hele var hans Bedrift om end kun lille, af ikke ringe Betydning for den lille By og skaffede adskillige Familier deres Brød.

Sparre var i en lang Arrække Medlem af Byraadet, hvor hans sunde Fornuft og fremragende praktiske Kundskaber ofte gjorde Udslaget i de forskellige Sager; navnlig var hans store Interesse for Havnevæsenet af stor Betydning. Det var da ogsaa med god Grund, at han hædredes med Ridderkorset, da han i 25 Aar havde været Byraadsmedlem. Her skal tillige erindres om, at hans Interesse for Byen og medfødte Skønheds-sans fik et Udslag i den smukke Beplantning langs Spadserevejen ved Havnen, som han delvis, saa at sige, udførte med egne Hænder.

Sparre og jeg var, som sagt, Pensionærer paa Gæstgivergaarden og kom til at spise til Middag sammen næsten hver Dag i de første fire maane-der af mit Ophold i Nysted, inden jeg satte fast Bo og giftede mig. Som oftest fik vi os en længere Passiar efter Middagen, og saaledes kom jeg snart til at blive godt bekendt med ham. Om vore Værtsfolk, Gæstgiver Jochumsen, hans Hustru og hans Søn og Døtre skal der blive fortalt i næste Afsnit.

Jeg anvendte de følgende Dage til at skaffe mig saa mange Oplysninger som mulig og til at gøre Visitter hos Apotekeren, Pontoppidan, de to største Købmænd, Bønnelyche og Bekker, Byfogden, Justitsraad Schwensen, Toldkontrolløren, Haas, Stiftsprovst Gad i Kettinge o.fl. om hvilke der vil blive Tale i det følgende. Jeg var endnu stadig vaklende i min Beslutning, men den elskværdige, naive og gammeldags Tone, der herskede i Nysted; den velgørende Ro og Stedets skønne Beliggenhed trak stærkt, og da jeg efter 3-4 Dages Ophold rejste tilbage til Køben-havn, var jeg egentlig ret sikker paa at komme til Nysted igen og det endda inden kort Tid.

II JEG NEDSÆTTER MIG SOM PRAKTISERENDE LÆGE I NYSTED.—SKILDRING AF FORSKELLIGE NYSTEDBOERE. — STAMGÆSTER PAA “GAARDEN”.

Efter at have ordnet mine Sager i København og ved et Festmaaltid taget Afsked med de kære Kammerater paa Hospitalet forlod jeg nu min Fødeby for Alvor om Morgenen den 29. Januar, men ankom først til Nysted den følgende Dag. Jeg traf nemlig, da jeg stod ved Postekspeditionen paa Ringsted Banegaard, paa en i Pelsværk stærkt tilhyllet Mand, der ligesom jeg forlangte Billet til Diligencen til Nykøbing p.F. Det faldt mig ind, at min Medrejsende maatte være Gartner Vesterby paa Herregaarden Fuglsang, til hvem jeg var adresseret af en fælles Ven, og min Gisning viste sig at være rigtig. Enhver, der har kendt Gartner Vesterby, vil erindre ham som en overordentlig elskværdig og vindende Personlighed, om end hans Pebersvendevaner og et vist feminint Præg undertiden kunde give ham et Stænk af noget komisk, som man dog meget hurtigt glemte.

Han udøvede en udstrakt Godgørenhed og var afholdt af alle; han var meget sirlig i sin Klædedragt og omhyggelig og pillen med sin Person saa vel som med sit Hjem; ingen Kvinde kunde holde mere af at pudse, polere, tørre Støv af o.s.v. end Vesterby. Jeg lagde straks Mærke til, at han i Modsætning til andre Lollikker aldrig bandede eller benyttede noget raat Udtryk; han røg heller ikke Tobak. Til Herregaardsmanden, Cand.polit. Viggo Neergaard, hvem jeg havde kendt i Drengaaarene, stod han i et yderst venskabeligt Forhold, og han var i det hele et Slags Faktotum paa Godset. Det var nu ej heller saa besynderligt, da det var et almindeligt udbredt Rygte at Vesterby var en Søn af den afdøde Godsejer og altsaa Halvbroder til den nuværende Besidder. Han skal have været sjældnen dygtig i sit Fag og havde altid Elever rundt om fra hele Landet. Jeg anslog den Gang V. til at være c. 35 Aar.

Uagtet Diligenceturen til Vordingborg var meget ubehagelig, idet vi var 6 indvendige Passagerer, der, saa vidt jeg mindes, alle undtagen jeg var iførte vældige Rejsepelse, saa det var umuligt at røre sig, gik dem

Jeg kan ikke nu mindes, om den nye Toldkontrollør Haas allerede den Gang ligeledes spiste til Middag paa Gæstgivergaarden, eller om han først kom senere, da jeg definitivt havde bosat mig. G.L.

dog ganske godt med en saa behagelig Rejsefælle som Gartner Vesterby. Han vidste imidlertid kun sparsom Besked angaaende Forholdene i Nysted; Herregaarden Fuglsang stod nemlig kun i Forbindelse med Nykøbing; han fortalte egentlig kun det samme, som jeg havde hørt af saa mange, at Nysted var meget fattig, og at den rimeligvis vilde blive aldeles ødelagt, naar Broen over Guldborgsund blev færdig.

Paa Vejen fik jeg af Vesterby at vide, at der ikke den Aften gik nogen Post til Nysted; jeg maatte da have overnattet i Nykøbing, men da han meget elskværdigt indbød mig til at køre med ham og overnatte i hans Hjem, modtog jeg med Glæde den velkomne Indbydelse. Det blæste livligt, og der gik en stærk Strøm gennem Guldborgsund, saa at Færgfolkene brugte næsten en halv Time til at sætte os over. Herovre paa Lollandssiden holdt saa Vesterbys elegante Kaleche, og snart havde vi tilbagelagt den Mil, der var til Fuglsang.

Det ligger udenfor min Opgave at beskrive det overordentlig smagfulde Hjem, som Vesterby her havde skabt sig i sit eget Hus. Der saa i Virkeligheden ud, som om der "var blæst", og der var en Rigdom af elegante og magelige Møbler, tykke Tæpper, Portiører, Silkegardiner, de hertigste Planter o.s.v. Der skulde dog aldrig flytte nogen Hustru ind i Pebersvendens dejlige Hus!

Næste Dags Formiddag holdt jeg mit Indtog i Nysted, siddende i Vesterbys Vogn. Det havde været Regnvejr hele Morgenen, men da vi kom til Kettinge Bakke, brød Solen gennem Skyerne og udsendte Strømme af Ild over Østersøen og Skovene ved Aalholm - jeg tog det for et godt Varsel.

Jeg blev modtaget med stor Hjertelighed af Gæstgiver Jochumsen og hans Kone, og jeg traf nu en bestemt Accord om foreløbig Bolig paa Gæstgivergaarden; jeg anede ikke den Gang, at Opholdet her skulde blive udstrakt til 4 Maaneder; saa store Vanskeligheder mødte jeg red at skaffe mig blot en tarvelig Lejlighed. Det vil utvivlsomt forbavse enhver, der mulig kommer til at læse nærværende Optegnelser, naar han erfarer, hvor moderat man stillede sig lige overfor mig paa Gæstgivergaarden. Jeg havde de to smaa Værelser over Porten, hvoraf jeg benyttede det til Gaarden til Konsultations- og Opholdsværelse, det til Gaarden til Sove- og Venteværelse; dog skulde jeg være forpligtet til at afstaa det sidste, naar der en enkelt Dag tilfældigvis skulde blive Plads-

mangel; jeg tror, at det kun hændte to Gange i al den Tid, jeg boede paa "Gaarden" (den populære Benævnelse paa Gæstgivergaarden). Værelserne var kun møblerede med det nødtørftigste, men lidt efter lidt anskaffede jeg mig jo Møbler, som jeg af lokal Patriotisme lod gøre hos Byens Snedkere (Clausen, senere Bole) og til disses store Forbavselse - - betalte kontant (!) Byens Omsætning foregik nemlig paa den Tid næsten udelukkende ved Tuskhandel - Penge saas overhovedet temmelig sjældent - og jeg fik da ogsaa straks Ord for at være uhyre rig. - Dog nu tilbage til mit huslige Arrangement! Foruden Værelser havde jeg fuld Kost, Frokost og Aften ofte en varm ret; Maden var af den mest fortrinlige Beskaffenhed, men Madam Jochumsen havde ogsaa, saa vidt jeg mindes, været Husjomfru paa en stor Herregaard; hendes Middage var saa fortrinlige og vidt berømte, at de fleste Handelsreisende - andre slags Rejsende saas sjældent paa Nysted Gæstgivergaard - altid søgte at beregne deres Rejserute saaledes, at de var i Nysted ved Middagstid. Desuden havde jeg Varme og Belysning, kort sagt mit fuldstændige Ophold for i alt -- 1 (siger og skriver een) Rigsdaler om Dagen!!!

Selvfølgelig slog jeg straks til, og det hæderlige og elskværdige Gæstgiverpar behandlede mig ens fra den første til den sidste Dag. Det var et virkelig kærkomment Tillæg, at Middagsmaaltidet, ofte ogsaa Frokost og Aftensmad, indtoges sammen med Familien, og at Sparre samt for en Tid ogsaa den ny ansatte Toldkontrollør Haas med Familie ligeledes som Pensionærer deltog i Maaltidet. Livet paa Gæstgivergaarden formede sig for mig til et virkeligt Hjem, og jeg kom slet ikke til, saaledes som det saa let kunde blevet Tilfældet under andre Forhold, at føle mig beklemt og mismodig ved at hensidde alene i den fremmede By, langt borte fra Slægt og Venner, i stadig Uvished angaaende Fremtiden og, som jeg allerede har berørt, lidt uglest af den indfødte Befolkning. Aldrig har jeg undladt at nære en varm Taknemlighed lige overfor mine prægtige gamle Værtsfolk, der ved deres venlige og vellykkede Bestræbelser for at skabe den unge enlige Mand et Hjem (endda i den usleste af alle usle Gæstgivergaarde) hjalp ham saa godt ud over den første vanskelige Tid.

Jeg vil da her først omtale mine Husfæller og Medpensionærer, af hvilke jeg dog allerede mere vidtløftig har omtalt Sparre (jvnf.P.10) Gamle Jochumsen havde været Skovrider paa Aalholm i Lensgreve Kristian Rabens Tjeneste. Da jeg lærte ham at kende, var han en graahaaret Mand af Middelhøjde, undersætsig bygget og vist nok 60-65 aar gam-

mel. Han kunde fortælle Historier trods nogen af "Fliegende Blätter"s bekendte Forstmænd, og hvad han fortalte var Sandheden selv - der taaltes ingen Modsigelse. Var Nysted Gæstgivergaard (jeg mener Bygningen, Værelsernes Beliggenhed o.s.v.) en ren Parodi paa en saadan Institution, var sandelig dens Vært endnu umuligere som saadan. Jochumsen gik meget sjældent udenfor "Gaardens" Grænser; han bar altid paa Hovedet en Fløjls Kalot med en lang Dusk og paa Fødderne broderede Morgensko; Tobakspiben fulgte ham overalt, og naar han fortalte sine Historier, benyttede han den efter en stor Maalestok til at gestikulere med og til at understrege Pointerne, som yderligere fremhævedes ved nogle ejendommelige Bevægelser med Hovedet, der bragte Busken paa Kalotten i livlige Svingninger. I Gæstestuen, det rummeligste Værelse i Stueetagen, var der to Vinduer ned en bred Murpille imellem sig, opad hvilken var anbragt en Meget lang Sofa fra Frederik VI.s Tid, betrukket med "amerikansk Læder", saa haard, stiv og glat, at den absolut ikke var skikket til Hvile, ligesom man stadig gled ned ad den undtagen netop i dens Hjørne til venstre, hvor Værten altid trone-de, og hvor den svære Mand havde frembragt en Fordybning, der forhindrede Udglidningen.

Lad mig her med det samme i Korthed beskrive "Gaardens" Lokaler. Man kom ind til Gæstestuen gennem Billardværelset, hvor der kun fandtes et meget gammelt Billard og nogle faa Stole; der var da heller ikke Plads til mere, og hvis nogen benyttede Billardet, var Passagen videre frem i Lejligheden omtrent umulig. Billardklædet var forfærdelig forslidt og havde adskillige Stopninger af de bekendte trekantede Huller, som ere Resultatet af mindre dygtige Spillers ubehændige Stød. Jeg mindes tydelig, hvorledes Anskaffelsen af et nyt Billardklæde var Emne for indgaaende Drøftelser mellem Værten og Stamgæsterne om Aftenen; navnlig var man uenig om, hvor vidt den egentlige Ejer af Gæstgivergården, Købmand Bønnelyche, eller Lejeren, Jochumsen, skulle bekoste det. Nu kan jeg ikke længere huske, hvem udgiften kom til at falde paa, men det mindes jeg, at det var en højst betydningsfuld Begivenhed, da Reparationen endelig blev iværksat, og at det var Emne for Samtale i adskillige Dage hele Byen over.

Ved Siden af Billardværelset var der et lille halvmørkt Rum, der senere blev Opbevaringssted for "Industri- og Haandværkerforeningens Bog-

samling. Desuden var der en Dør ud til en lang mørk Korridor og et bredt Dørgab ind til Gæstestuen. Foran den omtalte Sofa i testuen stod der et usædvanlig stort rundt Bord, hvor man, hvis var meget heldig, kunde finde Eksemplarer af "Berl. Tid." og Lolland-Falsters Stiftstidende", de eneste Blade, der bleve holdte i Gæstgivergaarden. Naar nogen vovede at slaa paa, at der dog egentlig burde være et eller to Blade endnu, erklærede gamle Jochumsen meget iltert, at "nu havde Publikum hidtil ladet sig nøje med de nævnte; vi skulde ikke have noget af at indføre nye Moder; var Folk ikke tilfredse, kunde de jo blive derfra!"

Det var vel ikke netop en saadan Reklame, som almindelige Gæstgivere o. lign. vilde anvende for at "holde Folk til Huset", men det var nu engang Maneren i Nysted Gæstgivergaard, og Stamgæsterne havde sjældnen noget at skulle have sagt; der var kun een egentlig Gæstgivergaard i Nysted, og navnlig var der kun een Jochumsen, og han var saa uhyre skikkelig og saa umaadelig komisk, naar han saaledes optraadte som faderlig Vært. Naar han havde plantet sig i sit sædvanlige Sofahjørne, havde faaet Piben i Munden og var begyndt at nikke over sin Avis, skulde der meget til for at faa ham rokket. I Almindelighed var der en lille Opvartningsjomfru henne ved Skænken, som sad ærbart, strikkende paa en Strømpe og parat til at bringe, hvad Gæsterne maatte rekvirere, men undertiden var Jochumsen midlertidig alene ned Gæsterne, og jeg har da været Vidne til den højst pudserlige Opfattelse, Jochumsen nærede af sine Pligter som Vært. Saaledes f. Eks.;

En Stamgæst: Jochumsen! maa jeg faa en halv Bajer!

Jochumsen (pegende med Piben men i øvrigt uden at røre sig):

Der staar en, derhenne paa Skænken.

Gæsten (gaar taalmodigt hen og henter Flasken): Men der er ikke noget Glas!

Jochumsen (indigneret og med en lidt arrig Rasten paa Hovedet):

De ved jo godt, at der staar rene Glas i Skabet under Disken; der kan De tage Dem et! -

Undertiden kunde han nøjes med at henvise Gæsten til at trække i Klokkestrengen, medens han selv uforstyrret fortsatte sin Samtale med en anden Gæst eller sine Jagthistorier. Lad mig her ikke glemme, at man maatte passe nøje paa ikke at snuble over et Par vældige, overfedede Jagthunde, der altid laa og snuede et eller andet Sted paa Gulvet enten i Billardstuen eller i Gæsteværelset; deres Funktion syntes nær-

mest at bestaa i at sove, i hvilken Tilstand de plejede at indvirke meget ubehageligt paa Ens Høre- og Lugteorganer, samt i at fare op under en øredøvende Gøen, naar en Gæst traadte ind, og derefter at sætte Tænderne i ham, hvis han ikke havde den Ære at være nærmere kendt af D'Herr. Pan og Hektor. En Dag, da de formodentlig ikke havde smagt Menneskekød "kom" de til at bide en af de vanlige Stavgæster; han beklagede sig derover til Jochumsen, som imidlertid afviste ham meget kort: "De kunde have set Dem for! De har naturligvis traadt paa Dyret! De gør ellers aldrig noget!" Da Gæsten mente, at han ikke kunde være tjent med at blive bidt fordærvet af "saadan et Bæst" og at det ikke "lignede noget" at have saadanne glubske Dyr "liggende og drive" paa en offentlig Gæstgivergaard, affærdigede Jochumsen ham med et Smil og følgende Ord: "Ja, saa ved jeg, Fa'n pine mig! ikke bedre end, at De bliver herfra!" -

Søgningen til "Gaarden" blev trods alle saadanne Udtalelser ikke en Smule ringere. Men jeg opdager, at jeg bliver altfor springende i min Fremstilling og skal derfor vende tilbage til min Beskrivelse af Lokaliteterne i Gæstgivergaarden. I det hele maa jeg bede mulige Læsere om, baade her og rimeligvis ogsaa ofte i det følgende, at tilgive mig mangelen paa Orden af mit Stof; disse Blade ere nedskrevne uden noget som helst Forarbejde; jeg har ikke haft nogen Optegnelse undtagen de omtalte Breve til min Fader; jeg har ikke forud haft nogen udarbejdet Plan, jeg har ikke skrevet nogen Kladder, ja, har end ikke forud nedskrevet nogen Erindring eller gjort nogen Optegnelse. Jeg indrømmer villigt, at dette er en meget stor Fejl, som ikke burde have været begaaet af En, der som jeg nu i en lang Aarrække har syslet med Litteraturen og været en temmelig produktiv Forfatter. Men jeg har lige fra Begyndelsen af dette Arbejde haft en ejendommelig Forudfølelse af, at nærværende vilde blive mit sidste, og at jeg maatte skynde mig, hvis jeg skulde naa at faa det fuldført. Maaske der dog ved denne højst ukunstlede Arbejdsmaade vil blive paatrykt Arbejdet det bestemte Præg af, at alt, hvad der fortælles, er sandt og oplevet, og dette har just været mit højeste ønske. -

Altsaa tilbage til "Gaardens" Lokaler! Foruden Sofaen, det store Bord og Skænken fandtes der i Gæstestuen kun endnu to, tre smaa firkantede Borde; en del solide, meget umagelige Stole og en Petroleumshængelampe over det runde Bord i Loftet. Til højre for Gæstestuen var der et Etfags Værelse, som ved sjældne Lejligheder benyttedes som Annets til samme, ligeledes højst tarveligt møbleret, og til venstre et ret stort Tofagsværelse, der fandt en blandet Anvendelse som Familien Jochumsens Dagligstue, som Spisestue for Rejsende, som Lokale ved mindre,

private Sammenkomster o.s.v., og som i Overensstemmelse med sin forskelligartede Anvendelse ogsaa var meget blandet møbleret.

Fra Billardværelset førte, som alt sagt, en Dør ud til en lang, mørk korridor, fra hvilken der var Døre ind til tre(?) Smaaværelser med meget ringe Højde til Loftet og med Vinduer ud til Gaarden, af hvilke det ene benyttedes til Sovekammer for overnattende Gæster, de to andre til Familiens private Brug, samt til Køkkenet. Korridoren endte med en Dør med Klinkelaas ud til Gaardsrummet; og i samme korridor var der en usædvanlig stejl og smal Trætrappe, som førte op til Gæstgivergaardens øvre Etage, og ad hvilken de usalige Tjenestepiger ved festlige Lejligheder maatte bringe alt, hvad der hørte til Borddækning og Bespisning. Hermed er nævnt alle Lokaler i Gæstgivergaardens nedre eller Stueetage.

Til den øvre eller første Etage kom man fra Porten op ad en meget bred Trappe. Etagen var i Grunden helt optaget af en stor Bal- eller Teatersal med Vinduer baade til Gaden og til Gaarden, i hvis Bagvæg to Fløj-døre førte ind til en Spisesal, hvorfra en smal Paneldør gik ud til den omtalte stejle Trappe ned til Korridoren i Stueetagen. Disse to store Rum vare udstyrede med en sand spartansk Tarvelighed; Væggene var kalkede, i Balsalen i en svag graalig Tone, i Spisesalen helt hvide. I den første var der paa begge Længdesider anbragt Bænke uden Ryg, betrukne med "amerikansk Læder", som for det meste var i en meget laset Forfatning; desuden var der ogsaa adskillige smalle, meget vaklende Træbænke, og i Salens ene Hjørne stod der en Estrade, som paa de to sider var forsynet med et Rækværk af firkantede Lister, paa den tredje med to Trappetrin, og som ved Baller benyttedes som Orkestertribune, paa hvilken 4-5 Musikere med nogen god Vilje kunde finde Plads; i Loftet var der tre Lysekroner, den midterste en temmelig stor med talrige Glasprismer besat Lysekrone, der vist nok en Gang havde været ret anselig, men nu kun var lidet prydelig, da den kun yderst sjældnen gennemgik nogen Renselsesproces for at fjerne det tykke Lag af Støv og Fluesnavs, hvormed Glasprismerne var helt bedækkede; de to andre Kroner bestod af bronzerede Jærntøndebaand, paa hvis Overkant der var loddet Ringe til Lys. Balsalens Vinduer var smykkede med

diminutive Sirtses Gardiner, ophængte i Festons. I dem hvidkalkede Spisesal var der i Loftet anbragt to Petroleumslamper med store Skærme, og foruden en Mængde Rørstole fandtes der adskillige store Plader af Fyrretræ med tilhørende Bukke, som ved festlige Lejligheder sammenstilledes til det bekendte saakaldte "hesteskoformige" Bord.

Foruden til Baller benyttedes disse Lokaler ogsaa til Teaterbrug ved dilettantforestillinger, eller naar der kom rejsende Skuespilselskaber. I den bagre Del af Dansesalen blev der da opstillet et lille Teater, og ved Hjælp af Sejldug blev Spisesalen delt i to Rum, der afgav Paaklædningsværelse resp. for Damerne og Herrerne (naturligvis Skuespillerne). Scenen var hævet c. 3 Kvarter op over Tilskuerpladsen, idet et svagt skraanende Gulv blev lagt paa solide Træbukke; da Salens Loft allerede laa temmelig lavt, blev Scenens Højde naturligvis yderligere formindsket, og det kunde godt hænde, at en Riddersmands vajende Fjer kom i Kollision med Loftsoffitterne, saa at hans Baret blev revet af. Det gjorde dog ikke noget; vi have alle med stor Glæde set "Elverhøj", "Gøngenhøvdingen", "Den skønne Helene" o.m.fl. paa Nysted Teater, ligesom vi selv have ageret paa samme. Vi skulle senere høre lidt baade om Ballerne og Dramaet i Nysted.

Det er jo allerede fortalt, at "den nye Doktor" disponerede over de to Værelser i første Etage, som laa over Porten, men at han i Nødsfald maatte renoncere paa det ene. Der var endnu et Gæsteværelse i denne Etage, som jeg nu skal omtale til sidst; det var endda maaske det bedste af alle "Gaardens" Gæsteværelser for overnattende Rejsende, men det havde den lille(!) Ulempe, at der kun var Adgang til det fra --- Dansesalen; det var altsaa ubrugeligt, naar der var Dans eller anden Festlighed der inde. Har jeg saa ikke Ret, naar jeg foran sagde - man maa her erindre min sandfærdige Beskrivelse af samtlige "Gaardens" Lokalteter - at Nysteds Gæstgivergaard for saa vidt var den "usleste af alle usle Gæstgivergaarde"?

Der var altsaa fire, højst fem Gæstekamre, og deraf havde "den nye Doktor" foreløbig lagt Beslag paa de to. Naa! der behøvedes nu i Almindelighed sjælden flere, thi som oftest var der ingen overnattende Gæster. Besøget indskrænkede sig næsten udelukkende til Handelsrejsende, der indfandt sig to, tre Gange om Aaret for at gøre Forretninger med Købmændene, hvilke gerne var endte i Løbet af nogle faa Timer.

Disse Herrer havde, som nu allerede er sagt foran, meget hurtigt opdaget, at Md. Jochumsens Mad var fortrinlig, og de sørgede derfor i Regelen for at lægge deres Rejse saaledes, at de kunde spise til Middag i Nysted og afgøre deres Forretninger inden Aften.

Der er skrevet saa meget om den ejendommelige Menneskeklasse, der kaldes Handelsrejsende, baade af danske og udenlandske Forfattere, saa at der vel næppe kan være noget synderlig nyt at tilføje angaaende deres Optræden og Virksomhed i Nysted; dog skal jeg notere, at det samme maaske ogsaa gælder for andre Smaabyers Vedkommende, at deres Komme ofte var noget af en Begivenhed; man kunde flere Dage i Forvejen tale om, at "Grosserer Den og Dens Rejsende kom paa Onsdag", og man kunde da være sikker paa, at der om Onsdagen mødte adskilligt flere Borgere end ellers paa "Gaarden" om Aftenen, navnlig da, naar det erfarede, at en af disse meget og højt talende Herrer agtede at overnatte. For de saa tarveligt vante Nystedboere var en saadan Handelsrejsendes livlige Snakken, tilsat med københavnske Vitser og Brandere, og hans Fortællinger om bekendte Personer, der syntes at forudsætte en overordentlig Intimitet med disse, som et Pust fra den store Verden, der laa langt over den lille Bys horisont.

Naar Aftensmaaltidet, der i Almindelighed indtoges ved Kl. 6, var besørget, samledes hver Aften adskillige af Nysteds Borgere paa Gaarden" om Vinteren i den foran omtalte Gæstestue, om Sommeren i Haven ved Keglebanen. Navnlig var der en Del af Byens mest bekendte Personligheder, der udgjorde Stamtægterne. Hvor jeg kunde ønske at kunne gengive dem rigtig levende her paa Papiret, de kære Mennesker; men jeg indser godt, at min Pen langt fra er i Stand dertil. Hvilket stort og taknemmeligt Stof vilde de have været for en humoristisk Forfatter! hvilket Udvalg var der ikke af de forskellige pudsigste Ejendommeligheder! Og nu er de saa godt som alle borte!

Lad mig dog forsøge, om jeg delvis kan fastholde disse Skikkelser, hvoraf utvivlsomt adskillige vare typiske for saadanne Smaabyer som Nysted paa den Tid, da man intet kendte til hverken Jernbanestation eller Gasværk eller anden lokal Avis end Brødkonen, der bragte de varme Hveder og dito Nyheder ud til Befolkningens Morgenkaffe, den Tid, da den demokratiske Aand hvilede over alle Beboerne og der ikke fandtes Klasse-, Rang- eller andre Lagdannelser, der adskilte Befolkningen, hvorme-

get man end kunde hitte paa at kritisere og rive ned paa hverandre, den Tid, da - i alt Fald i Nysted - Befolkningen nærmest betragtede sig som og i Virkeligheden ogsaa ved Slægtskabets Baand i Grunden var een stor Familie, og da Storkøbmanden, Lægen, Byfogedfuldmægtigen, Toldkontrolløren, Skomageren, Snedkeren, Avlsbrugeren, Apotekerens o.s.v. o.s.v. alle kunde mødes med hverandre i bedste Forstaaelse paa "Gaarden" for under Nydelsen af en halv Bajer, en enlig Toddy, en Bitter eller en "Soda med Pomerans" at drøfte Dagens Begivenheder eller spille en "Scherwenzel", en "Jakob" eller en L'hombre. Til daglig Brug nød man kun med største Maadehold spirituøse Drikke paa Gæstgivergaarden.

Det er blevet Aften; Petroleumslampen over det store runde Bord i Gæstestuen er bleven tændt; Stine har taget Plads ved Skænken med sit Strikketøj. En enkelt forsinket Bonde, der hos sin Købmand har nydt lidt vel mange Snapse og derefter paa et af Byens tarveligere Beværtningssteder skyllet dem ned med nogle "Kaffepunser", har med Besvær faaet sat Hestene for sin Vogn og er meget højrrøstet, medens hans Kone søger at tysses paa ham. Ægteparret og et Par af deres Bysfolk, som er indbudne til at køre med, er efter lang Snakken endelig komne til Sæde; Bonden forsøger at slaa et Skrald med Pisken men kommer daarligt fra det, men Hestene, der er kede af den lange Stillestaaen, sætter af sted, og svinglende og raslende farer den fjederløse Vogn hen gennem den ujævne, bælgmørke Gade. Larmen taber sig snart i det fjerne, og Nysted ligger hen i Nattens Stilhed.

Jochumsen kommer fra sit Aftensmaaltid, tænder sin Pibe og planter sig i sit Sofahjørne; han tager Briller paa og faar fat i Aftenberlingen fra i Gaar, men det er kun smaat med Læsningen.

Der kommer en meget tyk Mand paa c. 40 Aar hurtigt ind i Gæstestuen; hans Ydre er alt andet end soigneret; paa Hovedet en Kasket, der en Gang har været graa, paa Fødderne nedtraadte Slæber, i Haanden en lang Pibe; Frakke, Vest og Bukser slidte, glinsende og fedtede, det sidste Klædningsstykke af en usædvanlig Vidde men opfylder langt fra sin Bestemmelse: at skulle dække over et irreponibelt Hernia serotalis af Størrelse som et Mandshoved. Det er Præstens Søn, Bjarne Gudmundsson, der ejer et lille Hus, som desuden rummer hans Hustru, en Søster til Købmand C.B. Sidenius, samt deres fire Børn og desværre ligger lige overfor Gæstgivergaarden. Hr. Gudmundsson har faaet en god Undervisning i en Latinskole, har senere forsøgt sig i en Mængde forskellige Bestillinger, alle uden Held, og havnede til sidst i Nysted som Fotograf,

vist nok for at være nærmere ved Forældrene, der maatte spæde dygtigt til for nogenlunde at holde Sønnen og hans Familie oppe. Det kunde desværre ikke nægtes, at Bjarne, trods alle den gamle islandske Faders Formaninger og den myndige Moders Tordentaler, var slemt hengiven til Nydelsen af stærke Drikke baade hjemme, paa Gæstgivergaarden, i selv de tarveligste Beværtninger eller hos en af sine mange, aldeles uden Kritik valgte Drikkevenner. Da han desuden havde en meget aaben Haand lige overfor andre ligesindede og yndede at traktere efter en større Maalestok, var han stadig i Gæld, og Faderen maatte da punge ud.

Da jeg kom til Nysted, var Fotografien et allerede overvundet Stadium, og Gudmundsson havde derefter slaaet sig paa flere forskellig artede Beskæftigelser, som for en stor Del kunde indbefattes under "Lomme-prokurateri", "Vinkelskriveri" o.lign. Et større Lod kunde han af og til trække, naar der strandede et Skib paa Rødsand, idet han i saa Fald optraadte som Formand og Forretningsfører for Bjærgerne, drev et slemt Søroveri og flaaede efter en stor Maalestok den skibbrudne Kap-tajn, hvem han gerne sørgede for at holde i en uafbrudt Rus under den ofte langvarige Affære. Det var ligeledes en ganske god Bid, naar en Skipper fra et fjernere Land, der ikke var stiv i Navigation paa Østersøen, af Storm eller paa Grund af Havari maatte søge ind til Nysted og skulde proviantere her; de fremmede Sømænd rejste altid bort med den faste Overbevisning, at Danmark var Verdens dyreste Land.

Saa kunde G. ogsaa give sig af med Gaardsalg o.lign., og, saa vidt jeg ved, havde han ogsaa en lille fast Indtægt ved at føre Kirkeregnskabet og Sogneraadsprotokollen for Anneksets Vedkommende for sin Fader. G. havde en ejendommelig Maade at tage Folk paa; han kunde tale saa blidt og blødt, at enhver, der ikke vidste bedre, gav sig hen til ham med Hud og Haar. Saa kunde han ogsaa være vittig og underholdende, ofte dog bidende og meget onskabsfuld, naar han havde faaet mere, end han kunde taale; han skaanede da ingen, end ikke sin nærmeste Slægt, der stadig var bange for ham. Hans Ansigtstræk havde en forbavsende Lighed baade med hans Moders og hans Søster, Købmand Bekkers Hustru.

"Tykke Gudmundsson" (en almindelig brugt Benævnelse) kunde ofte ses at suge et Selskab, der stod saa langt nedenfor selv ham, at det er al-

deles ubegribeligt, at han med den Dannelse, han virkelig delvis besad, kunde finde nogen Tilfredsstillelse derved. Hans stakkels Hustru havde lidt meget ved disse ulykkelige Forhold men vedblev med Taalmodighed efter yderste Evne at holde sammen paa Stumperne af Hjemmet; hendes rolige Optræden og forsigtige Overbærenhed bevirkede, at der aldrig hørtes noget om skandaløse Optrin eller Familiescener i deres Hjem, og dette gjorde igen, at G. i ramme Alvor mente sig at være en rigtig god Ægtemand og Fader.

Jeg har paa ingen Maade været for slem i min Omtale af G., saa at jeg behøver at strø Sukker paa; men jeg vil dog her notere, at G. ved adskillige Lejligheder tog sig af Smaafolk, navnlig ved at faa mere velstilte til at hjælpe.

“God Aften, Jochumsen! – Stine! en halv Bajer” sagde Gudmundsson, da han traadte ind i Stuen. “God Aften!” svarede Jochumsen; “skal De da ikke sidde ned?” “Nej! jeg har ingen Tid; der staar et Bondebæst derovre, som skal ha’ lavet sig en Aftægtskontrakt. Jeg kommer igen siden.” Og G. skyllede sit øl ned hurtigere, end det her er sagt, og forlod i Hast Lokalet -

Der kommer Georg Stürup ind ad Døren. Han møder altid med et Kronometers Præcision og begynder gerne med at harke og spytte i den nærmeste Spyttebakke. Sort Filthat og Støvler; lang Pibe. Han er ved de 60 Aar, mager, har et rynket og paa Grund af manglende Tænder noget sammenfaldet Ansigt. (Nysted havde naturligvis ingen Tandlæge, ikke engang en Barber). Stürup er Avlsbruger og ejer en ret stor Lod af Nysteds frugtbare Jorder, som han for en stor Del driver personlig; han er en meget flittig Mand, og man kan træffe ham selv kørende Gødning ud paa Marken, iført en hvid Lærredstrøje, Kasket og Træsko. Han er en ægte Nysteder, og ingen hader som han “nye Moder”; i mange Aar har han siddet i Byraadet, hvor han ivrigt bekæmper alt Slags moderne Taabeligheder. “Hvad skal vi nu med Lygter?” opponerer han, da der en Gang er Tale om at indføre Gadebelysning; “nu har vi hidtil dejlig kunnet hjælpe os foruden.” Den stadige Opposition, som han ogsaa havde overført til det daglige Liv, havde bevirket, at han havde lagt sig en egen gnaven Tone til i sin Tale, som i Forbindelse med hans naturlige, noget skrattende Stemme fremkaldte et meget pudsigt Indtryk, især da han ogsaa havde lært at lægge sit Ansigt i stramme, gnavne Folder.

Stürup havde - formodentlig som Følge af den ophøjede Stilling som Byraadsmedlem - stor Tillid til sine egne Meninger eller til sin egen Op-

fattelse af en eller anden Sag, og han var meget utilfreds, naar han blev modsagt, selv om den paagældende Sag i Virkeligheden laa helt udenfor hans Kompetence. Det var da ogsaa en yndet Sport for de andre Stamgæster at modsige ham; han kunde i saa Fald blive meget ivrig og sætte sit mest gnavne Ansigt op.

Stürup var en ægte Koleriker og kunde ærgre sig over de største Ubetydeligheder, især naar det drejede sig om en lille Afvigelse fra den sædvanlige Orden; han kunde saaledes blive gnaven og bruge Mund en lang Tid, hvis f.Eks. Tændstikkerne ikke stod paa deres sædvanlige Plads paa Bordet, eller hvis Spyttebakken var flyttet hen i en anden krog. En anden Grund til Harme var det, naar en eller anden af de sædvanlige Stamgæster ikke mødte til den almindelige Tid eller vel endog helt udeblev Stürup kunde da med sit mest gnavne Ansigt spørge om, "hvor han var henne?" og man skulde virkelig troet, at S. betragtede Udeblivelsen som en personlig Fornærmelse.

Saa vidt jeg mindes, nød Stürup aldrig andet end en halv Bajer om Aftenen, og den kunde han saa sidde og smaanippe til, indtil Tidspunktet - altid paa Minut det samme - var kommet til at begive sig hjem. Ligeledes til et bestemt Klokkeslet var Piben, han medbragte hjemme fra, udrøget, og han gik da straks i Lag med Udkradsning, Udblæsning og Stopning af en Pung, han havde i Baglommen, hvad der ikke gik af uden stor Omstændelighed, Harkning m.v. I Almindelighed fik han sig et Parti "Schervenzel" eller "Seksogtres" og var ikke nøjeseende med hvem han fik til Makkere.

Stürup kunde nok lide at gælde for en udtalt Demokrat, men ved adskillige Lejligheder kom det dog frem, at han egentlig var alt andet. Han kunde saaledes nok lide at underholde Borgerne med Fortællinger om sin Broder, Julius, der var Apoteker i Caracas i Venezuela og dansk Konsul samme Steds; han fik da ogsaa Nystedboerne bibragt Forestillingen om, at denne var en højt anset og klog Mand, og det lykkedes ham virkelig saa godt, at man, da denne Broder nogle Aar efter bosatte sig i Danmark, og skønt man virkelig havde faaet Tid til at se, at Beretningerne om Julius' Dygtighed var - mildest talt - i høj Grad overdrevne, desuagtet opstillede ham som Højres Kandidat til Folketingsvalget i Saksøbing og - vidunderligt at sige - virkelig fik ham valgt.

Man kan heri se et Bevis paa Suggestionens forbavsende Magt. Julius Stürup kom altsaa virkelig ind i Folketinget, men der blev ført Klage over Valget, og Undersøgelserne blev trukne saaledes ud, at han ikke kom til at sige et Ord i Tinget i den første Session. Da saa endelig Valget blev godkendt, viste det sig straks, at Lovgivervirksomheden ikke var hans rette Plads; der herskede altid stor Munterhed i Tinget, naar S. tog Ordet (hvad han gjorde alt for ofte), især da han altid fortalte, hvorledes man vilde have behandlet den foreliggende Sag i --- Venezuela. Hans eget Parti søgte efter bedste Evne at lægge en Dæmper paa

hans Talelyst, men Resultatet heraf blev kun at S. blev vred, brød ud og pludselig med Hud og Haar gik over til modpartiet.

Det bør til Nystedvælgernes Ære siges, at de straks efter, at S. havde holdt sin Valgtale, nærrede et stille Haab om, at hans Modstander, Skolelærer Christen Pedersen, dog vilde gaa af med Sejren. Helt forbausende var det, at det ikke kunde opdages, hvorfra han egentlig havde faaet det sejrende Stemmeftal, da næsten alle Nystedvælgene erklærede, at de ikke havde stemt paa ham; "de havde slet ikke stemt". De gode Vælgere forlod virkelig her Dydens og Sandhedens Veje; Sagen var, at de generede sig for at tilstaa; dette er virkelig den fulde Sandhed; jeg var nemlig selv én af Fornægterne. Vor egen Stürup var højst utilfreds med Broderens senere Partiskifte og trak ham aldrig siden frem i Forgrunden; han var nemlig selv en kras Højremand.

Jeg har personlig oplevet et pudsigt Eksempel paa den ellers saa brave og rettænkende Georg Stürups latente Aristokratisme, som jeg ikke kan undlade at fortælle, da det kaster et ejendommeligt Lys paa ikke alene Stürups men overhovedet paa vi Menneskers Mangel paa Konsekvens og viser, hvorledes "den honette Ambitions" lille Djævel stikker os alle i Kroppen. Skønt Stürup naturligvis beklagede sig over Dr. Skouboes (paa Grund af Sygelighed fremkaldte) Indolens og kunde fortælle mangfoldige Historier om ham, beholdt han ham dog, ligesom de fleste af Byens ældre Beboere, som Huslæge lige til hans Død. Jeg fik derefter Æren af at blive hans Huslæge for 12 Kroner aarligt. En Dag kom den brave Demokrat meget ophidset op til mig med en Recept, jeg nylig havde skrevet til Brug for hans Kone, i Haanden; jeg nedskriver hans Ord, som jeg aldrig senere har glemt:

"Hør, min gode Doktor! det kan Pinedød ikke gaa, hvis De vil tænke paa at faa noget at bestille i Nysted. De skulde dog ikke ligefrem fornærme Folk, af hvem De skal leve!"

"Naa, Stürup! hvad har jeg nu gjort?" spørger jeg.

"Hvad De har gjort?! - De skulde ikke blamere baade mig og min Kone! Der gaar De hen og skriver paa Recepten: »For Avlsbruger Stürups Hustru«. Jeg vil ikke ha' det, jeg vil ikke have min Kone benævnt ligesom enhver Arbejdsmands Kone; De kan skrive »Avlsbruger Stürups Kone« eller »Madame Stürup« eller - »Fru Stürup«, hvad De vil; men skal vi blive sammen, maa det ikke ske oftere; det vil jeg sige Dem!"

Det var jo baade til at le og græde over; hele Sagen var mig saa fuldstændig ufattelig. Jeg er dog glad over, at jeg tog det fra den morsomme Side og ikke gjorde mig til Nar ved at optræde som fornærmet. Med saa stor Alvor jeg kunde opdrive, sagde jeg: "Se nu, Hr. Stürup! Jeg synes nu, at der ikke til at betegne en Mands Kone findes noget smukkere og mere passende Ord end »Hustru«, og jeg har nu vænnet mig til

paa mine Recepter at benytte det, lige meget hvem eller hvad Manden er. Skulde De imidlertid ønske, at der gores en Undtagelse for Deres Vedkommende, skal det være mig en Fornøjelse at skrive, som De vil, dog paa den Betingelse, at De hver Gang minder mig derom og siger, hvad der skal staa.”

Saa gik Stürup, og der blev aldrig mere Tale om den Ting; men jeg maa dog tilstaa, at jeg for Fremtiden søgte at undgaa det forargelige Ord paa alle mine Recepter. Jeg havde jo den Gang, da dette hændte, levet i Nysted allerede i fire Aar og havde gentagende maattet betale meget kostbare Lærepenge, fordi jeg med min københavnske Opdragelse ikke altid havde husket, at Nystederne ikke vare oplagte til at forstaa Spøg. Da jeg kom til Byen kaldtes kun de højeste Embedsmænds Hustruer Frue, medens Borgernes, Købmændenes, Lægens, ja selv Præstens Kone betittedes “Madam”. De lavere stillede gifte Kvinder kaldtes Per Larsens, Jens Sørensens o.s.v. “Kone”, og dér har Stürup maaske ment, at Hustru” ganske maatte sidestilles med “Kone”. Som allerede sagt blev Betegnelsen “Frue” snart udvidet til mange andre Hustruer end de betittede Embedsmænds. -

Sparre kommer ind og sætter sig stiltiende; der kommer Købmand Gravesen, i adskillige Aar en af Byens mere betydelige Købmænd, sammen med min Svoger, Slagter Peter Eriksen. Den sidste hørte til en i Byen meget anset Slagterfamilie; Faderen levede som en rask og rørig Mand langt ud over Støvets Aar og havde foruden den nævnte søn endnu to, tre Sønner i Byen, der alle vare Slagtere. Jeg ved ikke, hvor vidt det er almindeligt i andre Smaakøbstæder, at Sønnerne uddannes til Faderens Bestilling eller Haandværk; i Nysted var der saa godt som ingen Undtagelse fra dette Forhold i tidligere Tid. Peter Eriksen var en net og beleven Mand; han var gift med en af Gæstgiver Jochumsens Døtre, en smuk og ligesom hendes Søstre en vel begavet og godt undervist Dame.

Nu gaar Passiaren livligt i Gæstestuen, og Jochumsen sidder stadig i sit Hjørne, som om hele Scenen opføres til Fornøjelse for ham. Der kommer Skomager Frederik Bruun, en ung Mand af straalende fornøjet Udseende, ligeledes dannende en Undtagelse fra den almindelige Haandværkertype i Nysted, som ret snart skal blive omtalt. Der har vi Fuld-

mægtig paa Byfogedkontoret, Sofus Schwensen, Alstrups Lund, Brandkaptajn, Byraadsmedlem og Skræddermester Petersen, Skipper Knudsen, Tømrer Rosendahl, Købmand Bønnelyche o.fl. Stine faar travlt med at bringe Gæsterne, hvad de have forlangt; Passiaren gaar livligt, og hvert øjeblik er der et Mundhuggeri i Gang; navnlig er man slem til at drille Stürup og Skrædder Petersen. Men lad os høre lidt nærmere om Mænd, der alle hører til Nysteds bekendte Folk.

Naar vi nu tager dem i den tilfældige Orden, hvori de foran er nævnte, maa jeg først bemærke, at den Aften, hvorom der her tilfældigvis er Tale, ikke kan have været i mit første Halvaar i Nysted, thi da var Sofus Schwensen i København for nu for anden Gang at prøve sin Lykke ved dansk-juridisk Eksamen. Han var Søn af Nysteds daværende Byfoged, Justitsraad S. (han vil senere blive omtalt), han var Student og skulde være Jurist. Der blev sagt om ham, at han kun havde brugt en yderst ringe Del af Studietiden i København til Studier; det var da forstaaeligt nok, at Stormløbene paa juridisk Eksamen maatte mislykkes. Han var allerede en gammel Student, da han besluttede at lade sig nøje med dansk-juridisk Eksamen; han kunde jo derfor akkurat lige saa godt blive Fuldmægtig paa sin Faders kontor. Første Gang mislykkedes ogsaa dette Forsøg, men da jeg havde været nogle Maaneder i Nysted fik jeg at høre, at han denne Gang var sluppen igennem, om end med Nød og næppe.

Det er en Glæde her atter at kunne nævne et Eksempel paa, hvorledes Nystedbefolkningen betragtede sig som een Familie, og hvorledes den følte for Bysbørnenes Ve og Vel trods al Kritik og alle Skumlerier. Der havde man nu ikke nægtet sig noget i Retning af at skumle, hvorledes "Justitsraadens Sofus" faldt igennem eller gik fra sine Eksaminer, og at fortælle alle mulige Historier om hans "Leben" i København; nu, da han endelig havde faaet Eksamen og skulde vende hjem til den fædrene Arne, var det med en sand og uskrømtet Glæde, at man meddelte den fornøjelige Nyhed; det var, som om enhver af Borgerne kunde være Fader eller Broder til "Sofus", man undskyldte Forsinkelsen paa alle Maader: "Enhver kunde jo have Uheld med sig", og ret beset var nok dansk-juridisk Eksamen meget sværere, end man havde troet", o.s.fr.

Medens Faderen fungerede, var Sofus S. anden Fuldmægtig men blev første under den nye Byfoged Lassen. Han skal have været ganske flink i sin Stilling men arbejdede noget langsomt; af Bønderne var han meget afholdt. I det hele taget var han tilsyneladende af en meget rolig Karakter, der nok kunde tage sig ud som Indolens. Han var en fortrinlig Kortspiller, vandt i Regelen og var meget gnaven, naar han en sjælden

Gang sad i Tab. Fra Faderen havde han arvet en stor Svaghed lige overfor det andet Køn, en Svaghed, der i den lille By, hvor absolut intet kunde holdes skjult, skaffede ham mange Ubehageligheder. Til Sofus Schwensen og hans Familie kom jeg til at staa i et temmelig nøje ven-skabeligt Forhold; han var i Virkeligheden betydelig bedre end hans Rygte. -

“Alstrups Lund” var ligeledes næsten daglig Stamgæst paa Gæstgiver-gaarden om Aftenen. Han var Skriver eller snarere en Slags Fuldmægtig paa Grevskabets Godsforvalter, Kammerraad (nu Justitsraad) Alstrups Kontor. Jeg kender intet til Lunds Fortid, men formoder, at der i denne maa have været Omstændigheder, der bevirkede, at han maatte tage til Takke med en meget underordnet Stilling i Livet. Han var langt fra uden Kundskaber, dem, han ogsaa altid søgte at gøre gældende lige overfor alle andre Mennesker end netop - sin Principal. Lige overfor Alstrup var han krybende som en Hund og blev af denne heller ikke be-handlet stort bedre; han arbejdede for en yderst tarvelig Løn, og han havde meget ondt ved at komme ud af det ned sin store Familie. Han var gift med en Kvinde af saa frastødende Hæslighed, at man ikke fat-ter, hvorledes det har været muligt for hende at komme i Ægteskab; hun var i høj Grad pukkelrygget, havde usædvanlig lange og magre Ar-me med lange, tynde, kloagtige Fingre og var dertil yderst ligegyldig med Hensyn til sin Person, baade hvad Renlighed og Beklædning angik; Hjemmet svarede aldeles til Husmoderen. Lund selv var yderst tarvelig klædt; det blonde og tynde Haar og Skæg syntes kun at kende grumme lidt til nogen Behandling med Kam, Saks o.s.v., og der var over hele Mandens Person et saadant Præg af Lurvethed, Urenlighed og Ligegyldighed, som det sjældent træffes endog blandt de laveste Lag i Sam-fundet; under alle Omstændigheder traf man ikke i Nysted (i alt Fald kun med en eneste Undtagelse) noget lignende i noget Hjem.

Dette mærkelige Ægtepar havde en Skare af ganske nette Børn, og det var for hele Byen en Gaade, hvorfra det fik Midlerne til at bespise og klæde dem. Rimeligvis havde dog Lund lidt Ekstraindtægt som Skriver hos Godsforvalteren; de lollandske Bønder havde ikke glemt, at det nu og da var meget praktisk at “smøre Ridefogden” eller i dette Tilfælde hans Skriver; en Gaas, en Tønde Kartoffler, en Ribbensteg i Slagtetiden o.lign. var jo altsammen lige saa godt som Penge, og i Lunds Hus var der Munde nok. Han selv gik, som sagt, yderst tarveligt klædt; jeg har aldrig set ham i Vinterfrakke selv i det haardeste Frostvejr. Han kom jævnlig paa Gæstgivergaarden men nød kun lidt Øl, med mindre nogen

trakterede ham; i saa Fald kunde han være meget talende, følte sig som den overlegne i Kundskaber og kunde være yderst paastaaelig; overladt til sig selv, sad han altid med Albuerne paa Bordet, Hovedet i Hænderne og stirrede i en Avis; desuagtet hørte han hvert Ord, der blev sagt af de andre Gæster, og faldt da ofte ind i deres Samtale, idet han fremsatte sin egen ufejlbare Mening.

Naar den høje, meget svære Skræddermester Petersen, lige som de fleste andre Stavgæster bevæbnet med Pibe, traadte ind i Stuen, blev han altid modtaget med høje Tilraab, der i Regelen var af en noget spydig Karakter. Han havde nemlig mange Særheder, navnlig var han i besiddelse af en Forfængelighed og en (hvad man maaske kunde kalde "kommunal") Ærgerrighed, der er temmelig almindelig i vore Købstæder (skønt for Resten ogsaa i København), og som vilde have været aldeles utaalelig, hvis den ikke var bleven fuldstændig opvejlet ved hans mange gode og tiltrækkende Egenskaber. Petersen var en fuldstændig Hædersmand, en god Familiefader, en flittig og stræbsom Arbejder i sit Fag og yderst akkurat i Henseende til at opfylde sine Forpligtelser. Han var Nordslesviger og havde i sin Tale beholdt adskillige af de Udtryk og Betoninger, der ere ejendommelige for denne tidligere danske Landsdel, og som allerede ved deres Klang og Naivitet fremkalder en sympatisk Virkning paa Danske; han var dog vist nok af tarvelig Familie og havde kun lært meget lidt; i Skrivning og Ortografi stod han saa langt tilbage, at han altid maatte benytte fremmed Hjælp, hvad der jo var temmelig uheldig i de kommunale Stillinger, som han havde tilkæmpet sig i sin Ærgerrighed, men som han dog aldrig havde opnaaet, hvis han ikke havde besiddet en saa grundmuret Hæderlighed og i fuldeste Maal havde ejet sine Medborgeres Agtelse, uagtet de unægtelig lo af hans Forfængelighed og "honnerte Ambition".

Petersen havde i en Aarrække været Medlem af Byraadet og altid været yderst villig til at overtage det brødløse Arbejde, som Medlemmer af dettes forskellige Udvalg havde at udføre; men dernæst var han Chef for -- Brandkorpset, der, saa vidt jeg mindes, tillige fungerede som et Slags Borgervæbning eller Borgerkorps. Hvorledes han havde opnaaet denne Værdighed, ved jeg ikke; i Regelen er det jo en Tømrer, Murer eller anden bygningskyndig Haandværker, der vælges til "Brandmajor" i Købstæderne, men hvorledes Skrædderen havde opnaaet denne Post, er mig aldeles ubegribelig, hvis da Sagen ikke var den, at dette Valg har

været et Værk af nogle Spøgefugle, som tillige have haft tilstrækkelig Indflydelse til at føre Spøgen igennem. Under alle Omstændigheder var det næppe store Interesser, der stod paa Spil, og der kunde sikkert ikke ske nogen stor Skade ved dette løjerlige Valg, som derimod beredte Byen stor Fornøjelse, naar der en yderst sjælden Gang udbrød Ild; det var et yderst pudsigt Skue i saa Fald at se den tykke og alt andet end rørige Skræddermester springe ned fra Bordet og i nidkær Iver paa Morgensko styrte hen ad Gaden, medens han under Løbet trak Uniformsfrakken paa og et af hans Børn løb efter ham for at overrække ham den guldtressede Kasket og Gehænget med den til Uniformen hørende Dolk. (Jeg kan her med det samme notere, at man i Nysted havde det hele bekendte Ildebrandsapparat med Tromning i Gaderne, Køren op med Sluffer, Sætten Kar med Vand udenfor Husene o.s.v., men at Ilden i Regelen var slukket eller Huset nedbrændt, inden Sprøjten kom i Virksomhed). Hvilke Højtidsdage var det ikke for Petersen, naar Sprøjterne skulde prøves eller Brandkorpset præsenteres for Byfogden! Petersen skulde altid være med, naar der afholdtes en eller anden Fest, Festmaaltid e.lign., selv om det var temmelig kostbart; og syntes han en Gang imellem, at Udgiften egentlig oversteg hans Evner, skulde nok hans Hustru forstaa at faa Manden til at gaa med, selv om hun saa af økonomiske Hensyn blev nødt til at nægte sig selv denne Fornøjelse. Hun var meget høj og martialske og havde født sin Mand 16 Børn, der alle blev godt opdragne og "kom i god Vej"; Pigebørnene skulde naturligvis gaa i Byens bedste Skole, hvor ogsaa Døtrene af Honoratiores gik; hun forstod i det hele paa en vidunderlig Maade at holde sit Hus, sin Mand og sine Børn i god Stand, og til Manden saa hun op med stolt Forbudelse. Hun var en brav og dygtig Kone; inden Døre maatte hun slide haardt dels ved husligt Arbejde dels ved at hjælpe Manden i hans Fag, men naar de gik ud sammen, var hun altid pyntelig klædt - hun maatte jo ikke gøre Manden Skam.

Da Petersens Lunger senere bleve saa stive og Kortaandetheden blev saa slem, at den bøjedede Stilling paa Skrædderbordet blev ham en Umulighed, og da Dynastiet Jochumsen opgav Gæstgivergaarden, lod han sig overtale til at overtage denne. Jeg tror nu for øvrigt, at han ogsaa ved denne Lejlighed lod sig lede af sin Forfængelighed, idet han ansaa Stillingen som Gæstgiver - om Forladelse! Hotelvært for at være adskillige Trin højere paa den sociale Stige end den som Haandværker. Havde Petersen imidlertid kun ringe Talent til at være "Brandmajor", var hans

Evne til at være Hotelvært dog endnu ringere, og det vilde utvivlsomt være gaaet helt galt, hvis han ikke havde haft sin dygtige Hustru og en flink Datter, der havde gennemgaaet et Kursus i Madlavning, til Hjælp. Det kneb endda haardt nok; hertil kom saa endda en Omstændighed, som han vist nok helt havde glemt at tage i Betragtning, nemlig, at han nu egentlig kom i en underordnet, næsten tjenende Stilling ved de Festmaaltider, i hvilke han forhen havde deltaget som Gæst og som en af Byens mere fremragende Mænd. Jeg haaber at have givet et saa nogenlunde tro Billede af den Petersenske Familie, at enhver Læser deraf vil faa det bestemte Indtryk, at den maa aftvinge Enhver høj Agtelse. Trods sin store Forfængelighed og trods al den komiske Ærgerrighed, der hang ved ham og ofte gjorde ham til Skive for godt Købs Vitigtigheder, var Petersen en komplet Hædersmand og en Borger, som enhver Købstad kunde være tilfreds med og ønske sig at have mange af samme Slags. Det skal da ogsaa siges til Ære for Nystedfolket, at det nærede megen Agtelse for ham og indsaa, at selv hans svage Sider var udsprungne fra en ædel Rod. I fuld Forstaaelse af sin egen mangelfulde Uddannelse søgte han at skaffe sine mange Børn en i Forhold til hans smaa Forhold fortrinlig Undervisning og Opdragelse, og, saa vidt jeg ved, havde det brave Ægtepar Glæde af dem alle.

Skipper Peter Knudsen, stadig paa Farten mellem Nysted og København med sin Jagt "Svend", en af Sparres Skabninger, og opholdende sig kan faa Dage i Nysted, indtil han havde faaet ny Last. Han var en Nyboders Gut, og jeg har ingen Anelse om, hvorledes han var kommen til Lolland. Ivrig, virksom og spændstig var den lille, firskaarne Sømand; han havde i Nysted et smukt lille Hjem, en flink Hustru og en adopteret Datter. Han var alles Faktotum; han besørgede alle Haande Kommissioner i København; saa købte han Hvidkaalshoveder, saa et halvt Dusin Rørstole, kort sagt de mest forskellige Ting efter Anmodning af Nystederne, og afholdt var han af dem alle. Han var altid lystig og i godt Humør; han forstod at balancere mellem Byens to største skarpt konkurrerende Købmænd, og naar han om Aftenen under et af sine korte Ophold i Nysted viste sig paa "Gaarden", blev der et Liv og en Munterhed mellem Stamgæsterne, som man ellers ikke kendte til. Det var en Sorg for mange, da Knudsen efter det store Krach, der overgik Nysted 1879-80(?) og voldte en Mængde Fallitter, forlod Byen og bosatte sig i København, hvor han døde som Indehaver af en Beværtning ved Børsen i en af de Ejendomme, der kaldtes "De seks Søstre"*.

(Jeg vil paa dette Sted med det samme nævne et Par andre af Byens Skipperer, der lige som Knudsen i Almindelighed fo'r paa København,

nemlig Klotz og Nikolaj Jørgensen, begge stiltfærdige Mænd, der kun i ringe Grad blandede sig med Byens øvrige Befolkning). —

En ret jævnlig Gæst paa Gæstgivergaarden om Aftenen, i alt Fald i den første Tid, jeg var i Nysted, var Tømrermester Rosendahl, ogsaa kaldet "Postmesteren", fordi han var Specialist i at grave Brønde og anbringe Vandposter. Han var livlig, gemytlig, hidsig og meget hurtig i Vendingen. Var anset for at være en dygtig Haandværker og blev betroet vanskelige og farefulde Arbejder, da han var kæk indtil Dumdristighed. Han holdt nok af at fortælle Historier men tog det ingenlunde nær med Hensyn til Paalidelighed; man maatte derfor kun tro paa en minimal Brøkdél, selv om han bekræftede deres Rigtighed med sin Liv-Ed "Fanden dunse mig", hvis Betydning og Etymologi endnu stadig er en uløst Gaade for Sprogforskere og Folklorister saavel som for almindelige Mennesker.

Hvem er det, der nu kommer ind ad døren? En høj, noget korpulent Mand med et ejendommeligt, grimt, noget pluskæbet Ansigt med stride Skægstubbe: han er i det hele taget yderst slet soigneret; paa Hovedet en blød, oprindelig graa, meget fedtet Hat; en langskødet Frakke af ubestemmelig Farve, fedtet og luvslidt, smudsige, plettede, alt for korte Benklæder, nedenfor hvilke maa ser tykke, graalige Uldsokker og broderede, til Slæber nedtraadte Morgensko (om Vinteren "franske" Træsko); hans Linned er krøllet og smudsigt; i Haanden holder han en lang Pibe, der paa lang Afstand udsender en afskyelig Stank, begrundet i dels, at dens Ejerman aldrig gør den ren, dels i, at han har for Skik, at stoppe Tobak i den af enhver Slags overalt, hvor han kommer; han stopper endogsaa af den Tobak, som Købmændene har staaende paa Disken til behagelig Anvendelse for deres Kunder fra Landet, og som efter den almindelige Mening i Nysted som en Hovedbestanddel indeholdt Hestepærer. Ja, saaledes er Manden, der nu træder ind, gaar hen til Opvarningspigen ved Skænken og rekvirerer "en Bitter". Er det muligt, at det er en af Byens mest dannede Mænd - Apoteker Pontoppidan?

Der er saa uendelig meget at sige om denne Original, at jeg virkelig ikke ret ved, hvor jeg skal begynde, og hvor jeg skal slutte. Det skal jeg dog straks sige: saaledes som han foran er skildret, gaar han omkring om Dagen i sit Apotek, paa Gaden, naar han smutter ind til Naboer og Genboer for at faa en Passiar, eller som vi saa ham paa Gæstgivergaarden, hvis han ikke netop staar i sin Gadedør, hvorfra han tiltaler de forbigaaende efter Godtbefindende.

Han var en af de første Nystedboere, jeg aflagde Visit; vi vilde jo faa meget at gøre med hinanden. Du milde Himmel! hvor blev jeg ikke for-
bavset! Ganske vist var jeg endnu ung, men noget af Verden og dens
løjerlige Befolkning havde jeg dog allerede gjort Bekendtskab med; jeg
havde saaledes haft rig Lejlighed til at se, at Farmaceuter, særlig Apo-
tekere, var et højst mærkværdigt Folkefærd; jeg har ogsaa hørt en be-
kendt Forfatter, der var en fremragende Menneskekender, højtideligt
erklære, at der "ikke eksisterede nogen Apoteker, som var rigtig i Ho-
vedet"; det var nu vel et temmelig dristigt Postulat, som jeg imidlertid
senere har fundet delvis bekræftet; men Apoteker Pontoppidan var det
sjældneste Eksemplar af dette Folkefærd; han var aldeles enestaaen-
de, og jeg er aldrig nogensinde bleven saa forbavset, som da jeg mød-
tes med ham. Lad mig dog straks sige, at jeg kom til at holde meget af
denne forunderlige Original, uagtet vi i Forretningsanliggender havde
mangfoldige skarpe Sammenstød; saaledes gik det for Resten ogsaa de
fleste andre Nystedboere, for hvilke han var en Kilde til uendelig mor-
skab. Selv hans Død var ret original; skulde man nemlig paa hans Døds-
attest nøjagtig have præciseret Dødsårsagen, maatte man have opgi-
vet: "Sprængt Gaas med Rødkaal". Herom lidt nærmere siden.

Pontoppidan, der havde talrige Øgenavne, og nu oven i Købet var saa
uheldig at være døbt med Fornavnet Camillus, var (for at bruge et po-
pulært men her meget træffende Udtryk) "til Grin" for alle, men han
var yderst godmodig og tog det temmelig let, navnlig naar den paagæl-
dende forsonede ham ved at traktere med en halv Bajer, som han for
øvrigt ikke generede sig for selv at rekvirere i saadant Tilfælde.
"Pontus", (et af hans godt Købs Øgenavne) yndede overhovedet at spise
og drikke; især fremmed Mad; han havde for Skik at gaa ind i Husene ad
Køkkendøren, og naar han traf Husmoderen i hendes Køkken, snøftede
han behageligt, erklærede, at den Ret der netop blev lavet, var hans
specielle Livret, og endte gerne med at sige: "Ved De hvad, lille Frue!
De kunde lade mig faa en lille Portion at smage". I Begyndelsen briste-
de Husfruerne naturligtvis i Latter over det sælsomme Forlangende og
trakterede Camillus, der spiste sin Portion i Køkkenet og ikke var at
bevæge til at gaa ind i Lejligheden. I Længden blev imidlertid Fruerne
kede af hans Besøg (skønt en stor Sjældenhed kunde der selv i Nysted
træffes gnavne Husfruer) og mere end een Gang maatte Camillus, skønt
Navnefætter til den berømte romerske Sejrhætte over Gallerne, lide
den samme ilde Medfart, som den slemme ifølge Kobbersmedmadamens
Beretning i "Genboerne" lod hendes Mand blive til Del, nemlig at faa
"Karekluden om Halsen".

Den kurerede dog ingenlunde vor Apoteker; han kunde ikke se noget spiseligt eller drikkeligt uden at bede om at faa noget med, og uden Gnist af Skam lod han sig traktere af hvem som helst. Hans øjne kunde ligefrem gnistre i Hovedet paa ham, naar han saa eller endog blot hørte Tale om noget lækkert eller om en af sine Livretter. Naar man f. Eks. sagde: "Jeg maa nok skynde mig hjem for at faa noget af den forlorne Skildpadde", kunde han tage En i Armen, sende En det mest kælné Blik og udbryde: "Forloren Skildpadde!! Er De gal, Menneske? - Aa! lad mig gaa med! Mon ikke Deres Kone giver mig en lille Portion med?" - Og man skulde i saa Fald have set ham hugge i sig; han svulmede synlig for Ens Øjne.

Man skulde troet, at han aldrig fik Mad hjemme; men det var saa langt fra at være Tilfældet. Selv sagde han rigtig nok, at han væsentlig levede af Sildehoveder og Kartoffelskrællinger, men i Apoteket levede man baade solidt og rigeligt. Fru Apotekersken, født Seidelin og Søster til den daværende rige Klæde- og Manufakturgrosserer S. i København, holdt selv meget af god Mad og var en sjælden dygtig Kogerske. Hvad Frøken Inez S., der havde været en usædvanlig Skønhed, i sin Tid havde set hos den usædvanlig grimme Camillus, saa at hun tog ham til Mand er ikke godt at sige; den rare og elskværdige Fruens aandelige Evner var ærlig talt noget diminutive og var ved en Metamorfose blevne koncentrerede i den ene praktiske, at være en dygtig Husmoder, men selv hun var tilbøjelig til at trække paa Skuldrene over sin Gemals Særheder. De levede fortræffeligt sammen og passede i Grunden godt for hinanden, navnlig fordi Fruens flegmatiske og ikke dybt tænkende Karakter bar over med eller oversaa hans mindre heldige Egenskaber.

Nogle Aar, efter at jeg var kommen til Nysted forøgedes Apotekerens Husstand med hans noget ældre, ugifte Søster, der snart blev bekendt i hele Byen under Benævnelsen Tante Marie. Det var en meget forstandig, temmelig mandhaftig Dame, der altid sagde sin Mening lige ud; hun kunde være meget skarp i sine Udtalelser og tog ingen Personsanseelse men blev snart meget agtet af alle, skønt Agtelsen ganske vist var forbunden med Frygt for hendes skarpe Tunge. I Ydre lignede hun paafaldende Broderen og var derfor alt andet end en Skønhed. Da der var saa rigelig Anledning, gik hendes hvasse Kritik ud over Apotekeren; navnlig

kunde hun, der var i Besiddelse af den hos en gammel Jomfru ofte saa udprægede Sirlighed, udtale sig meget hensynsløst angaaende Broderens Mangel paa Properhed og sjuskede Paaklædning. En Dag, da der var flere Fremmede til Stede i Apotekerhjemmet, udtalte hun sig pludseligt omtrent saaledes: "De kan ikke tænke Dem, hvor forbavset jeg blev i Formiddags; der kommer en ganske fremmed ældre Herre ind i mit Værelse; jeg ser og ser men kendte han i Begyndelsen slet ikke, førend han kom lidt nærmere. Saa opdager jeg da endelig, at det var Camillus, men han var ogsaa aldeles ukendelig: han havde nemlig vadsket sig og faaet en ren Flip paa! - At Apotekeren ikke blev glad ved at høre Søsteren levere denne Historie i Fremmedes Nærværelse, er vel ikke nødvendigt at bemærke. Camillus var maaske ogsaa den af Nystedboerne, som var mest bange for "Tante Marie", og jeg har ofte set, med hvilken Hurtighed han kunde vende om, naar han i sin sædvanlige Mundur vilde gaa ind i sin egen Dagligstue og opdagede, at Søsteren sad der inde.

Var Apoteker Pontoppidan skødesløs med sin Person og sin Klædedragt, var han det ikke mindre i Henseende til sit Apotek og sin Forretning overhovedet. Et saadant Sjuskeri og Grisen som det, der herskede er aldeles utroligt, og det er komplet ubegribeligt, at det kunde gaa, og at han ikke for længe siden var bleven sat fra Bestillingen Een Gang om Aaret var der ganske vist Apotek-Visitats*, der lededes af den gamle Stiftsfysikus Købke, men herom kom der Melding lang Tid i Forvejen, og saa blev der skrubbet og skuret, rensed ud, anskaffet nye Varer o.s.v., saa at det nogenlunde kunde gaa. Der var stadig klagen over Apoteket; Doktor Skouboe og jeg slog nu og da i Fællesskab nogle Tordenslag og truede med at indgive Klage over ham; Apotekeren lovede naturligvis alt men holdt intet, og det vedblev at gaa i den gamle elendige Skure. Der var desuden den Omstændighed, at man blev fuldstændig afvæbnet ved den skikkelige Camillus' Godmodighed; naar man saaledes tog ham under Behandling og skældte ham Huden fuld paa Grund af hans grove Forseelser, kunde han trippe omkring som en æggesyg Høne, forsikrende, at han altid købte af de allerbedste Varer, at hans Indtægter næppe var til det tørre Brød, at alene hans Forretning af Prioriteterne i Apoteket slugte alt, hvad han fik ind, at det ogsaa var en forfærdende god Sundhedstilstand, der herskede, at det nok skulde blive bedre, hvis Vorherre skulde være saa naadig at sende en rigtig god Tyfusepidemi, o.s.v., alt imedens han gik om med en Karaffel og et Par Vinglas og spurgte, om han ikke maatte skænke et Glas Portvin; hans Universalmiddel under alle kritiske Omstændigheder. Man kunde jo til sidst ikke holde Latteren tilbage; dertil var Situationen altfor komisk.

Det var nu for Resten slet ikke Spøg; Apotekeren var i sit Fag en fuld­stændig Ignorant og har næppe nogensinde været anderledes. Sin far­maceutiske Eksamen havde han taget med den lavest mulige Karakter, hvormed man overhovedet kunde faa et Apotek betroet; i den Tid, jeg har kendt ham, har han aldrig aabnet en farmaceutisk Bog eller læst noget som helst vedrørende sit Fag; han kendte, da jeg kom til Nysted, ikke et eneste af de Droguer eller Medikamenter, som kunde betegnes som nogenlunde nye, og da Skouboe holdt sig til Formler og Stoffer, der brugtes i hans yngre Dage, forefandtes selv meget almindelige Sager slet ikke paa Nysted Apotek.

Aldeles ugenert leverede Pontoppidan, naar der paa en Recept var op­ført et Stof, som ikke forefandtes, et andet, som var ved Haanden, og mangen en Gang tog han uden videre paa Slump, naar han ikke gad af­veje det forlangte. Hvis man (jeg) saa tilfældig var til Stede og bebrej­dede ham denne ufagmæssige Metode og forestillede ham de mulige Farer ved samme, kunde han ganske kynisk svare: ”Saadan bruger nu jeg; og hvad tror De for Resten, det kan gøre de Bondetampe?”

Adskillige Gange har jeg selv, naar jeg vilde anvende et stærkere vir­kende Stof til en Patient, i Apoteket foretaget Vejningerne, lavet Piller o.s.v., fordi jeg lige frem ikke turde betro ham det. Det var en hel Ynk at se den gode Camillus, da den nye Apotekervægt (Gramvægten) blev indført; han kunde ikke fatte det; han formelig græd, rasede og bande­de over “disse nye Moder, som ikke var til Nytte for nogen Mors Sjæl”; jeg sad med ham i Timevis for at banke det ind i hans tykke Hoved men maatte til sidst opgive det som fuldstændig haabløst. Det havde da for Resten den gode Følge, at han for Fremtiden blev tvungen til at holde ordentlige og dygtige Medhjælpere, som satte ham Stolen for Døren, fordrede, at han selv skulde holde sig borte fra Apoteket, og endelig fik sat igennem, at den hele skandaløse Institution blev delvis ombygget. Det var ogsaa paa høje Tid; Nysted Apotek havde over hele Lolland faa­et et saa slet Renommé, at man kan søgte det i yderste Nødsfald, og selv Bønderne erklærede, at det ikke var til nogen Nytte, at der var dygtige Læger i Nysted, naar man skulde til en anden Købstad efter Medicinen. Af et Brev, jeg tilskrev min Fader i Oktober 1866, ser jeg, at Situationen den Gang var ligefrem uhyggelig; baade Doktor Skouboe og jeg havde Indtrykket af, at Landbefolkningen ikke mere vilde søge Læ­gehjælp i Nysted.

Lad mig forsøge, om jeg kan tegne Konturerne af det gamle Apotek, som det var paa den Tid; da jeg kom til Nysted. Paa samme Sted, hvor Apoteket endnu ligger, laa der den Gang en langstrakt Bindingsværks-

bygning, som var blegrød overkalket og med en graa Sokkel. Paa Bygningen var der adskillige Vinduer med smaa Ruder og med Rammer af brungul Farve; paa Midten af Huset var der en Gadedør, hvortil man kom op ad tre skævt liggende Stentrin, og i den søndre Ende var der en stor Plankeport, som førte ind til et stort Gaardsrum, brolagt med store og smaa toppede Sten, og hvor der fandtes en tjæret Post, hvoraf Apotekeren efter Sagnet oppumpede "destilleret Vand". Som paa alle Bygninger i Hovedgadens vestlige Side, skraanede Grunden stærkt ned mod Rørsøen, og der var derfor ofte to Etager i Husene mod Gaardsiden; dette var ogsaa Tilfældet ned Apotekerbygningen; navnlig var Hældningen meget stærk ved Baghuset, hvor man fra en saakaldet Havestue med forliggende Veranda af Træ ad en meget høj Trappe steg ned til den store Have, som strakte sig fra Baghuset ned mod Søen. En Side-længe til højre i Gaarden havde ligeledes som Følge af Grundens Skraaning to Etager i sin bageste Del og tog sig i sin forfaldne, med Vin bedækkede Tilstand meget malerisk ud. Døren paa Midten af Huset førte ind i en usædvanlig stor Forstue, belagt med Fliser og forsynet med Knagerækker; en Dør til højre førte ind til Familiens Lejlighed, en i Bagvæggen til Køkken, Gaarden o.s.v. Til venstre var der en Skillevæg af Træ, hvori en Dør og en Aabning, gennem hvilken Kunderne blev ekspederede. Man vil altsaa se, at Forstuen ikke alene fungerede som Entré men tillige var Modtagelses- og Opholdsrum for Publikum, og det vil let forstaas, at Gulvet her i daarligt og fugtigt Vejr befandt sig i en saa forfærdelig Tilstand, at det af Apotekeren om Vinteren benyttede Fodtøj (Træsko) var en Nødvendighed.

Bag Skillevæggen befandt altsaa Officinet sig tillige med et lille Kammer til den farmaceutiske Medhjælper. Jeg kan ikke mere nøjagtig huske hvorledes Indretningen var inden Ombygningen, og jeg tør derfor ikke forsøge nogen nærmere Beskrivelse; der er jo da for Resten foran med tilstrækkelig Tydelighed omtalt den rent ud skandaløse, defekte og smudsige Tilstand, hvori alt befandt sig, og naar vi saa tænker os vor Ven Camillus færdes derinde med sine fedtede Klæder, sine snavsede Hænder med sorte Negle og sin af alle Haande forskellige Tobaksslatter stinkende Pibe, vil man indse, at det var kommet til en saadan Yderlighed, at det ikke kunde gaa længere.

Det var ganske vist en maaske utilladelig Digression, naar jeg saaledes er sprunget fra Gæstgivergaarden til Apoteket, men jeg kunde ikke, tror jeg, finde nogen bedre Plads end nu, da jeg første Gang omtaler Camillus Pontoppidan saa nøje hørte han sammen med det gamle Apotek.

Det er fortalt, at Apotekeren holdt af at gøre en Mængde Svipbesøg omkring i sit Nabolag dels for at slaa en Passiar, dels og vel desværre mest for uden personlig Udgift at kunne skaffe sig noget til at fylde i Maven; han var ingen Kostforagter, alt var ham næsten lige godt; det var, som om det kunde være noget sygeligt hos Manden. Jeg har set han liste sig til paa Gæstgivergaarden at tømme en Sjat en Gæst havde levnet i Glasset, og han undsaa sig ikke ved at opfordre Byen som helst til at "give noget". Med Handelsrejsende holdt han et vaagent øje, og naar han saa en saadan køre ind paa Gæstgivergaarden med alle sine Prøvekasser, stillede han kort efter for at se, om han ikke kunde tømme en Velkomstskaal med ham eller maaske endog opnaa en Indbydelse til Middag. Egentlig havde Pontoppidan ikke nogen daarlig Forstand; i alt Fald er det umuligt andet, end at han maatte mærke, hvorledes der blev drevet løjer med ham, ikke mindst fra de langt fra fint følende Handelsrejsendes Side; men tilsyneladende var der intet, der bed paa han, og han lod ikke til at bryde sig det mindste om Haan og Drillerier, naar han blot kunde "redde" sig noget spiseligt eller drikkeligt. Især var han oppe, naar hans Svoger, Grosserer Seidelins Rejsende kom til Byen; det var efterhaanden blevet en selvfølgelig Sag, at denne skulde invitere Apotekeren til Middag, og den Formiddag var han altid flere Gange smaa Løb over Gaden til Fru Jochumsens Køkken for at erfare, hvorledes Spiseseddelen skulde være, maaske ogsaa for at forsøge at give et eller andet kulinarisk godt Raad o. lign., hvad der dog blev taget ham meget ilde op af den i sit Køkken saare myndige Husmoder.

Stakkels Camillus! det blev efterhaanden til lidt for mange Formiddagsbesøg paa Gæstgivergaarden, og det skønt "Tante Marie" passede skrappt paa. Det var højst pudsigt at iagttage alle de forskellige Kneb, han forstod at anvende for at skuffe Søsterens Aarvaagenhed.

Jeg kommer nok til at omtale Apotekeren endnu flere Gange i disse Blade, men her vil jeg dog med det samme fortælle, hvorledes han endte sin Tilværelse. Den megen Spisen (hellere "Æden"), hvorved han af Frygt for ikke at faa nok aldrig fik tygget sin Mad, og dertil det ikke helt ringe Konsum af slette Spirituosa, maatte efter al Rimelighed ende med Apopleksi. En Aften blev da ogsaa jeg, der efter Skouboes Død var bleven Apotekets Huslæge, hentet pr. Ilbud: Camillus var pludselig styrtet om, lammet i den ene Side af Legemet og berøvet Mælet. Efter nogle Dages Forløb tabte Tilfældene sig dog igen, og efter en Maanedes Sengeleje kom han igen paa Benene. Selvfølgelig holdt jeg lange Prækener for ham om Nødvendigheden af for Fremtiden at være uhyre for-

sigtig især med Hensyn til Spise og Drikke og specielt af at holde sig borte fra "rørig" Mad. Det arme Menneske saa ud, som om man vilde have berøvet ham hans Salighedspart. Han gik, saa vidt jeg erindrer et Par Maaneder om i meget nedtrykt Sindstilstand; han var ikke mere sig selv, og det var ynkeligt at se, hvorledes han kastede længselsfulde Blikke til al den dejlige Mad, der nu var Tabu for ham. Jeg havde paa-lagt Hustruen at sørge for, at Familien saa vidt muligt spiste den samme lettere Kost som han, for at han ikke skulde blive ledet i Fristelse, og det gik da ogsaa ganske godt i et Par Maaneder. Da blev jeg atter en Eftermiddag i Hast hentet; Apotekeren var paa ny styrtet om. Mærkeligt nok var han saa temmelig ved Bevidsthed, skønt han var aldeles maalløs og lam i den ene Side; han kendte mig aldeles bestemt, og jeg blev højst forbavset ved at se min gode Camillus sende mig - et "smørret" Smil, som jeg fortolkede, som om han tydelig havde sagt: "Jeg narrede Dig godt!"

Hans Hustru fortalte mig nu, at Familien, der troede, at han for øjeblikket var i Besøg et eller andet Sted, havde benyttet Lejligheden til at spise alles Livret, sprængt gaas med Rødkaal; Apotekeren var imidlertid uventet kommen hjem, og da han havde truffet Familien i Færd med paa en underfundig Maade at spise hans allerbedste Mad, havde han udbrudt: "Sprængt Gaas med Rødkaal! Er i gale, Mennesker! Det vil jeg min Salighed have en Portion af!". De havde gjort hvad de kunde for at formaa ham til at give Afkald paa en Spise, der absolut ikke var ham tjenlig; de havde mindet ham om, hvad Doktoren havde sagt, o.s.fr. Saa var han bleven aldeles rasende, havde erklæret, at han blæste Doktoren et langt Stykke, at han bedre end Doktoren vidste, hvad der var ham tjenligt, og at han - min Salighed - ikke vilde gaa Livet igennem paa Hospitalskost, o.s.v. Hans Ophidselse var saa stærk, at Familien befrygtede, at den skulde give Anledning til Blodkongestion, og gav efter. Med al Slags Trods tog an Apotekeren oven i Købet dygtigt til sig, og Resultatet var da et nyt apoplektisk Anfald. Det Smil, jeg har omtalt og tilladt mig at fortolke saaledes, som foran sagt, kom stadig igen de følgende Dage, naar jeg aflagde ham mine Besøg. Han døde kort efter stille og rolig. Jeg har altid senere mindedes han som en kær ældre Ven, og jeg kan endnu stadig ikke lade være at smile, naar jeg tænker paa Camillus, ubetinget Nysteds mærkeligste Original; jeg tror, at jeg her har Minder og tanker tilfælles ned alle de Mennesker, der er

komne i Berøring med ham.

Der var endnu en Mængde af Stamgæsterne paa “Gaarden”, der fortjente en nærmere Omtale, men dels er dette Kapitel allerede blevet alt for langt, dels vil det være rigtigere at omtale dem i andre Rubriker. Hvis jeg har været nogenlunde heldig med at skildre de foran omtalte Nystedboere, vil man uden synderlig stor Fantasi let kunne tænke sig til, hvorledes de Par Aftentimers Samliv paa Gæstgivergaarden har stillet sig; og saadan gik det Dag ud og Dag ind.

III KAPITEL VANSKELIGHEDER VED AT FAA BOLIG. - LØBEGILDE - EMBEDSMÆND — LETSINDIGHED I PENGESAGER - IREDDITSYSTEM - SKOLEVÆSEN.

Desværre maa jeg nu igen tale noget om mig selv, men man faar tage det med; jeg har jo ogsaa allerede et Par Gange sagt, at det, jeg kan fortælle om Nysted og Nystedfolk væsentlig er baseret paa egne Erfaringer og lagttagelser, saa at jeg ikke kan faa dette “Jeg” aldeles bort. Naar jeg da nu i dette Afsnit vil fortælle noget om nogle for vor kære By den Gang vist nok ejendommelige Karaktertræk, maa jeg tillige berette om, hvor og hvorledes jeg stødte paa disse Ejendommeligheder, og her kan jeg ikke undgaa at tale lidt om mig selv.

Sagen var den, at jeg jo ikke kunde vedblive at bo paa Gæstgivergaarden men maatte se mig om efter en Lejlighed. Dette var nu imidlertid ingen let Sag, fordi i Regelen hver Familie beboede sit eget Hus, og i dette var der meget sjældent overflødige Værelser, der kunde udlejes. Jeg havde meget snart lagt Mærke til, at Publikum havde nogen Ængstelighed ved at henvende sig til mig som Læge, fordi man frygtede for, at mit Ophold ikke skulde blive af Varighed, og at i saa Fald et Frafald fra Dr. Skouboe kunde blive temmelig prekært; jeg var da for min Fremtids Skyld nødt til at markere, at det virkelig var Alvor ned min Nedsættelse, og dette kunde egentlig kun ske ved, at jeg skaffede mig en fast Bolig. Jeg vilde naturligvis meget nødig blive Grundejer i Nysted allerede nu, men da det var saa godt som umuligt at faa en Bolig til

Disse Bygninger, der var meget gamle, blev medrevne i 1900 eller 1901 for at gøre Plads for den store nye Forretningsbygning, som “Privatbanken” i Kbhvn. lader opføre paa Ste-det.

Leje, og da jeg meget snart paatænkte at hjemføre min mangeaarige Forlovede som Hustru, blev jeg omtrent tvungen til at bide i det sure Æble.

Saa henvendte en Skomager Madsen sig til mig og foreslog mig at købe et ham tilhørende lille Hus, der laa overordentlig bekvemt lige ved Siden af Gæstgivergaarden; det var i to Etager (en stor Sjældenhed i Nysted) og havde fire nette men smaa Værelser, Køkken, et Pige-kammer med et halvt Vindue ud til Gæstgivergaardens Port og et Baghus. Hr. Madsen var en løjlerig, skummelt udseende Herrer; han kunde ikke se Folk i Øjnene, og Rygtet gik almindeligt, at han havde for Skik at "indsamle" alle Haande nyttige Smaating, hvortil han ikke kunde bevise sin Ejendomsret. For mit eget Vedkommende havde jeg ingen Grund til at bebrejde ham noget væsentligt. Det skulde da være, at han skaffede mig adskilligt Vrøvleri, idet han for blot at faa Huset solgt gav en urigtig Fremstilling af et Lejeforhold, der bestod den Gang, da jeg blev Lysthaver til Huset.

Jeg omtaler netop dette Huskøb noget nærmere for at faa Lejlighed til at give et lille Billede af de "Partiforhold", der var bestaaende i Nysted paa den Tid, og som jeg har berørt foran, Side 14 fg.; man vil heraf faa at se, hvilken Betydning ubetydelige Smaating havde i Nysted (og formentlig i enhver anden lille By), og hvorledes de gribe ind i hverandre.

I Huset boede Enkefru Bekker, Moder til Nysteds næststørste Købmand, Adrian Bekker (se Side 13), og hendes Datter, Frøken Laura B. Det var rare og elskværdige Mennesker, men Frøkenen havde den for gamle Jomfruer saa almindelige Tilbøjelighed til at "bringe Nyheder omkring", selv om de ikke var ganske paalidelige. De tilhørte den Gudmudsson-Bekkerske "Clan", der, uvist af hvilken Grund, mente at burde støtte den "gamle Doktor" og følgelig efter Evne forhindre den "nye" i at faa Fodfæste. Hvor det dog er pudsigt at tænke tilbage paa den Tid og paa, hvor bekymret jeg var over - naturligvis gennem "gode Venner" af Modpartiet - at faa at vide, hvorledes man bedømte den "nye Doktor"; jeg havde dog ikke gjort noget, der berettigede de gode Folk til saaledes at mishandle mit Rygte! Jeg forstod slet ikke Situationen; men jeg var jo ogsaa temmelig ung og havde slet intet Kendskab til den dan-

ske "Provins". Dr. Skouboe og jeg var de bedste Venner af Verden, men Publikum kunde ikke lade os være i Fred; mig fortalte man, at han omtalte mig ilde overalt, en det var absolut ikke sandt, thi Skouboe var en fuldstændig Hædersmand, og ham har de vel fortalt lignende opdigtede Historier angaaende min Optræden. Jeg stødte overalt paa Genvordighed, naar jeg søgte at skaffe mig Bolig og var der en Familie, som den ene Dag tilbød mig Værelser til Leje, kunde jeg den næste Dag være vis paa, at der var indtruffet Omstændigheder, som gjorde det umuligt at tage imod mig.

Det var imidlertid, som jeg indsaa, blevet en Betingelse for min fremtidige Eksistens som Læge i Nysted, at jeg nu snarest mulig skaffede mig fast Bolig, og da Skomager Madsen en Dag kom til mig og sagde mig, at Enkefru Bekker var villig til at fraflytte, og at jeg skulde faa Ejendommen i Leje for - 45 Rigsdaler halvaarlig, mente jeg ikke at burde betænke mig længere. Da jeg imidlertid ikke fuldt ud stoledes paa Hr. Madsen, aflagde jeg først en Visit hos den gamle Frue. Baade hun og hendes Datter, Frk. Laura, vare overordentlig elskværdige, forstod saa godt Situationen, da jeg jo paataenkte at gifte mig i en nær Fremtid, og sagde mig, at de i Grunden allerede gennem Købmand Bekker havde faaet Anvisning paa en for dem bekvemmere Lejlighed. Jeg blev naturligvis overordentlig glad, og Visitten trak noget længere ud, særlig da de gode Damer viste sig at være meget videbegærlige med Hensyn til min Forlovede og spurgte mig ud paa alle Leder og Kanter om hende. Her begik jeg da i min Ungdommelighed og i min Glæde over at se en Ende paa mine Bekymringer angaaende Bolig min første store Forsynelse, der kom til at svie til mig i lange Tider og stille mig i et mindre venskabeligt Forhold til den mægtige Gudmundsson-Bekkerske "Klan", og som atter bundede i min fuldstændige Mangel paa Kendskab til "Provinsen". Jeg fortæller den her, fordi ogsaa den i al sin Enkelhed giver et Bidrag til Belysning af Forholdene i den lille By.

Som jeg nu sad og passiarede livligt med Fru og Frøken Bekker, fik jeg, da jeg unægtelig blev lidt ærgerlig over Frøkenens mangfoldige Spørgsmaal, der nok var lidt temmelig nærgaaende, eftersom det var omtrent første Gang, vi talte sammen, og da jeg havde hørt saa mange Fortæl-

linger om Frk. Lauras Tilbøjelighed til straks at kolportere Nyheder, den usalige Ide at gøre lidt Løjer om hende, særlig ved at give en aldeles haarrejsende Beretning om min Forlovedes Udseende, for hvilket hun syntes at interessere sig i en forbavsende Grad. Gud skal vide, at mine "Løjer" vare saa grove og haandgribelige, at jeg ikke kunde ane, at man vilde optage dem i Alvor men højst som en noget kaad Spøg; jeg gjorde hende peu à peu baade pukkelrygget, skeløjet, braknæset, stammende og haltende men tilføjede med saa stor Alvor, som jeg formaede, at "det altsammen fik at være, naar bare Hjertet var godt"; jeg lovede ved Lejlighed at vise Frøkenen hendes Billede og bad hende om ikke at tale derom til nogen.

Man kan sagtens bagefter, naar man er kommen til Skels Aar og Alder, fordømme en saadan Ubesindighed, men den Gang syntes jeg, at det var herlige Løjer, og jeg kunde ikke tiltro den ældre Frøken en saa stor naivitet, at hun kunde opfatte mine Ord som Sandhed.

Det gik imidlertid helt anderledes; i Løbet af nogle Timer var det spredt over hele Byen, at den "pæne unge Doktors" Forlovede var aldeles vanfør; men Bølgen slog lige saa hurtigt tilbage, og med god Grund var den gamle Frøken bister over, at den unge Læge saaledes havde ladet hende løbe med Limstangen. Med Frøken Laura personlig blev jeg meget snart igen god Ven, thi hun var en yderst godmodig Dame; men værre var det, at jeg helt lagde mig ud med den store og mægtige "Klan", hvortil hun hørte, skønt det er sikkert og vist, at den selv i høj Grad drev Løjer med hende og hendes Mangel paa Tavshed - det vilde den nok have forbeholdt sig selv.

Dertil kom nu endvidere, at "Klanen" absolut vilde opfatte mine Forhandlinger med Skomageren, som om jeg havde lejet den gamle Enkefru Bekker ud - "smidt hende paa Gaden" vilde man have sagt, hvis man dem Gang havde kendt den moderne socialistiske Jargon. Derefter var der intet andet for mig at gøre, hvis jeg vilde have de paa Sladderen, end at købe den lille Ejendom. Ejeren forlangte 1800 Rigsdaler, men i Midten af Marts 1866 afsluttedes Handelen saaledes, at jeg skulde give 1650 med en Udbetaling paa 450, medens 1200 blev staaende til 4 Procent, uopsigelige i 4 Aar.

Saaledes blev jeg Grundejer i Nysted og tog nu alvorlig fat paa at konsolidere min Stilling. Der vedblev dog stadig at herske en let paaviselig Strømning imod mig, og - jeg tilstaar det aabent - ved flere Lejligheder kom jeg selv til at give den ny Næring, særlig fordi jeg bestandig glemte, at jeg var i en lille By med en ret snæver Interessessfære, hvor der blev lagt Mærke til enhver Handling, ethvert uoverlagt Ord, som desværre oftest blev kommenterede i min Disfavør. Jeg faar nu Lejlighed til at vise, hvor skarpt de "Indfødte" iagttog "den fremmede", og med hvilken Aarvaagenhed man bevogtede den nye Doktors Optræden, naar jeg nu skal til at fortælle lidt om den første halvt officielle Festlighed, hvori jeg deltog, og hvor jeg skal præsentere nogle flere Personligheder fra Nysted og nærmeste Omegn. Det var et saakaldt Løbegilde.

Paa Side 18 i disse Optegnelser har jeg allerede omtalt, at Skibsbygger Sparre havde en Skonnert under Arbejde, som skulde løbe af Stabelen d. 14. Marts 1866, der var en af Redernes, Godsforvalteren paa Aalholm, Kammerraad Alstrups Fødselsdag, og hvorefter Skibet fik Navn af Dagens Helgen, Eutyechius. Naar det var et noget større Skib, plejede Sparre at give et "Løbegilde" for sine Arbejdere og deres Koner eller Kærester. Gildet bestod i en solid Aftensmad med paafølgende Dans, og foruden Arbejderne blev ogsaa Rederne, Leverandørerne og andre, til hvem Sparre stod i Forretnings- eller Venskabsforhold, indbudne; Spisningen var dog kun for Mandkønnet, og Damerne mødte først til Ballet eller, som man sagde paa Lolland, "Danseballet". (Ordet "Bal" var nemlig den gængse Benævnelse for "Fest", "Selskab" o.lign.; man talte derefter om f.Eks. "Spisebal" dvs: Spisegilde, hvoraf man atter havde "staaende og siddende Spiseballe").

Man var jo i Nysted ikke forvænt i Henseende til Fester, og det vil derfor let forstaas, at man brugte alle Haande smaa Fif og diplomatiske Kunster for at opnaa en Indbydelse til Løbegildet; selv Nysteds "finere Verden", der i Enrum slog Krøller paa Næsen ad Sparres jævne Arbejdere, og som ikke saa sjældent øvede en hvas Kritik over den den Gang ugifte Mesters Privatliv, sendte i Tiden kort forud for Løbegilderne straalende Blik og Hilsener til ham, især naar man var Fader eller Moder til unge Døtre der hjemme, som ikke lod Forældrene have Ro men bestormede dem med Bønner om at faa Lov til at deltage i den muntre Fest, hvor Sparre var den mest gæstfri Vært, der allerhelst saa, at de unge Piger selv spurgte, om de maatte komme med. Der var da ogsaa

altid den netteste Tone ved disse Gilder, saa man virkelig ikke behøvede at tage nogen som helst Forargelse.

Den alvorlige Del af Festen, Skibets Afløbning, foregik noget op ad Dagen og overværedes af det ganske Nysted. Fra den tidlige Morgenstund havde Sparres Folk under Ledelse af hans lille, satte Arbejderformand, Jakobsen, gjort alt i Stand til Afløbningen. Det var den eneste Lejlighed, hvor man kunde iagttage, at der dog var noget som kunde rokke lidt ved den dygtige Skibsbygmesters sædvanlige Ro; en mislykket Afløbning er jo da ogsaa en højst fatal Historie, og uagtet han aldrig havde haft mindste Spor af Uheld ved disse Lejligheder, og uagtet alt blev forberedt til Afløbning med de yderste Forsigtighed og Akkuratesse, var Sparre dog ikke atter sig selv, førend Hurraraabene havde sagt ham, at det var overstaaet, og at Skibet flød støt og sikkert paa Bugtens stille Vand. Naar Sparre nemlig havde givet Jakobsen det stille Tegn til at slaa de sidste Støtter løs, vendte han altid Ryggen til; han har selv fortalt mig, at han var den eneste Nystedboer, der "aldrig havde et noget af Sparres Skibe løbe af Stabelen".

Om Aftenen, 14. Marts 1866, samledes da paa Gæstgivergaarden efter endt Spisning det store brogede selskab i Dansesalen, hvor et lille Orkester paa 4-5 Mand under Ledelse af en bekendt Jordemodermand fra Øster Ulslev (Navnet kan jeg i øjeblikket ikke mindes) snart satte baade unge og gamle Ben i den livligste Bevægelse. Aldeles forbavsende var det at iagttage den gode Tone, der herskede ved disse Lejligheder; ingen Raaheder, intet Udslag af Overmaal af Nydelse af Spirituosa, intet Skænderi. Men vi havde jo rigtig nok heller ikke den Gang endnu Politik og Socialisme i Nysted.

Derimod vedblev de "Indfødtes" skarpe, kritiske Blikke at følge alt og alle, særlig naturligtvis saadanne Individuer, der som jeg ikke tilhørte den faste Stok, og som endnu ikke ret havde lært den Nystedsk bon ton. Jeg undgik da heller ikke at "vække Anstød", og herom skal jeg fortælle lidt, da det giver mig Anledning til at præsentere nogle Medlemmer af Byens Embedsstand.

Side 13 er nævnet Toldkontrollør Haas, der kort efter mit Komme til Nysted havde faaet Embedet efter den gamle Kammerraad Brunne-mann*. Denne sidste levede endnu en kort Tid efter sin Afskedigelse i Nysted med Hustru og to Døtre; med denne Familie kom jeg, mærkeligt nok, aldrig til at staa paa nogen venskabelig Fod; jeg tror, at Grunden var den, at jeg ikke i rette Tid aflagde Visit, hvad Familien, der holdt sig i en udtalt bureaukratisk Isolerethed fra den borgerlige Del af Byen, skal have taget mig ilde op. Den gamle Kammerraad, hvis Aandsevner var blevne stærkt sløvede i de sidste Aar af hans Funktionstid, var en meget pudsig Skikkelse; han kaldte altid frem for min Erindring en Figur i Dickens Skitse "Kosthuset", hvori Husherren, Mr. Tibbs, er et komplet Nul lige overfor sin syndige Hustru; han forsøger stadigt at give et Ord med i Laget og begynder stedse med de Ord: "Medens jeg i 1806 stod ved de frivillige --", hvorefter Mrs. Tibbs regelmæssig slaar ham en Prop for Munden. Kammerraad Brunne-mann begyndte - Gud ved hvor ofte - paa en Fortælling med de ganske lignende Ord: "Da jeg i 1839 stod ved Jægerne i Hamburg ---", men jeg har aldrig hørt mere af Historien, der altid blev afbrudt paa lignende Vis. Men det var hans Efterfølger, Haas, jeg skulde tale lidt om. Han var Enkemand, da han kom til Nysted, og havde en lille Datter paa 4-6 Aar; hans Broders Forlovede, Frøken Pèret-Gentil, med hvis Giftermaal det nok endnu havde lange Udsigter, var taget til hans Hus for at styre dette og opdrage den lille Pige; hun var en meget net og elskværdig Dame, der dog næppe var saa meget henrykt over at have maattet ombytte København med det stille Nysted, hvor hun ikke kendte nogen, og hvor hun naturligvis maatte underkaste sig enhver Ikke-Indføds Skæbne og være Genstand for de Indføds skarpe lagtagelse og Kritik.

Jeg har fortalt, at jeg i den første Tid af mit Ophold i Nysted spiste ved Gæstgiver Jochumsens Bord sammen med Sparre, og her indtog den Haas'ske Familie sin Middag, indtil der var truffet et blivende Arrangement. Jeg gjorde saaledes hurtig Bekendtskab med denne Familie, som jeg syntes godt om, og jeg var en hyppig Gæst hos Haas, efter at han havde faaet lejet sig et lille Hus* nede ved Bugten i Nærheden af Toldboden.

Embedet som Toldkontrollør i Nysted var ikke overanstrengende, især da der ogsaa var ansat to Toldassistenter og en Lærling. Den ellers saa brave Haas havde saaledes stor Vanskelighed ved at faa sin Tid udfyldt, og en Tilbøjelighed til at stimulere sig med Toddyer om Aftenen, flere Glas Portvin i Dagens Løb m.m. voksede sig desværre større under Ensomheden og Mangelen paa tilstrækkeligt Arbejde i den lille By, i hvis Havn kun de hjemlige Skippere med deres Jagter repræsenterede Skibsfarten.

Paa det foran nævnte Løbegilde kom ulykkeligvis jeg og Haas' Svigerinde i vort dobbelte Ubekendtskab til Landets Sæder og Skikke til at volde Forargelse. Hun havde for nogle Dage siden forstuvet sin ene Fod og kunde ikke deltage i Dansen; jeg har aldrig holdt af denne Legemsøvelse og valgte derfor sammen med hende at se paa den glade Fest, idet vi tog Plads paa Bænkene ved Dansesalens Vægge. Vi førte en livlig Passiar, skumlede maaske ogsaa efter Balsædvane lidt over, hvad vi iagttog, og Tiden gik saaledes hurtigt, uden at vi to, som paa en Maade allerede var gamle Bekendte, havde nogen Anelse om, at skarpe øjne vogtede paa os, og at der allerede gik en almindelig og ret giftig Sladder, særlig blandt de indfødte Kvinder, idet man navnlig tog Forargelse af, at vi to, der "oven i Købet begge var forlovede", kunde sidde og passiare saa intimt for alles øjne. Jeg fik senere af gode Venner adskiligt at høre, om hvad man havde sagt; og jeg vil ærlig tilstaa, at jeg i Begyndelsen ærgrede mig derved; der er dog sjældent noget farligt i, hvad man saadan foretager sig inde i oplyst Balsal og for alles øjne.

Rent galt blev det nu oven i Købet, da det viste sig, at Toldkontrolløren var bleven "daarlig" og allerede var bleven fulgt hjem. Da jeg underrettede Frøkenen om denne kedelige Omstændighed, mente hun, at hun ogsaa maatte skynde sig hjem, og jeg kunde da umuligt undlade at følge hende til Huset nede ved Stranden, hvor der var bælgmørkt, da vor Stad endnu ikke havde Gadebelysning. Skønt jeg hurtigst mulig atter vendte tilbage til Gæstgivergaarden, der jo var mit foreløbige Hjem, og viste mig i Dansesalen, blev ogsaa denne min aldeles naturlige Høflighed mistydet ganske i Sammenhæng med den tidligere Sladder.

Saaledes var nu den Gang de indfødte Nystedere; jeg er overbevist om, at de ikke havde den fjerneste Idé om, at det var en smudsig Tankegang, og jeg tror ikke, at de tænkte noget ondt derved; men Sladderen

blev dog længe hængende ved mig, og det er sikkert, at den voldte mig Skade i min Virksomhed. - Man vogte sig vel for at indføre "nye Moder" i vore smaa Købstæder! --

Det ligger ret nær paa dette Sted at tale lidt om Byens Embedsmænd paa den Tid, jeg kom dertil. Flere er allerede nævnte om end nærmest kun i Forbigaaende. Det er foran sagt, at der ikke i Nysted var nogen egentlig Kasteadskillelse: heller ikke Embedsmændene udsøndrede sig som en særlig privilegeret Klasse, hvor vel de dog naturligvis "holdt paa deres Værdighed" og nok af og til kunde give sig en vis Air. En væsentlig Grund til, at de ikke skilte sig ud fra Borgerne laa naturligvis i den Omstændighed, at de var saa faa i Tal, men i det hele skal det dog siges til deres Ære, at de ikke, som i saa mange Provinsbyer, viste nogen Tendens til at se Borgerne over Hovedet. Kunde det en yderst sjælden Gang hænde, særlig da fra et Par gamle Embedsmænds Side, der repræsenterede den bureaukratiske Stil fra Frederik VI.s Tid, blev det hurtigt vist tilbage; det var nemlig ikke uden Grund, at Byen baade af sine egne og af Nabobyernes Borgere ed et vist Eftertryk kaldtes "Republikken Nysted"; de gode Nystedborgere var nemlig meget "sejge", stædige og selvbevidste, og de kunde træde meget stærkt op imod et virkeligt eller blot formentligt overgreb.

Paa den Tid, jeg kom til Nysted, var Embederne besatte med til Dels meget gamle Mænd, der allerede havde fungeret i en lang Aarrække, og som derfor dels ved Afskedigelse, dels ved Dødsfald blev remplace-rede af yngre Kræfter.

Borgmester og Byfoged var den gamle Justitsraad Jens Schwensen; han havde allerede en lang Aarrække siddet i dette Embede og hørte til den gamle Skoles Embedsmænd; han var i 1866 over 70 Aar og led af en Skavank i Svælget, rimeligvis af kræftagtig Natur, der i høj Grad vanskeliggjorde ham at tale og hindrede ham i at nyde nogen Fast Føde. I sin Særhed havde han aldrig villet raadspørge nogen Læge og der kan derfor ikke siges noget nærmere om hans Sygdom. Han kunde ofte være meget vanskelig at forstaa, og det var i høj Grad ubehageligt at sidde til Bords med ham, fordi han næsten uafbrudt harkedede, hostede og spyttede i en ved hans Plads staaende spyttebakke, ligesom han havde for Skik at tage Bidder af fast Føde i munden, knuse dem ved en meget grotesk Tygningsproces og derefter aflevere den til Spyttebakken. Een Gang om Aaret maatte imidlertid Byens Honoratiorens underkaste sig denne Ubehagelighed, idet Justitsraaden paa sin Fødselsdag havde dem

som Gæster til Middag. Han var en lille, stærkt afmagret Mand af et vissent Udseende; der blev sagt om ham, at han i sine noget yngre dage meget ofte havde kastet Lommetørklædet til Byens Kvinder, og der fandtes ikke ganske faa unge Mænd og Piger, der havde en forbavsende Lighed med ham.

Man forstaaer ikke ret Kvindernes Smag, thi Justitsraadens Ansigt havde ikke mindste Spor af noget forhenværende skønt eller ædelt Træk; da jeg lærte ham at kende, havde han tilmed vænnet sig til en udtalt kynisk Optræden og til en saadan Mangel paa Interesse for Renlighed og Soignering af sit Ydre, at det virkelig var aldeles forbavsende at træffe sligt hos Byens øverste Embedsmand. Hans Hustru var trods sine Aar en meget net, endnu mærkelig godt konserveret Dame, der var meget elskværdig og pyntelig og pillen i sit Udseende. Modsætningen var derfor saa meget desto mere slaaende. Justitsraad S. kom, saa længe jeg har kendt ham, aldrig udenfor sin store Have, der lige som dens Ejer passede sig selv og havde faaet Lov til at vokse ganske efter eget Lune; den var da ogsaa saa tilgroet, at det paa sine Steder var vanskeligt at passere Gangene, idet Træer og Buske hængte ud over dem og til Dels var skudte frem paa selve Gangstierne; Mangelen paa Lys og Luft bevirkede, at Huset ikke kunde have noget Udbytte af den, men han holdt bestemt paa, at der ikke maatte ryddes eller fjernes noget som helst.

I denne Have kunde man til bestemte Tider af Dagen se den gamle Mand spadserere om, iført en yderst plettet og forslidt Frakke og ditto Hat og stadig med en Tobakspibe, der stank afskyeligt af Mangel paa renligholdelse; i Almindelighed gik han og brummede paa et Slags Melodi, hvilken Kunstpræstation imidlertid hvert øjeblik blev afbrudt af Harkning og Spytten.

Han maa absolut have lidt meget ved den omtalte Sygdom i Svælget, men han beklagede sig kun sjældent. Da jeg senere blev hans Families Huslæge - Familien bestod kun af Hustru og Datter, da de 6 Sønner vare i selvstændige Stillinger dels i Nysted, dels andet Steds - og saaledes kom hyppigere i Huset, fik jeg egentlig nærmest det Indtryk, at han var temmelig ligegyldig for alt; han holdt nok af Romanlæsning, men iøvrig

havde han ingen mig bekendt Interesse; det skulde være for Haven, men den var i alt Fald, som vi har hørt, af temmelig negativ Art. Man kunde ofte se ham staa og stirre i længere Tid ud over Stakittet, der skilte Haven fra Bagstrædet, men intet menneske ved, hvad der da kunde beskæftige den gamle Mands Tanke.

Byens Borgere agtede ham som en hæderlig Mand og retfærdig Dommer, men deres Følelser for ham var af temmelig koldsindig Art. Naa! han havde jo nu ogsaa i flere Aar levet helt tilbagetrukket, medens hans dygtige Førstefuldmægtig Nordberg, sammen med hans Søn, Sofus Schwensen (omtalt Side 22) som Andenfuldmægtig, egentlig besørgede alle Forretningerne.

Da den gamle Justitsraad var død, blev han baaren til Graven af sine 6 Sønner. Jeg nævner dem her: Frits S., Købmand, Manufakturhandler i Nysted; Sofus S., Byfogedfuldmægtig i Nysted; Harald S., der mistede sit ene Ben i Krigen 1864, har været i flere forskellige Livsstillinger og nu lever i Kbhvn, Carl S., Sagfører i Vordingborg, __ S., Købmand, Manufakturhandler i Nakskov; og __ S*. Den eneste Datter, der nu lever ugift i Kbhvn. hedder Marie.

Jeg vil slutte Omtalen af Justitsraad S. med at meddele en lille Begivenhed, der er ganske karakteristisk for Manden, idet den viser en mærkelig Plumshed og Mangel paa Følelse, der efter Sigende skal have været et ret almindeligt Træk i hans Karakter: I Krigsaarene 48 - 50 havde en Mand, Væver af Profession, og som boede i Nysted eller den nærmeste Omegn, ved Knivstik myrdet en enlig boende ældre Kvinde og stjaalet en mindre Pengesum, hun havde liggende. Han blev straks efter greben, og i Forhørerne, der afholdtes af Schwensen, anførte Morderen som en formildende Omstændighed, at den myrdede Kvinde havde været tysksindet; hun var nok født i Holsten. Det hjalp naturlig-

vis ikke noget, og Dommeren, der under hele Forhøret havde siddet og gestikuleret med den i Retten fremlagte Foldekniv, hvormed Mordet var begaaet, dømte Væveren fra Livet. Ved Højesteret bekræftedes Dommen, men Synderen benaadedes med Tugthus paa livstid. Efter 16 -18 Aars Forløb slap Synderen dog ud af Tugthuset og skulde derefter melde sig hos Schwensen i Nysted. Det første Justitsraaden foretog sig, efter at Væveren var traadt ind i hans Kontor, var at fremtage den gamle forrustede Kniv, holde den frem for ham og med sin hæse Røst sige: ”Kender du den? - Du havde maaske Lyst til at bruge den nok en Gang, men Du kan tro, at der nok skal blive passet paa Dig!”

Mildest talt var denne Tiltale raa og utilbørlig i en Dommers Mund; han kunde jo ikke vide, hvilke den nu ældede, hvidhaarede Mands Tanker var, og om han ikke muligvis herved kastede en ny ond Spire ind i hans Hjerte. Under alle Omstændigheder blev det første Resultat heraf, at Væveren, der skal have opført sig eksemplarisk i Fængselet og virkelig havde faaet Alvor i Sindet, tog hele Scenen humoristisk, gav Schwensen et gemytligt og ikke uvittigt Svar og senere morede sig med til højre og venstre at gengive Scenen og de vekslende Ord paa en dramatisk Maade. Maaske bundede denne Begivenhed alene i Dumhed; Justitsraad Schwensen var nemlig langt fra noget særlig lyst Hoved.

løvrigt har jeg kun gode og glade Minder fra mit Bekendtskab med Familien Schwensen, som jeg kom til at staa nær i Venskab. Denne Familie var da ogsaa i det hele agtet og afholdt i Nysted. Det var særlig til de to i Byen levende Sønner, jeg kom til at slutte mig, og Venskabet styrkedes yderligere, fordi begge disse Sønner var gifte med et Par sjældent elskværdige og intelligente Damer, Købmanden med Frk. Vilhelmine Klingenberg og Fuldmægtigen med Frk. Othilia Grum. (Alle fire er de døde, efter at de i høj Grad havde lært Livets Sorger og Modgang at kende).

Til den gamle Skoles Embedsmænd hørte endvidere den Side 34 omtalte Toldkontrollør, Kammerraad Brunnemann, Sognepræsten, Pastor Gudmundsson (Side 8) samt Postmesteren von Staffeldt. Den sidste var Holstener og talte med stærk tysk Tonefald; jeg ved ikke sikkert, om han havde været Officer, men han havde i alt Fald et udpræget militært Ydre og var i Familie med Digteren; han var temmelig spinkel af Bygning, hvad der stod i en ret pudsigt Modsætning til hans overordentlige myndige Optræden og hidsige, koleriske Temperament. Som bekendt udmærkede Postembedsmændene i gamle Dage sig netop ved et saadant kolerisk Væsen og en mærkelig brøsig og afvisende Behandling af det Publikum, der var tvunget til at indfinde sig paa Postkontoret, og Staffeldt havde udviklet denne Side af Postembedsmændens Karakter paa den mest glimrende Maade. Jeg har altid, naar jeg var sammen med Staffeldt paa Forretnings Vegne, maattet mindes Ingemanns Skildring af "den store Postmester" i Romanen "Landsbybørnene"; den Nystedske Postmester manglede kun Krop for at være en Tvillingbroder til Ingemanns Figur. Hvor kunde v. Staffeldt ikke raabe op, skribe, rive sig i Haaret og fare frem og tilbage paa Gulvet i sit lille Kontor, naar et Bud bragte f.Eks. en Pakke, der ikke var aldeles reglementeret indpakket! Med hvilken haanlig Mine kunde han ikke slynge et Brev hen ad Bordet og skælde en usalig Dreng ud, hvis denne vovede at rette et Spørgsmaal til ham angaaende Brevets Besørgelse! Hvor mesterligt kunde han ikke med lysende øjne uden at mæle et Ord pege med sin Pen hen imod en paa Kontorvæggen hængende trykt Tavle, hvis en af dette uforskammede Publikum vovede at bede Postmesteren give en Oplysning, som han kunde læse sig til paa Tavlen.

Forstaaeligt nok var Postmesterembedet i Nysted sikkert et af de maaeligste i Danmark. Der var kun direkte Postforbindelse med Nykøbing F., idet der de seks Dage af Ugen een Gang i Døgnet afgik en lukket (!) Vogn dertil og atter tilbage; saa vidt jeg mindes, var der i den første Tid, jeg boede i Nysted, dog om Søndagen to Gange Post i Døgnet*. Postbudet besørgede i Regelen paa egen Haand Sorteringen af Brevene. Væsentligst var det egentlig kun Byens Købmænd, der benyttede Postvæsenet, og Staten havde aabenbart betydeligt Tab af dette Postkon-

tor.

Staffeldts lille Hus og det i samme indrettede "Kgl. Postkontor" laa omtrent saa langt nede i Hovedgaden som muligt og saa langt borte fra den nordlige Del af samme, hvor de større Købmænd havde deres Forretninger, at disse gerne sendte et Bud efter deres Post for at faa den noget tidligere i Hænde. Det var et glimrende Syn at iagttage den bureaukratiske, postale Værdighed, hvormed Postmesteren aflaaede Kontordøren efter Postvognens Ankomst for de ventende Bude - der skulde Ro og Stilhed til det vigtige Arbejde at aabne Postsækkene, hvoraf nogle ikke sjældent var aldeles tomme. Paa Grund af det ret venskabelige Forhold, hvori jeg stod til Postmesteren, har jeg flere Gange nydt den Begunstigelse at maatte opholde mig indenfor den aflaaede Dør, medens Posten ordnedes. Det var da et Syn for Guder at være Vidne til den uendelige Vigtighed, den Selvbevidsthed og det Præg af det alvorligste Ansvar, hvormed den kære gamle Postmester afstemplede og sorterede de faa Dusin Breve. Jeg tror, at det ingenlunde var ham ukært at have et nogenlunde forstaaende Vidne til hans ansvarsfulde Dont og Udøvelsen af hans byrdefulde Arbejde; han holdt i alt Fald meget af henvendende Bemærkninger til mig desangaaende, at vise mig Breve eller andre Forsendelser, der var mangelfuldt adresserede o.s.fr., idet han deraf tog Anledning til at udbrede sig over Publikums mageløse Stupiditet og over Embedets Besværligheder. Den koleriske Mand kunde undertiden i saadanne Tilfælde tale sig aldeles rasende, fare om paa Gulvet, gestikulere paa det voldsomste og rive sig i Haaret. Ogsaa var Staffeldt for øvrig Skikkeligheden og Retskaffenheden selv. Han troede blot fuldt og fast, at Nysteds Postmesterembede var det største og vigtigste i Landet næst efter Københavns, og at Verdensordenen vilde blive væsentlig forrykket, hvis han ikke sad der paa sin Kontorstol, naar Postvognen kørte op for Døren.

Apropos Postvognen, ogsaa kaldet Diligencen mellem Nysted og Nykøbing, saa skal den have et Par Ord her. Da jeg kom til Staden fungerede som saadan et Slags Landauer, der saa ud til at være udrangeret fra en Herregaard eller Præstegaard; den var til fire Personer indvendig og een paa Bukken, men Pladsen var yderst kneben især ved Vintertid, naar Passagererne var iførte Pelse; imidlertid holdt man saaledes bedre Varmen, da Døre og Kalecher var i høj Grad utætte; Ruderne sluttede

aldrig, hvorimod de under Kørselen opførte et klaprende Akkompagnement til de slappe Vognfjedres Raslen, der omtrent umuliggjorde Samtale mellem Passagererne. Den var forspændt med to Heste men var trods den fortrinlige, næsten fuldstændig horisontale Chaussé dog $2\frac{1}{4}$ Time om at tilbagelægge den 9 Fjerdingvej lange Afstand. Kort før min Tid havde "Republikken Nysted" rejst Oprør mod den Bestemmelse af Postmesteren, at Diligencen ikke maatte standse og afsætte Passagerer ved Gæstgivergaarden, men at saadanne skulde køre med helt ned til Posthuset i den anden Ende af Byen for derefter paa den forfærdelige Stenbro og undertiden i Bælgmørke (Byen havde den Gang ingen Gadebelysning) at se at finde tilbage til Gæstgivergaarden, som de nylig havde passeret. Oprørerne sejrede imidlertid med Glans.

Trods alle sine Særheder var Staffeldt dog meget afholdt, og der var sandelig heller ikke Grund til andet; han var en Hædersmand, der gjorde meget godt mod Byens Fattige, hvori han støttedes af sin brave Hustru. Man kunde let komme ud af det med ham, naar man blot saa igennem Fingre med hans Særheder, der dog egentlig snarere var morsomme, og hvis han en Gang skulde gaa for vidt, behøvedes der kun en lidt kraftig Optræden for at tæmme den koleriske Vildskab. Jeg benytter Lejligheden til at minde om, at Nysted den Gang ikke stod i telegrafisk Forbindelse med det øvrige Land; der var altsaa ingen Telegrafstation, og da vi senere fik en saadan, var den selvstændig og kom ikke til at høre under Postmesterembedet. Postmesterparret havde en eneste Søn, der forsøgte sig i flere Livsstillinger uden Held men endelig landede i den ret fede Stilling som Klokker ved Garnisonskirken i København.

Præst, Borgmester og Toldkontrollør er allerede tidligere omtalt; men nu bør dog endnu nævnes nogle Embedsmænd, der hørte under disse eller i alt Fald var knyttede til dem. Ved Nysted Toldkontor, der dog sandelig ikke var overlæsset med Arbejder, var der under Toldkontrolløren ansat to (!) Toldassistenter, D'Hrr. Köllner og Degen. De Embeder, disse to beklædte, var naturligvis meget smaa, og Gagen var kun lille; det kneb da ogsaa haardt for dem at komme igennem, især for den først nævnte, der var velsignet med en stor Børneflokk. De var da ogsaa nødte til at holde sig meget tilbagetrukket, og i det lille Nysted

var der kun yderst sparsom Lejlighed til at skaffe sig nogen Ekstrafor-tjeneste; Köllner skaffede jeg en lille Bifortjeneste senere som Tilsyns-havende ved Udlaanet fra den lille Bogsamling, der tilhørte den af mig stiftede "Industri- og Arbejderforening". (Om denne Forening skal der længere henne siges noget mere).

Paa Byfogedkontoret var i Begyndelsen, som allerede nævnt, Nordberg første og Sofus Schwensen anden Fuldmægtig. Chr. Nordberg var dansk Jurist og en af Byens vigtigste og mest velhavende Mænd. Han var gift med en Stifdatter af den prægtige, joviale, tykke Lund, som havde en af Grevskabets (Kristiansholms) mindre Avlsgaarde "Egholm" i Forpagt-ning; han kom hyppig til Nysted, hvor han havde sin Købmand og hørte egentlig for saa vidt til Byens Befolkning. Den lille, kugleformige, ge-myttlige Mand, der rullede langsomt frem paa sine korte Ben under stærk Pusten og astmatisk Hosten, kunde med den alvorligste Mine af Verden fortælle de morsomste Historier og var en yndet og søgt Gæst i Byens bedre Familier. Til en Fuldmægtig paa et Byfogedkontor i Provin-sen falder der altid adskillige godt betalte Forretninger af, og Nordberg havde et medfødt Talent til at gøre Forretninger; især havde han stor Fremgang, da han veg Pladsen paa Kontoret for Sofus Schwensen og igen modtog sin Sagførerbestalling, der saa længe havde været depone-ret hos Byfogden. Han havde et udstrakt og grundigt Personalkendskab til Bondebefolkningen i Nysted Omegn, forstod paa den mest glimrende Maade at omgaas Bønderne, talte altid i en jævn, rolig og overbevisen-de Tone, der indgød Klienterne den største Tillid, kendte Bøndernes og deres Hustruers Familieforhold, huskede deres Fornavne - var, kort sagt, en aldeles mønsterværdig Bondeprokurator. Hertil kom saa, at han var Leder af Den lolland-falsterske Sparekasses Filial i Nysted, der benyttedes efter en udstrakt Maalestok, navnlig fordi den stillede sig meget liberalt, naar Talen var om Laan.

Naar man nu vil huske, at Nordberg, foruden sin faste Gage som Spare-kasseagent og sine Procenter eller Tantième, naturligvis godt forstod at lade Bønderne betale for "hans Ulejlighed" med at arrangere et saa-dant Laan, for Skrivning af de nødvendige Dokumenter, for Udlæg o.s.v. - alt, hvad nu en Prokurator kan regne ud, naar han forstaa sine Ting - vil man ogsaa let kunne forstaa, at han blev en meget velhaven-de Mand.

Trods sin Velstand holdt Familien Nordberg sig dog helt borte fra al Sel- skabelighed i Byen og omgikkes saa at sige ingen. Nordbergs Hus laa paa Raadhustorvet, og ved en klog Spekulation erhvervede han sig Na- bogrunden, hvor han lod opføre en Byfogedbolig, som da ogsaa Justits- raad Schwensens Efterfølger, Borgmester Lassen, senere blev nødt til først at leje, senere at købe, uagtet Prisen efter Nystedske Forhold var urimelig høj.

Nordberg var i det hele taget, hvad de lollandske Bønder kaldte “en fin Spekulanter”. At Forholdet mellem ham og Sofus Schwensen ikke just var af de bedste, er jo let forstaaeligt, da deres Interesser saa ofte kolliderede; Schwensen kunde da ogsaa altid fortælle et og andet om, hvor skændigt, skammeligt, snedigt o.s.v. Nordberg havde baaret sig ad ved den og den Lejlighed; det stemte da ogsaa ganske med Schwensens Aabenmundethed, hvorimod Nordberg altid forstod at tie og aldrig ind- lod sig paa nogen aaben Kriticeren af sin Antagonist.

Det var i det hele taget en kedsommelig Omstændighed, at Nordbergs Kærlighed til det kære Mammon blev dreven alt for vidt, og der er in- gen Tvivl om, at det skadede ham i hans Medborgeres Omdømme. Efter mit Skøn var han ellers en ganske brav Mand, men Pengebegærligheden kunde under Tiden helt overfløje hans gode Egenskaber. - Naa! man maa ikke damme andre, især naar man selv i saa fuldt Maal trænger til Overbærenhed, og naar man har vovet at tage til Valgspog: Clementer ac leniter judicare! —

Der vil næppe blive nogen bedre Lejlighed til at omtale den nævnte Sparekasse og Publikums Forretninger med samme, og jeg vil derfor her i største Korthed fortælle lidt herom, især da vi saaledes faar en god Illustration til det tidligere berørte intime Sammenhold mellem Befolk- ningen indbyrdes og den sorgløse og barnlige Lethed, hvormed den le- vede.

A trænger til 200, 300, 400 Kroner. Han gaar da til Nordberg og spørger, om han kan faa den ønskede Sum at laane i Sparekassen. Hvis han nu er den lykkelige Ejer af en lille Ejendom, hvori der ikke staar en alt for høj første Prioritet, og har et Par Venner, D og C, der er villige til at underskrive som Selvskyldnere, gaar Sagen let i Orden paa meget rimelige Betingelser, navnlig i Form af Tilbagebetaling i Annuiteter; A giver da aarlig 6 Procent, hvoraf de $4\frac{1}{2}$ er Renter af, de $1\frac{1}{2}$ Afdrag paa Laanet.

Lolland-Falsters Spare- og Laanekasse gav imidlertid, i alt Fald i min Tid, med alt for stor Liberalitet Laan, selv om Laaneren ikke kunde stille et saadant Pant som en Ejendom; hvis man stod sig nogenlunde godt med Prokurator Nordberg og hidtil havde vist sig som en kulant Betaler, fik man ogsaa let et mindre Laan, naar Ens Venner, B og C, underskrev Laanebeviset som Kautionister.

Nu var det blot Ulykken, at B i Morgen og C i Overmorgen ligeledes trængte til et Laan, og som noget, der faldt ganske af sig selv, maatte resp. A og C og A og B fungere som Kautionister. At der i disse Penge-transaktioner var noget absolut usundt, synes mig at ligge klart for Da-gen, og der kan næppe være nogen Tvivl om, at de forhutlede Pengeforhold i Nysted for en væsentlig Del skyldtes dels den nemme Maade, hvorpaa Smaafolk kunde arrangere sig med Sparekassen, dels det over alle Grænser gaaende Kreditsystem, hvorom der senere rimeligvis vil blive sagt nogle Ord.

Man maa nu ikke tro, at Laanere netop valgte sig Kautionister blandt sine nærmeste Venner; i saa Henseende var ingen sikker, og det vilde blive anset som Særhed og Mangel paa almen Borgeraand, hvis man vilde nægte sin Underskrift. Jeg havde saaledes ikke været mange Uger i Nysted, før en af de Haandværkere, der havde udført et Arbejde for mig og faaet det kontant betalt, bærede mig med det Hverv at være den ene af hans Kautionister til Sparekassen for et lille Laan, han agte-

de at optage.

Jeg tror oprigtig talt, at den Omstændighed, at jeg i Begyndelsen havde besluttet mig til altid at betale alt kontant, havde bibragt mine kære tilkommende Bysmænd den Anskuelse, at jeg var en Velhaver; det var nemlig aldeles paafaldende, hvor vidt Kreditsystemet blev drevet i vor lille By; Penge var egentlig kun kendt som Betalingsmiddel for Skatter og andre offentlige Afgifter, hvor imod Tuskhandel stod i højeste Flor. Naar Bønderne bragte deres Korn til Købmanden, maatte de tage Varer for den største Del af Prisen, og af Penge fik de sjælden flere, end de nødvendigvis skulde betale paa Amtsstuen i Mariebo som kongelig Skat, Hartkornsskat o.s.v.; det varede et Stykke Tid, inden jeg ret kunde finde mig i, at mit Huslægehonorar hos Skomager X ikke var 10 Rigsdaler men derimod et Par Støvler med dobbelte Saaler, eller at Bager Y., der skulde betale mig samme Sum, afgjorde sin Gæld ved successiv at lade mig faa 30 Tomarks-Rugbrød.

Saa godt som alle "havde Bog" med deres Købmand og Haandværkere, og Letsindige, som vi Nystedere var, tog vi gladelig mod Kreditten i Denne besnærende, men for en fornuftig økonomi meget farlige Form. Naar saa Opgørelsen kom, og Summen var voksen En over Hovedet, naa ja! saa havde man jo den nemme Udvej at ty til den kære Sparekasse, og hvad var vel saa rimeligere i en ægte Nysteders øjne, end at Købmanden eller Haandværkeren, der "jo havde tjent saa godt paa os", maatte finde sig i at være Kautionist for det Sparekasselaan, man maatte optage. Vor Herre vide, om nogen især af de større Købmænd blot tilnærmelsesvis havde Klarhed over Antallet af dem, for hvilke de gjorde Tjeneste som kautionister, det maa have været i Hundredvis. Skulde jeg dømme efter egen Erfaring, maa de sikkert have lidt betydelige Tab derved; indtil jeg lærte med Bestemthed at sige Nej, var jeg

Sygelighed har nu i adskillige Maaneder hindret mig i at fortsætte nedskrivningen af disse Erindringer. Læseren bedes derfor undskyldte mulige Mangler paa Sammenhæng, ufrivillige Gentagelser og maaske ogsaa kedsommelige Forglemmelser. Kbhvn. 1. Febr. 1903.
G.L.

Selvskyldner for mindst 10-12, og jeg erindrer med Sikkerhed, at jeg 6 Tilfælde slap for Tab, i alle de andre maatte jeg overtage Laanet og præstere Afbetalingerne, men heldigvis drejede det sig i alle Tilfælde for det meste kun om smaa Laan.

Med en saadan Løshed og Letsindighed i Pengesager maatte det nødvendigtvis gaa galt; hvor mange kom ikke ind paa Dovenskab, slette Væner og Drikken, og hvor mange tidligere nette og respektable Familier gik der ikke til Grunde, indtil det endte med det store Krach i 1878-79! Da denne Ulykke kom over vort kære lille Nysted, viste det sig, hvor sørgeligt udbredt det forbistrede Kreditsystem var, og hvor naiv Befolkningen paa ganske faa Undtagelser nær havde været i sine pekuniære Anliggender; den stod næsten hel og holden debiteret enten i den ene eller den anden af de to store Købmænds, Bønnelyches eller Bekkers Bøger, og da de begge gjorde Konkurs og Fallitboernes Sagførere skulde inddrive de mangfoldige udestaaende Fordringer, blev Trykket saa haardt paa de arme Skyldnere, at desværre flere helt tabte Modet og endog forkortede deres Dage.

Herom skal der dog ikke siges mere i disse Optegnelser, da disse sørgelige Begivenheder væsentligst hændte efter min Bortrejse fra Nysted i Maj 1879. Jeg tager derfor Traaden op igen, hvor jeg slap den paa Side 40, og fortsætter min korte Omtale af Byens Embedsmænd eller andre med disse lige stillede.

Skolevæsenet i Nysted var paa den Tid, jeg kom til Byen, meget tarveligt. Den eneste offentlige Skole var Kommuneskolen eller Borgerskolen, som den i Almindelighed blev kaldt. Undervisningen var omtrent den samme som i Landsbyskolerne, og Skolebygningen var en stor men meget tarvelig Toetages Bygning umiddelbart ved Siden af Raadhuset; uagtet Huset var forholdsvis nyt, var det i høj Grad upraktisk. De tre eller fire Skolestuer var i Stueetagen, og paa første Sal havde de af Lærerne deres Embedsboliger. Nogle af de bedre stillede Familier gjorde gentagne Forsøg paa at faa oprettet smaa Privatskoler med en videre

gaaende Undervisning, men de kunde ikke lønne sig. Noget bedre gik det med de private Pøgeskoler, særlig den, der lededes af Frk. Caroline Sidenius (af hele Byen kaldet "Tante Line"), som utvivlsom besad ualmindelige Evner til at undervise Smaaabørn, men som dog kun sjældn havde mere end en halv Snes Elever. Man maa ikke glemme, at Byen var saa lille, og at Befolkningen var saa fattig. Senere er, efter hvad jeg har erfaret, Skolevæsenet saa vel som meget andet blevet meget forbedret.

Lærerkrafterne ved Byens Skole bestod ved min Ankomst til Nysted af d'Hrr. Vorsaa, Andresen og Frost. Vorsaae (jeg ved ikke om min Stave-maade er den rette) var teologisk Kandidat, Kateket og øverste Lærer ved Skolen. Han var en stille, elskværdig og meget afholdt Mand men havde desværre et svageligt Helbred og kom derfor kun sjældn til at fungere for Sognepræsten, Pastor Gudmundsson, hvad der ellers var en af hans Embedes Pligter. Han kom derfor snart bort fra Byen, idet han søgte og fik Præstekald andet Steds. Samtidig blev det bestemt, at den gamle Præst fik Kapellan, og i Vorsaaes Sted som Førstelærer kom en Seminarist Olsen, om hvem nedenfor nogle Ord.

Andenlærer var den livsglade Organist Andresen, som gladelig terpede Lektier en stor Del af Dagen, uagtet han rigtignok ikke var skabt til Skolelærer. Han var gift, og havde tre Børn og havde et rart og hyggeligt Hjem, hvor man næsten altid i hans Fritid kunde træffe ham beskæftiget med Afskrivning af Noder. Andresen var nemlig et ret stort Stykke af en Musiker, der foruden Orgel og Klaver ogsaa trakterede Violin, yderst pertentligt og akkurat men uden synderlig Sjæl. Han var i Grunden det eneste Musikmenneske i Nysted, hvad der er en Mærkværdighed, da vore Provinsbyer dog ellers rumme et i Forhold til deres Størrelse ret anseeligt Musikliv; i vor By drev vi det kun til at faa dannet en "Sangforening", der imidlertid endda sjældn havde mere end 16 aktive Medlemmer, og det uagtet man var alt andet end kræsen med Valget.

Sparre købte senere dette smukt beliggende Sted, hvor han senere har boet.

Om Sangforeningen, for hvilken jeg i flere Aar havde den Ære at være administrerende Formand, skal der senere blive talt lidt, men jeg vil dog allerede her bemærke, at der heller ikke i denne gjorde sig nogen Kasteaand gyldig; saa godt som alle Indbyggere i Nysted, der ikke netop tilhørte de lavere Samfundsklasser, var Medlemmer af Foreningen, og at man for den gode Sags Skyld end ikke holdt sig for god til at være aktive Medlemmer; de fleste af disse rekrutteredes ganske vist navnlig af Haandværkerstanden, men Huslærer og senere Kapellan Møller og jeg var bl.a. en Tid syngende. (Selv havde jeg rigtig nok saa godt som ingen Stemme, men jeg gik med for mulig at lokke andre til; der var nu imidlertid saa godt som ingen musikalske Kræfter i Byen; i alt Fald ikke paa Sværdsiden).

Man kan i Grunden, især hvis man vil benytte en lille Smule humoristisk Krydderi, godt sige, at den brave, elskværdige Organist egentlig karakteriseres bedst ved den omtalte pertentlige Nodeafskrivning. Noder er jo egentlig ikke saa meget dyre, i alt Fald langt fra saa dyre, som de blev vor Organist, naar man betænker den uhyre Tid, det tog ham at faa Afskriften saa at sige endnu smukkere end Originalen. Paa hans Skrivebord laa der til dette Arbejde 30-50 forskellige Penne, som efter Andresens Mening var absolut nødvendige; Hovederne skulde skrives med et, Halsene med et andet Slags; flere smaa Linealer henlaa der for at slaa de forskellige Streger, o.s.v.; i hans Nodeskab var opstablet hele Bunker af indbundne Afskrifter, som han med utrolig Flid - og Tidsspilde havde forfærdiget i en Aarrække. Jeg saa ham aldrig bruge noget af de kostbare Bind.

Akkurat og pertentlig var for øvrigt alt Andresens Arbejde, men han fattedes Initiativ og, hvad hans musikalske Arbejde angik, Sjæl. Som han kunde terpe om og om igen de forskellige Stemmer med Sangforeningens Medlemmer, der for den allerstørste Del end ikke kendte en eneste Node; han vedblev at gnide den paagældende Stemme paa Violinen, indtil han havde faaet den banket ind, og man ved ikke, om man mest

skal beundre hans Utrættelighed og Flid eller "Sangernes" Udholdenhed og Taalmodighed. Jeg tror, at Hemmeligheden ved, at den kunde gaa, egentlig stak i, at man ikke paa nogen af Siderne ejede den rette kunstneriske Sans; det maa imidlertid paa en vis Maade til Ære for Parterne siges, at det nu og da ikke var til at udholde, og at "Sangforeningen" for en Tid gik i Stykker.

Medens det altsaa maa siges, at den kære Organist ikke var nogen stor musikalsk Kraft, i alt Fald ikke saa stor, som den maaske kunde være bleven, hvis han havde faaet Lejlighed til udelukkende at dyrke Musikken, var han jo som den eneste Musiker i Staden selvskrævet til at lede Byens unge Pigers Musikundervisning og til at staa i Spidsen for mulige musikalske Arrangementer, det vil da sige aldrig efter eget Initiativ; en anden maatte altid sætte det i Gang, men saa var til Gengæld Andresen Mand for at holde ud, arbejde utrætteligt og sandelig uden at skaae sig selv. Og hvor var han ikke hjælpsom og tjenstvillig! Han havde imidlertid den Fejl, at han aldrig kunde blive færdig, især med at tale; om ti Minutter skulde han nødvendigvis være dér og dér, og saa kunde han staa og passiare en halv, en hel Time, to Timer, navnlig naar han kom ind paa at fortælle Erindringer om sit Samvær med store Kunstnere, Musikere, Skuespillere o.lign. Da kunde han vidt og bredt berette om, hvorledes Skuespiller Phister en Dag sagde til ham: "Hør, André! nu skal vi hen og ha' os et Glas hos à Porta" og hvorledes Samtalen saa var gaaet dér; eller hvorledes Komponisten Hartmann havde sagt: "Kom nu snart op til mig en Aften, min Søn!" o.s.fr. Jeg tror aldeles sikkert, at alle disse Bekendtskaber med fremragende Mænd var rent digteriske Fantasier; i alt Fald har jeg et Par Gange truffet paa saadanne Folk, om hvilke Andresen fortalte, at de var hans intime Venner; naar jeg saa sagde til disse, at de jo stod i venskabeligt Forhold til Organist Andresen i Nysted, viste det sig, at de ikke havde mindste Anelse om hans Eksistens. Nu! det var en lille Svaghed hos den ellers saa prægtige Mand, hvis gode Egenskaber i øvrig fuldt dækkede over det ret uskyldige Snobberi. Han var da ogsaa afholdt af alle. Særlig stod han i et varmt Venskabsforhold til Godsforvalteren paa Aalholm, nuværende Justitsraad Alstrup.

Den tredje Lærer ved Skolen, Kordegn Frost levede et yderst stille og tilbagetrukket Liv med sin Hustru; faa kendte egentlig noget til ham. Da Vorsaae fik Præstekald blev hans Plads ved Skolen besat med Førstelærer Olsen. Jeg tør egentlig ikke sige et Ord om denne Mand, da jeg fra det første øjeblik, jeg saa ham, følte en Antipati imod ham, der maaske var aldeles uberettiget, og for hvilken jeg egentlig ikke kan give nogen som helst tilstrækkelig fyldestgørende Grund. Det gik imidlertid de allerfleste Nystedere ganske, som det gik mig; der var saa godt som ingen, der ønskede at slutte sig nærmere til ham, ja selv den brave, ædelt tænkende Organist Andresen, der jo boede sammen med ham paa Skolen, og af hvis Mund jeg ellers aldrig har hørt noget for-dømmende eller blot nedsættende Ord om hans Medmennesker, kunde undertiden udtale sig mærkværdig skarpt om denne Mand. Hr. Olsen fremsatte aldrig - i alt Fald har jeg eller andre, jeg spurgte derom aldrig hørt det - nogen bestemt eller selvstændig Mening; han smilede altid og besvarede gerne ethvert Spørgsmaal, der gjordes ham, bejaendte eller indrømmende, men altid var hans Svar ledsagede af dette for-bistrede Smil, der syntes at sige:” nej, min Ven! mig skal du ikke fange!”

For nu at være ganske ærlig maa jeg indskyde en lille Bemærkning, der maaske kunde forsonse En med Olsens løjerlige, skjulte Optræden. Selvfølgelig skulde vort kære lille Nysted ogsaa tage Del i Politikken, uagtet vi - det skal Gud vide - i Grunden ikke forstod os det allermindste derpaa; vi var nu for en Fejls Skyld blevne Højremænd, endda temmelig krasse, og naar der var Folketingsvalg paa vort Valgsted, Saxkøbing, var vi saa godt som alle til Stede dér for at stemme paa Højrekandidaten. Førstelærer Olsen var der imod en inkarneret Venstremand, og i Stedet for at være sin Mening aabent bekendt og tage den Diskussion, som rimeligvis vilde blive Følgen deraf, begik han den store Fejl at gaa tavs omkring mellem os (naturligvis med sit grimme Smil) uden at fremkomme med nogen Modsigelse; derimod holdt han ivrigt til med Omegnens ivrig politiske Skolelærere og Bønder af Venstrepartiet, holdt Møder med dem, organiserede o.s.v., men alt i det skjulte og uden aabenhjertigt at udtale sig. Jeg tror sikkert, at denne Omstændighed i meget væsentlig Grad var Aarsag til, at han kom til at staa saa isoleret og blev betragtet med Uvilje. Jeg fristes her meget stærkt til at fortælle lidt om, hvorledes Nystederne drev Politik, gik til Valg o.s.fr., men jeg maa af Hensyn til Pladsen overvinde Fristelsen og haabe paa, at der maaske senere bliver Lejlighed til at tale lidt herom.

IV KAPITEL AALHOLM. - GODSETS FUNKTIONÆRER. - BY OG SLOT KØBMÆND - HAANDVÆRKERE.

Der er vel næppe nogen Tvivl om, at Nysted By er bygget op om Slottet Aalholm, der har en betydelig Ælde og gentagne Gange har spillet en Rolle i vort Fædrelands Historie. Herom har sikkert Stiftsfysikus Hansen udtalt sig vidtløftigt i hans Andel af disse Memoirer, og jeg skal derfor nok afholde mig fra at komme ind paa historisk-topografisk Omraade. At et Lensgrevskabs og dets Hovedslots Beliggenhed knap fem Minuters Vej fra en lille Købstad som Nysted maa øve en betydelig Indflydelse paa Byen, er da klart nok, om end denne Paavirkning langt fra var saa stor, som den vilde have været, hvis Lensbesidderen havde været yngre og navnlig havde haft mere stadigt Ophold paa Slottet.

Den daværende Besidder af Grevskabet, Christian Raben, var en aparte Særling, der i Almindelighed færdedes omkring i Udlandet og kun nu og da aflagde et ganske kort Besøg i sit Fædrenejhem og altid kun om Dagen; den overtroiske Mand sov nu aldrig nogen Nat paa Aalholm, fordi det var blevet ham spaaet, at han i saa Fald skulde dø. Han kunde komme der pludselig, uventet en skønne Dag for atter at forsvinde lige saa hemmeligt efter et Par Timers Forløb. Jeg opnaaede aldrig at faa ham at se. Han var formelig menneskesky og havde Mistillid til alle, idet han troede, at alle Mennesker tilsigtede Attentater paa hans "Beutel", hvilket tysk Ord han stadig anvendte; dette gav baade i Ind- og Udland Anledning til bestandige Sammenstød og mangfoldige Forløbelser fra hans Side, som han derefter blev nødt til at jævne ved at tage et dygtigt Greb i denne "Beutel", som han netop havde forsøgt at værne.

I Tidens Løb var han rundt omkring bleven bekendt under Benævnelser som "den gale Greve", "Bjørnejægeren" o.s.v. Benævnelsen "Bjørnejæger" var han for øvrig meget stolt af, idet den skrev sig fra hans Færden som saadan i Norge, hvor man imidlertid - som det almindelig sagdes - forstod at trække ham ret artigt op og navnlig skal have præ-

senteret ham forud dræbte Bjørne, som om de var faldne for hans Skud. Til sine Tider kunde Grev Christian optræde som en virkelig Grand Seigneur, medens han til andre kunde vise en Adfærd og bruge en Mund som den værste Sjover.

Den underlige Dobbelt-sidedighed i hans Karakter viste sig ogsaa i Forholdet til hans yngre Broder Grev Julius skønt han selv havde giftet sig med en borgerlig Dame og ved denne Mesalliance havde fremkaldt sin Faders udslukkelige Forbitrelse, hvad der maaske i væsentlig Grad var Aarsag til hans aparte Væsen, kunde han dog ikke finde sig i, at Broderen fulgte hans Eksempel og giftede sig med Frk. Jensine Wolff, Datter af Postmester (?) W. i Nysted; han vilde slet ikke se Broderen, der kun havde en ganske lille, en yngre Søns Appanage fra et rige Grevskab og derfor ofte levede i ligefrem Nød; desuagtet vilde han ikke yde ham nogen Støtte og vilde ikke engang tillade ham at komme til Aalholm; Grev Julius, der elskede sit Barndoms Hjem, maatte formelig liste sig til en sjælden Gang at komme dertil og maatte i saa Fald bo paa Gæstgivergaarden i Nysted.

Grev Christians Ægteskab var barnløst, og den Tanke, at Broderen efter hans Død skulde overtage Grevskabet, bidrog ikke til at sætte ham i godt Humør. Han havde adopteret en lille, forvokset, borgerlig Pige, Søster til den tidligere omtalte Prokurator Nordberg. Formodentlig havde han tænkt sig, at hun med sin legemlige Skavank aldrig vilde blive gift, og at hun derfor vilde blive hos sin Adoptivfader til hans Død. I saa Fald burde han have sørget for, at hun ikke blev Arving til en anelig Formue, der i Forbindelse med en sjælden høj aandelig Udvikling tiltrak den norske Digter, Prof. A. Munch saaledes, at han ægtede hende. Dette Ægteskab forbitrede ogsaa Grev Christian i den Grad, at han senere ikke vilde se Ægteparret.

Grev Chr. Raben lod sit Slot staa, ganske som han havde modtaget det, uden nogen Reparation. Den eneste Forøgelse, han indlod sig paa, var Oprettelsen af et "Museum", hvori han opbevarede Minder om sit omflakkende Liv, der iblandt en udstoppet Bjørn, han skulde have skudt, en forreven Klædning og Hat, der var bragt i denne Tilstand ved et Fald

Jeg kan ikke erindre Navnene paa de to sidste Sønner, men man vil jo nok kunne huske dem i Nysted og derefter indføre dem.

ned i en Dampers Maskinrum, hvorfra han dog selv var sluppen uskadt, o.s.v., alt med vedføjede, af ham selv i en yderst pudserlig Stil skrevne Forklaringer.

Til sine Funktionærer havde Grev Chr. den samme Mistillid som til Menneskene overhovedet, og han kunde ofte optræde med stor Grovhed lige overfor dem; hvis de imidlertid forstod at behandle den grove Herre paa rette Vis, kunde de hyppigt opnaa betydelige Forbedringer i deres Stilling, idet han gerne paa saadan Maade søgte at faa slaaet en Streg over sine Forløbelse. Der er næppe nogen Tvivl om, at flere af Godssets Funktionærer netop havde faaet deres vel lønnede Pladser, fordi Greven forud havde begaaet Dumheder lige overfor dem, og at de havde forstaaet at lade ham bøde derfor ved at overlade dem de attraaede gode Stillinger. Han var dog langt fra dum og kunde meget vel forstaa saadanne Machinationer; han ærgrede sig da over, at han var taget ved Næsen, og hævnede sig ofte ved at give dem skarpe Spydigheder. Alt saadan bidrog ogsaa til at gøre ham menneskefjendsk og misstroisk.

Den vigtigste af hans Funktionærer var Godsforvalteren, Kammerraad (nu Justitsraad) Alstrup, der paa Grund af Grevens næsten stadige Fraværelse var, saa at sige, almægtig paa Godset. Han var en fremragende Diplomat i sin Maade at behandle Greven paa, hvad der da ogsaa i væsentlig Grad lettedes ham ved, at alle Konferencer med Greven, selv i de korte Timer, han nu og da kunde opholde sig paa Aalholm, blev førte skriftligt (!), og i at skrive diplomatiske Breve var Godsforvalteren en Mester. Grev Chr. kunde være aldeles rasende, ligefrem edderspændt paa ham og uden Vidner og indenfor fire Vægge dænge ham over med Skældsord og de bitreste Sarkasmer; Alstrup forstod dog at gøre sin Vilje gældende men vidste da ogsaa nøje, hvor langt han turde gaa. Et Mesterstykke fra hans Side var det, da han opnaaede Grevens Indvilligelse i at nedrive den gamle Godsforvalterbolig og opføre en ny og herskabelig Bygning i umiddelbar Nærhed af Slottet.

Den stadige Laveren og Intrigieren lige overfor Grev Chr. for at holde sin Stilling var imidlertid næppe heldig for Kammerraadens aandelige Udvikling, idet han saaledes fik den Vane altid at være overdriven forsigtig i sine Udtalelser baade om stort og smaat, og selv om de blot angik ganske almindelige Anliggender, der end ikke stod i den fjerneste Berøring med hans Stilling og Virksomhed; der blev derved noget underlig tilbageholdt og skjult i hans Maade at være paa, hvad der ofte blev fortolket paa urigtig Vis; dette og den Omstændighed, at Alstrups Humør blev stærkt og uheldigt paavirket af hans yderst vanskelige Forhold til Greven, saa at han igen i sin nervøse Tilstand optraadte temmelig brysk og hidsig mod sine Undergivne og Godsets andre Officianter, skaffede ham adskillige Fjender, som med stor Smaalighed søgte at sætte ondt for ham hos Greven, og forklarer og undskylder meget, som man ellers ikke vilde have baaret over med.

Alstrup, der var Dansk Jurist og tidligere havde været Fuldmægtig paa Byfogedkontoret i Sakskøbing, var en begavet Mand og besad flere selskabelige Talenter; han sang godt og havde et ikke ringe dramatisk Talent paa hvilket der gentagne Gange blev lagt Beslag ved Dilettantkomedier i Nysted. Han regnedes ogsaa helt med til Nysted og var en selvskreven Gæst i de "bedre Huse"; men i egentligt Venskabsforhold stod han kun til Organist Andresen, væsentlig med Musikken som Bindeled. Han deltog dog altid i offentlige Festligheder og var stedse en særlig velkommen Deltager, hvor vel navnlig Smaafolk følte sig noget frastødt ved hans tilbageholdne og overlegne Væsen, særlig naar han, hvad han hyppig gjorde, benyttede sig af "den ironiske Taleform". (Jeg faar næppe senere nogen bedre Lejlighed til at gøre opmærksom paa, hvor farligt det var i Nysted, i alt Fald paa den Tid, jeg omtaler, at være ironisk eller københavnergigtigt lige overfor de kære Nystedere, mine tidligere Medborgere).

[Her stopper Lütkens beretning, ifølge C.A. Hansens gisninger på grund af helbredsproblemer, idet Lütken døde i 1906, mens hans seneste tekst stammer fra vinteren 1902-1903 \(E. Damskier 2012\)](#)

Til Gengæld kom der ingen Post om Mandagen.

Side 74

Indholdsfortegnelse

Lützens INDLEDENDE BEMÆRKNINGER

Kapitel I: ANKOMST TIL NYSTED OG FØRSTE INDTRYK.

Rejsen til Nykøbing.....	4
Struckmanns advarsler.....	5
Videre til Nysted.....	6
Første indtryk.....	7
Dr. Skouboe.....	10
Pastor Gudmundsson.....	13
"Klaner".....	14
Skibsbygger Sparre.....	16
Visitter.....	19

Kapitel II: JEG NEDSÆTTER MIG SOM PRAKTISERENDE LÆ- GE I NYSTED - SKILDRING AF FORSKELLIGE NYSTEDBOERE - STAMGÆSTER PAA "GAARDEN"

Rejsen.....	19
Vesterby.....	20
Ankomst til byen.....	21
Gæstgivergården.....	22
Jochumsen.....	23
Bjarne Gudmundsson.....	31
Georg Stürup.....	33
Sofus Schwensen.....	38
"Alstrups Lund".....	39
Skrædder Petersen.....	40
Skipperne.....	43
Apoteker Pontoppidan.....	44
Apoteket.....	49

Kapitel III: VANSKELIGHEDER VED AT FAA BOLIG - LØBE- GILDE - EMBEDSMÆND - LETSINDIGHED I PENGESAGER - KREDITSYSTEM - SKOLEVÆSEN

En permanent bolig.....	56
Løbegilde.....	61
Toldkontrollør Haas.....	64
Embedsmænd.....	66
Byfoged Schwensen.....	67
Postmester v. Staffeldt.....	71
Fuldmægtig Chr. Nordberg.....	74
Sparekassen.....	75
Kredit.....	76
Krak.....	79
Skolen.....	79
Organist Andresen og musiklivet.....	80
Førstelærer Olsen.....	83

Kapitel IV: AALHOLM - GODSETS FUNKTIONÆRER - BY OG SLOT - KØBMÆND - HAANDVÆRKERE	
Gregers Christian Raben.....	85
Godsforvalter Alstrup	87

Register

Adelgade	7
Alstrup, godsforvalter på Ålholm	39, 83, 87
Amalia Munch f. Raben	86
Andresen - organist / lærer	80, 88
Apoteker Camillus Pontoppidan	44f
Apoteket	51
Avlsbruger Georg Stürup	33f
Baller	61
Bekker, Adrian - købmand	13, 57
Bekker, enkefru og datter	57f
Bibliotek	24
Bjarne Gudmundsson	31f
Bogsamling	24
Brandkorps	41
Brunnemann - toldkontrollør	13, 63, 71
Bruun, Frederik - skomager	37
Byfoged Jens Schwensen	67f
Byfoged Lassen	39
Byråd	18, 33, 41
Bønnelyche - købmand	19
De to største Købmænd	79
Degen - toldassistent	74
Diligencen	6, 72, 73
Dr. Poulsen - læge i Nysted	5
Dr. Skouboe - læge i Nysted	5, 7, 10, 50
Dr. Struckmann - læge i Nykøbing	4f
Enkefru Bekker og datter	57f
Eriksen, Peter - slagter	37
Eutychius - skonnert	13, 61
Fester	61
Forpagter Lund - Egholm	75
Frost - kordegn / lærer	83
Frost - lærer	83
Fru Inez Pontoppidan	47
Fruer i Nysted	13, 36
Frøken Marie Pontoppidan	48
Frøken Perét-Gentil	64
Fuglsang	18f
Fuldmægtig Lund hos Alstrup	39
Fuldmægtig Nordberg	69, 74, 86
Fuldmægtig Sofus Schwensen	38, 74
Førstelærer og kateket Vorsaa	80
Førstelærer Olsen	83
Gad - provst og præst i Kettinge	19
Gartner Vesterby (Fuglsang)	18f
Godsejer Neergaard (Fuglsang)	20
Godsforvalter Alstrup	39, 83, 87
Gravesen - Købmand	37

Grev Gregers Christian Raben	85
Grev Julius Raben	86
Gudmundsson, Bjarne (Tykke)	31f
Gæstgiver Jochumsen.....	7, 16, 21, 23f
Gæstgivergaarden i Nysted	6, 7, 23, 26
Handelsrejsende	29
Hotellet.....	6, 7, 23, 26
Haas - toldkontrollør	16, 22, 64
Industrielle anlæg	8
Jochumsen - gæstgiver / hotelvært.....	7, 16, 21, 23f
Jochumsen, madame	22
Kammerraad Brunnemann.....	13, 63, 71
Kateket Vorsaa - førstelærer	80
Kliker / Klaner	14, 57
Klotz - skipper	44
Knudsen, Peter - skipper	43
Kordegner Frost - lærer	83
Kreditsystemet i Nysted	78
Købmand Adrian Bekker	13, 57
Købmand Bønnelyche	19
Købmand Gravesen	37
Købmand Sidenius	19
Købmænd	13, 37, 57, 79
Köllner - toldassistent	74
Lassen - byfoged	39
Lolland-Falsters Sparekasse.....	76, 78
Lund - forpagter af Egholm	75
Lund - fuldmægtig på Ålholm	39
Læge dr. Poulsen	5
Lægehonorarer.....	11
Løbegilde.....	61f
Madame Jochumsen	22
Munch, Andreas - digter / Villa Marina	86
Neergaard - godsejer / Fuglsang.....	20
Nikolaj Jørgensen, Nikolaj - skipper	44
Nordberg - fuldmægtig / prokurator	69, 74, 86
Nysted Apotek.....	51
Nysted Diligencen.....	73
Nysted Hotel.....	6, 7, 23, 26
Olsen - førstelærer	83
Organist Andresen - lærer	80, 88
Pastor Gudmundsson og familie.....	7, 13, 15,
Pedersen, Christen - lærer / folketingskandidat	35
Perét-Gentil - frøken.....	64
Petersen - skrædder	40
Politik i Nysted	35, 40, 83
Pontoppidan, Camillus - apoteker	44f
Pontoppidan, Inez	47
Pontoppidan, Marie.....	48
Posthuset i Nysted.....	6, 71
Postmester v. Staffeld	71

Postmester Wolff	86
Professor Munch.....	86
Raben, Amalia Munch f.	86
Raben, Gregers Christian - greve på Ålholm	85
Raben, Julius - greve på Ålholm	86
Republikken Nysted	67, 73
Rigsdagsmand Julius Stürup.....	34
Rosendahl - tømmer	44
Schwensen, Jens - byfoged / borgmester	67f
Schwensen, Sofus - Fuldmægtig	38, 74
Schwensens Børn.....	69
Sidenius - købmand.....	19
Skibsbygger Sparre	16f, 37, 61
Skipper Klotz	44
Skipper Nikolaj Jørgensen.....	44
Skipper Peter Knudsen	43
Skolelærer Christen Pedersen	35
Skolevæsen	79
Skomager Frederik Bruun.....	37
Skonnerten "Euty chius"	13, 61
Skouboe - læge.....	5, 7, 10, 50
Skrædder Petersen	40
Slagter Peter Eriksen.....	37
Sparre - skibsbygger.....	16f, 37, 61
Stamgæster på gæstgivergården.....	29f
Stiftsprovst Gad i Kettinge	19
Struckmann - læge i Nykøbing.....	4f
Stürup, Georg - avlsbruger	33f
Stürup, Julius - rigsdagsmand	34
Toldassistent Degen	74
Toldassistent Köllner.....	74
Toldkontrollør Haas	16, 22, 64
Tuskhandel.....	21, 78
Tømmer Rosendahl	44
Vesterby (Fuglsang)	18f
Vorsaa - kateket	80
Wolff - postmester	86

Georg Frederik André Lütken

født d. 31. marts 1839,
Frederiksberg? København?
døbt d. 31. maj,
Frederiksberg
død d. 29. Januar 1906
i København

Læge i Nysted fra 30/1 1866 til
22/5 1879

Fra Salmonsens Leksikon 1915-1930:

Dansk læge og forfatter. Deltog som frivillig underlæge i krigen 1864 og blev cand. med. 1865, hvorefter han nedsatte sig som praktiserende læge. Ved siden af sin lægevirksomhed optrådte Lütken som forfatter med talrige afhandlinger af populærnaturvidenskabeligt indhold i tidskrifter og blade.

Bogværker:

- * *Opfindelsernes Bog* (1877-1883)
- * *Allers illustrerede Konversationsleksikon* (6 bind 1892-1899)
- * *Allers Fremmedordbog* (1900)
- * *Lægen som Husven, kortfattet populær Haandbog over Sundhed og Sygdom* (1901)

<http://genealogi.singlehand.dk/phfam/2452.htm>

<http://genealogi.singlehand.dk/phfam/2449.htm>

<http://www.kvinfo.dk/side/597/bio/1819/origin/170/>

<http://da.wikipedia.org/wiki/Encyklop%C3%A6di>

Udvalgte slægtsmedlemmer

Frederik Christoffer Lytken (1698-1784) - adlet 1780
http://da.wikipedia.org/wiki/Frederik_Christopher_L%C3%BCtken

□

Otto Lütken (1749-1835) admiral - storkorsridder

□

Frederik Lütken (1774-1819) Nyboders kommandant

□

Frederik Tekla Lütken (1808-1879) cand. jur. - overretsassessor

□

Georg Frederik André Lütken (1839-1906)

læge og populærvideenskabelig forfatter og redaktør

~ 31/5 1866 med Jutta Vilhelmine Marie Poppe (1841-1913)

mindst disse 3 børn, der alle er født i nystedtiden

□

Mathilde Frederikke Vilhelmine (1867-1949)

<http://www.kvinfo.dk/side/597/bio/1819/origin/170/>

Victor Frederik Karl (1869- ?)

Olivia Viva Anna (1872- ?)

